

ARGIA

1.984 - Maiatza 27 - XLVII garren urtea - 1017 zenbakia. 100 peza

Irun eta Oreretan zaurituekin

POLIZIA BASATI BATEN AZIOAK

Aste bakoitzak bere «agenda» ARGIA

Kooperatibak,
teknologia berrien aintzindari

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txartel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekoak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai ajentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik NO-NAHI, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso. Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeok

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

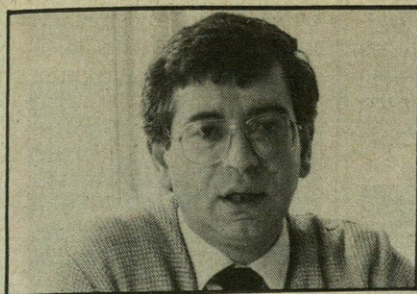
Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

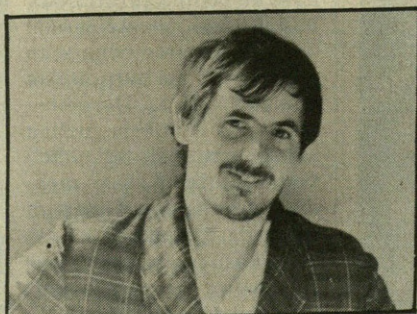
CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

Koperatibak ere igo dira aurrerapen teknologikoaren gurdira eta Hitachi japoniarraren eta Ularco Arrasatekoaren artean sinatu berria dute robotizazio prozesuetan elkarrekin aritzeko iratua. Ularcoko buretako batekin mintzatu da ARGIA, Jose Ramon Goikoetxearekin, gure artean gero eta maizago entzungo diren automatizazio prozesuak ezagutzen hasteko. 11. orrialdean.

Barrikada batean ia hil zuten paisanoz ziohazen polizia batzuek Josetxo Portu errenderiarra, tiro bat gibelean sartu ziotenean. Irunen herriz bi mutil gazte atera ziren oso larri zaurituak Goikoetxea errefuxiatu hilaren gorputzari ongi etorria egiterakoan polizia-gandik ihesian. Hiruekin egon gara Gurutze Gorriaren klinikan. 22. orrialdean.

4. Aste giroa.
10. Ttanttaka.
11. Teknologia berrietan Koperatibak aintzindari. **Artaso.**
14. Arzalluzek ez du barkatzen.
15. Mundua ez da borobila.
16. Nazioartekoa: Iran.
18. Olabuenaga eta Nuñez eztabaidan: **L. Nuñez-en** erantzuna.
20. Aktore Vascoen Sex-Appeal irresistiblea. **X.Mendiguren.**
21. Makalu hor bertan dago. **X. Erro.**
22. Josetxo Portu eta beste zaurituekin: **POLIZIA BASATI BATEN AZIOAK. I. Zubiondo, Xalbardin.**
26. Atzerrian ere txapeldun. **A. Elozegi.**
28. Euskal Prentsak hartu beharreko bideak. **EKB (prentsa saila)**
29. Administrazioa nork euskaldunduko?. **EKB (administrazio saila)**
31. Kulturaren ataria.
32. **Bertsolaritza: J. Lopategi.** bertso-maisu. **J.R. Bilbao.**
33. **Musika: Zaramako R. Mo-**sorekin.
34. **Literatura: Aldizkari litera-**rioak pil-pilean. **Mak.**
35. Patri Urkizu: Literaturan burubelarri. **Dabid Zuazalde.**
36. **Dantza-Antzerkia: Yauzkari** taldeko Lainezekin elkar-rrizketa. **M.Vitoria.**
37. Trajikomeri baten 3. ager-raldia. **M.Antza.**
38. Txutxumutxuka. **Sabin.**
39. Argazkinobela.
40. Jo...Adarra.
41. Bertsoak.

Aste honetatik aurrera ARGIA eraberritua

Ondorengo orriak ikustearekin konturatuko da irakurlea nahiko aldaketa sakonak egin ditugula ARGIA-n. Informazio gehiago, hobea eta razionalkiago banatua eskaintzeko asmoz sartu gara horretan.

Aste Giroa saila 6 orrialdez hornitu dugu, agenda osoago bat eratuz. Liburu eta diskei ibilaldiak, zinekluben emankizunak, jaialdiak, gomendatzen ditugun ekitaldiak eta beste hamaika gauzatxo erantsi dizkiegu, ondorengo aste-buruan eta asteen zer datorren ahalik eta informaziorik zehatzena jaso-dezazun.

Kultura saila ere birmoldatu dugu. Euskal kulturari ARGIA beharrezko tresna izan da beti eta zerbitzu hori era osoago batean bete nahi dugu hemendik aurrera. Aldi berean KOXKA ere hobetu nahi izan dugu, bateik arinduz eta bestetik telebistari garrantzia haundia-goa emanaz.

Lana erruz emanen digute aldaketa guzti hauek. Baina harpidedun eta irakurleok ematen diguzuen konfidantzari gero eta hobeto erantzun nahi diogu beti. Lanak ematen ditu baina ari gara guztion artean indartzen Euskal Prentsa.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

Donostiako erredazioa: Josu Landaa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uria, Xalbardin, Jon, Joseba Alvarez.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Hiribarren, Allande Sokarros.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpu-

rua, Enrike Amonarriz (Jo...Adarra), Mikel Antza, Joxe Azurmen-di, Balere Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Xabier Erro, Iñaki Kamino (Aste Giroa), Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarriionandia, Pablo Sastre, Joxean Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal, Luis Otaegi.

Publizitatea: Xabier Erro.

Administrazioa: Joxe Mari Ostolaza.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA. Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea behea. DONOSTIA-12.

Telefonoa: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI.

Hego Euskal Herria,	
Estatu Espainola.....	3.500 pta.
Ipar Euskal Herria,	
Beste atzerriak.....	4.800 pta.
Airez.....	7.300 pta.
Ale bakarra.....	100 pta.

MAIATZA
26

EKAINA
1

30-an ilargi berria

mareak (igandea 27koak)
gora: 02.37 eta 14.50
behera: 08.53 eta 21.10

eguzkia (igandea 27an)
irten: 04.50
sartu: 19.34

liburuak

Titulua: Kriskitin-kraskitin.
Egilea: Imanol Zaldúa.
Argitaletxea: Gero. Kimu saila (36).
Ezaugarriak: 88 orr. 300 pta.

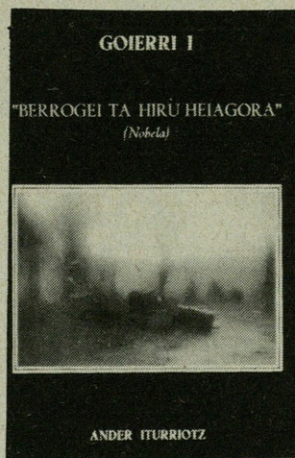
44 txiste dakartzkigu azken honetan hain jori bilakatu zaigun Imanol Zaldúak. Lau dira honez gero idazle honek Gero argitaletxearekin kale-ratu dituen liburuak. Ez bait zaio, izan ere, bat ere arrotz txistearen mundua Zalduari. Hitzaurrean Donostiarrak txantxetan liburuak izandako harrera ona aipatzen du, eta txiste hauen iturria Donostia-ko Parte Zaharra dela aitatzen: adineko jendeari entzundakoak ere bildu eta bertan paratu dituela diosku.

Zoroak, mozkortiak, arlo-teak, ikasleak, ezkongaiak eta beste zenbait pertsonaia topiko dira txiste hauetan agertzen direnak. Irakaslearen galderari oker erantzuten dion ikaslea, erantzunik esperogabekoena ematen duen artzaiarenak, mugazainei adarra jotzen ondotox dakien pertsonaia, dantzan neskari gehiegi hurbiltzen zaion zirrigilea, ipurdia sendagileari erakutsi beharrean itxoitegela margotzen ari denari era-kusten dion neskaxa lotsa-tiarena eta horrelako beste 40 bat dituzue bertan.

Titulua: Leninen Marxismoa: Leninismoa.
Egilea: Gotzon Garate.
Argitaletxea: Gero (60).
Ezaugarriak: 152 orr. 280 pta.

Ez da asko Gotzon Garatek gure orritan marxismoak Euskal Herrian duen beharaldia aipatzen zuela, eta hau begibistakoa da adibide bezala, euskaraz marxismoaz argitaratzen den liburu kopurua kontutan hartzen badugu. Halaz ere, leninismoaz diharduen liburuxka hau kaleratzea erabaki zuen Gotzonek. Eta luma preziatua dugu Gotzonena arlo hauetan, maoismoaz eta marxismoaz behiala idatzitako liburuetan erreparatzea besterik ezpa-itago. Iturri jatorrak darabil-tzan idazlea baitugu bera, eta euskaraz arras gutti dira honela egindakoak, itzulpenen itzulpenak baitira gugana heltzen direnak. Leninek Marxen erakutsiak nola be-reganatu zituen adierazten da lan honetan, teoriaren praxi-sa zelan burutu zuen Leninek alegia. Horretarako, Leninen filosofia da aurrenik aztertzen dena: enpiriokritizismoa, enpiriomonismoa, Leninen materialismoa eta enpiriokritizismoa, dialektika eta Bogdanov eta Pannekoek-en eritziak. Leninen teoria politikoa da hurrengo saila: ihardunbide orokorra, alderdia, iraultza (Marx eta Engelsen esanak), proletargoaren dikta-dura, inperialismoa (leninek eta bere aurka egiten zutenek honi buruz zituzten eritziak),

Marx, Luxemburg, Hilferding, Leninek burukatu zituen talde marxistak eta azkenik Lenin sovietestatuaren buruzagi. Bibliografia ugaria ere aitatzen du Gotzonek.

Titulua: Berrogei ta hiru heiagora eta Odolezko oskaisto denero.
Egilea: Ander Iturriotz.
Argitaletxea: Haranburu Editor S.A.
Ezaugarriak: Bi liburuki. 112 eta 127 orr. 900 pta biak.

Berandu gatoz liburu honekin baina berari ere heldu zaio orena. Iaz ere antzeko zerbait argitaratu zuen Iturriotzek Birundak zeritzan liburuan, eta estilo arras bereziaren jabe zela konturatu ginen. Aurtengo honek nobela dela dio parentesi artean. Jakina nobelaren mugak zein diren erabakitzerik ez dagoe-la, nobelaren barnean beste literatur generoak ere sar daitezkeela, baina hala eta guztiz ere, Iturriotzen lan honek nobelaren antza apur bat baldin badu ere, narrazio motz eta

olerki saioxa iruditu zaigu nobela baino. Anderren prosa zaila da benetan, esaldi luzeak, sintaxi lardaskatua, gaur arte euskal literaturan berak ez bestek erabilitako joskera eta morfologia legeak, lexiko izugarri aberatsa, hitz joku harrigarri bezain ezohizkoak. Guzti honek zaila eta nekeza egiten du irakurketa, hiztegia ezinbestekoa da, bere jokoak interpretatzeko askotan behin eta birritan irakurri beharra (eta ez beti esanahiaz jabetuz), eta azken batean buruhauste izugarriak. Batetik, noski Iturriotzek hizkuntza guk baino askoz ere hobeki menderatzen du, bestetik, hitzekin jostatzeko duen joera, gramatika bihurritzen noraino dakien eta abar. Aztertu beharreko kontua guztiau, baina irakurleak jabetu egin nahi du, narrazioaren beharrean gertatzen da, eta Iturriotzekin hau oso zaila da. Darabilen gaia ez da ia nobela guztian aldatzen: norbait, agian beti berbera nobelan zehar, mendian barrena doa, Goierrira iristen da, han sekulakoak eta bost ikusi eta pairatu behar izango ditu, larrua mila aldiz urratuko zaio, larrua hainbat aldiz joko du neskatala mirakuluzkoekin, ameskaizto gaitzak izanen ditu, norae-zean beti, milaka ibaitan erdi itoan agertuko digu idazleak, leizezulotan barrena galdurik ibiliko eta horrelako beste ehun katramila ditugu liburuaren barne. Ekintza arinezko narrazioari deskribio zehatza (kolorea, minaren norainokoa eta gorputzaren sentsazio fisikoak kontutan hartzen dituen deskribioa) nagusituko zaio. Askotan, narrazioa baino gorputza aztertzen ari den tramankulua dirudi kontraerak. Baina guztiak eztabaida subjektibotara garamatzake, eta ez dugu hori nahi. Olerkiak ere oso maiz ditugu: sexu kontuak, naturako bizidun eta bizigabeen deskribioak e.a. Adierazi behar baita ere Iturriotzen lumak gehiago dirudela poetarena narratzailearena baino, hain da nabaria hitz jo-koetarako duen grina. Zailantzarik ez, liburu hau aztertze-ko da, baina irakurle soilari zaila egingo zaio idaz-

kera eta bergisan aldaera handirik gabeko gaia.

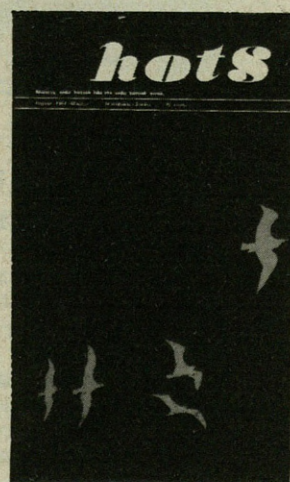

Titulua: Zeren azken finean.
Egilea: Patrizio Urkizu.
Argitaletxea: Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintziala.
Ezaugarriak: 55 orr. 300 pta. Olerkia euskaraz 13.a.

42 dira Patriren liburu honetan argitaratu direnak. Baina ez berak eginiko guztiak, Aurrezki Kutxak edota hau irarri duenak 4 olerki gutxiago argitaratu baititu. Bi zentsurak eragotziak eta beste bi, diotenez galdu egin zaizkielako. Bai bata nola beste atxakia ezin onartuzkoak dira, baina oraindik ere horrela gabiltzala aitortu behar. Liburuan zeinahi gaiaz egiten ditu Patrik olerkiak. Bat baino gehiagotan errimaz baliatzen da bizitasun nabarmena erdietsiz. Baditu ere kuarteto batzu. Lerro oso motzeko ahapaldiak dauzka gehienak, eta olerki motzak gainera. Esan bezala, edozein gaiez dagi olerki. Era erretoriko eta topikoz eginikoak teknikoak dira, baina ez bat ere lirikoak, hotzak gertatzen dira. Badira bestalde bere sendimendua adierazten digutenak, hauek poeta geldirik eta oldozketan agertzen da. Honelakoetan dioena interpretatzen saiatuz gero, poesiaren ederra dastatzeko aukera izanen dugu, batez ere olerki narratiiboetan, eratzen dituen irudiak irudimen handiko olerki aberatsak baitira. Asmamen eta irudimen argiko poeta dugu zenbait olerkitan, sendimenduak narrazio batekin

lotzen dituenetan batez ere. Hasierako olerkietan, erreferentzia kulturala ematen digun horietan lirismorik ez dago, herriei eskainitako olerkiek zer edo zer falta dute, teknika nabarmena bai, baina Ispilu hautsi, Ordu gris eta Kontenplazioan olerkiek arretaz irakurtzen duenarengan sortzen duten zirrararik ez dute erakarriko. Bere gorabeherak eta guzti, oso gauza ederrak dituen olerki liburu dugu Patrirena.

aldizkariak

Izena: Hots.
Zenbakia: 14.a.
Ezaugarriak: 1984.eko maiatza, 75 pzta.

Hementxe daukagu hilero-ko zitari hutsegin gabe, Legazpiko behe eta ganbara izkutueta moldatutako aldizkaria. Izan ere hilero ateratzen dute aldizkari txukun eta interesgarri bat legazpiar lagunok, eta maiatzari dago-kion zenbaki honetan badago aldaketa nabarmen bat. Herriko festekin batera datorrelarik, itxura eta maketazio asko arindu dituzte Hotsekoek maketaren alderditik, oraingo honetan irakurgarritasun aparta lortu dutelarik. Komiki oso polit bat, haurrei dedikatutako hotsiki, eta orokorrean argazkiak eta gainerakoak dira hamalagarren Hots honetan atentzioa gehien deitzen duena.

diskak

Egilea: The Pale Fountains.
Izena: Pacific street.
Diskaetxea: Virgin records.

Iturri zurbilen garrantzizko lehen lana dugu honako hau. Eta itxurazkoa dela esan behar, kale baketsu honetan pasiatzen den musika. Bere testuinguru zehatzean kokatu behar dugun pop xarmanta, dultzea. Ez da nolanahiko testuingurua hamarkada honen haseratik pop berri baten magala izan gura duen Liverpool zaharra, krisiak kupidarik gabe kolpatu duen Liverpool dekadentea. Ehundaka talde dihardute, inoiz baino indartsuago pop musikaren hildotik aurrera egin nahian.

Halaxe gauzak, China Crisis, Frankie Goes To Hollywood, The Pale Fountains... ditugu lehen aipaturiko talde trenkadaren barnean puntan dabilzanak. Azken urteotako joera ezberdinak norbere nortasunez bereganatuz, ximpletasun frexko eta gardenera itzulera igartzen dutenak.

Hara hor kitarra akustikoak, betiko baxu-bateria, nohiz behinkako ikutu exotikoak perkusio eta haize instrumentuak direla medio, eta ahots zuzena, melodia xehhe eta eranskorren garbitasun zurbilez ixtorio eta giro atze-ginak moldatuz.

POP erreziklatua, Pop bera sortu zen habi berean egina ta gaur egungo korrante musikakalax erabiliaz gertatua.

ekintzak

Preso eta errefuxiatuen alde hitzaldiak

Amnistiaren Aldeko Batzordeak preso eta errefuxiatuak jasaten ari diren egoera larriaz prestatu duen kanpainaren barruan honako hitzaldi hauek antolatuak daude:

Zestoa, maiatzak 29, arratsaldeko 8etan. Udaletxean.

Altza, maiatzak 30, arratsaldeko 8etan. Udaletxean.

Pasaia Donibane, maiatzak 31, arratsaldeko 8etan. Udaletxean.

Bergara, Ekainak 1, arratsaldeko 8etan. Udaletxean.

Plaentzi, Ekainak 1, arratsaldeko 8etan. Udaletxean.

antzerkia

irristi-Mirristi Altzon, igandez

Igande honetan, maiatzaren 27an, antzerkia izango da Altzon. Izan ere, goizeko 12.30etatik aurrera Xirristi-Mirristi taldeak Nola jin, hala joan obra antzeztuko du. Kontutan hartu behar da hau dela taldeak obra hau Hegoldera eramango duen lehen aldia. Bestaldem aipatuko dugu obra Daniel Landartena dela.

kultur ihardunaldiak

Garaziko Kultur Astea

Ekainaren 3a bitartean luza-tuko da Garaziko Kultur Astea, baina aste honi dagokionez maiatzaren 26-27 astebururako dagoena aipatuko dugu. Larunbatean, maiatzaren 26, Garazi kantuz izeneko kantaldia dago, 9tatik aurrera pilotalekuan, eta herriko jendeak parte hartuko duelarik. Biharamonean, goizeko 10etan, futbol partidua izango da Donibane eta Estella-Lizarako ekipoen artean. Geroztik, eta arratsalde, 5 kilometroko lasterketa bat izango da ekipoka Garazi Gaindi izeneko.

Hendaiako 10. Kultur Astea

Tradizio haundiko da Hendaiako Kultur Astea. Eta programa ere halakoa da. Maiatzaren 26en hasi, eta kasik egunoro gauzak antolatutik hurrengo larunbata arte.

Maiatzaren 26a karrikak apainduz hasiko da, banderolaz, lore haundiz eta gainerakoez egingo delarik. **Maiatzaren 27an**, igandez, Akelarre filmea projektatuko da Kasino Zinematokian gaueko 9etatik aurrera.

Maiatzaren 28an, astelehenez, Nolako euskal kultur ekintza izenburupean ondoko ekitaldiak egingo dira arratsaldeko 9etatik aurrera Herriko Etxearen Ohorezko Salan: lehenik diaporama bat Uztarritzen egindako Lapurtarren Biltzarreari buruz; eta ondotik solasaldi bat Hendaian diren euskal kultur talde desberdinen artean.

Asteartean, **maiatzaren 29**, munduan dauden beste herri zapalduen buruzko proiektzioa 9etan Casinoko zinemaren. **Hurrengo egunean**, asteazkenez, bi ekitaldi izango dira: batetik, arratsaldeko 4 orenetan Akelarreko lokalean, panpinak egiten ikasteko lehen urratsak, eta arratsaldeko 10,30tan Florida arrantzaletan portuan dantzaldia Akelarre.

Ostegunean, **maiatzaren azkena**, haurrentzako Trial Txapelketa 4etan eta herri-kirolak arratsaldeko 6etatik aurrera, biak Gaztelu Zahar pilotalekuan. **Ekainaren 1ean**, ostiralez, Geroaldiko teknologia berriak gaiatz hitzegingo da Herriko Etxean 9etan hasita.

Azkeneko egunean, larunbatez, artisau eta artelan erakusketa izango da, goizeko 10,30etatik 12tara. Arratsaldean, eta astea bukatzeko, kalejira sorpresa.

maiatza

27

Añorgako Kultur Astea

Maiatzaren 27an, igandez, amaitzen da aurreko aste gutxian zehar Añorgan ospatu den Kultur Astea. Egun horretan bukatzeko, hain zuzen ere, goizetik eta 9etan ateraz Añorgako mugetatik oinez egin beharreko ibilaldi bat dago antolatua, apuntatu nahi duen guztientzat. Bezperan, maiatzaren 26an, gaueko 10,30etatik aurrera, Eltzegor taldearen kantaldia, aurretik Txanbela taldekoek ere saiotxo bat egingo dutelarik.

400 dantzari Tafallako Dantzari Egunean

Aurreko egunetan antolatu eta egin egin diren ekitaldi batzuren amaipuntu bezala, larunbat honetan (maiatzaren 26), eta igandean era berean, dantzarien jaialdi haundia izango da Tafallan.

Lehenengo saioa larunbatean arratsaldeko 8etan Ereta pilotalekuan izango da. Arizkun, Tuter, Liarra, Altsasu, Otsagi, Zangoza, Uharte, Baigorri eta Tafallako dantzariak dira espero direnak. Handik aterata, eta gauerdia aldera dantzaldi herritarra Placeta de las Pulgas deritzon tokian.

Biharamunean, hilaren 27rako, azken azkeneko gauzak utzi dira. 400 dantzari kaleetan zehar ibiliko dira prozesioan. Ondoren, aldameneko herrietara joko dute bertako kaleetan ere dantza-saioak eskaintzearen. Berriz ere Tafallara eta bukatzeko bazkari herritarra.

kantaldiak

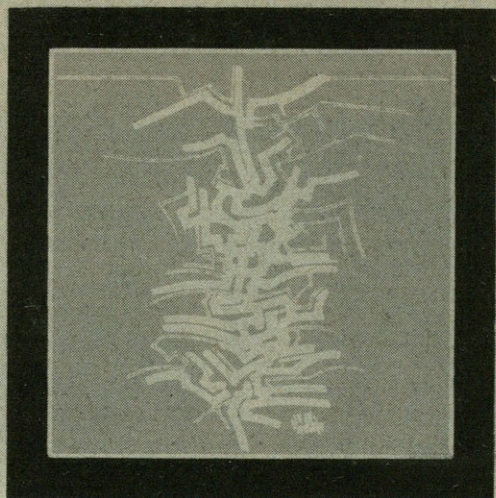
Alfredo Kraus uholdeetan kalte hartutakoen alde

Datoren asteartean, hilaren 29, Alfredo Kraussek kantaldi bat emango du Jose Tordesillas pianistak lagunduta, uholdeetan galerazi haunditan irtendako jendearen alde. Coliseo Albain izango da emanaldia, eta ABAO deitzen diote.

Rock debalde Durangon

Zaramak eta La Polla Recordsek Durangon eman behar duen jaialdiaz ezer gutxi dakigu, egia esan. Durango-ko zein tokitan izango den ez dakigu, baina badakigu ordea ez dela ordaindu behar izango eta horretaz gain larunbat gauean izango dela (maiatzaren 26an). Pentsatzen dugu debalde izanda nahi duenak bilatuko duela, eta Durangon toki zehatza bilatzeko kapaz ez dena, hor konpon, interesatzen ez zaiola seinale.

IBILALDIA '84 27

Maiatzaren 27an euskararen eguna Markinan

Euskararen eguna izendatu da maiatzaren 27a Markina-Xemeinen. Markinak euskaraz eta kitto lemapean eratu dute egun hori eta Ibilaldia izango da ekitaldi guztien erdigune bilakatuko dena. Modu horretan, goizeko 10etan Zelaitik irten eta Xemeingo bidea hartuko du, gero Arretxina-gatik barrena Goiko Portalera heldu eta Zelaian amaituko da. Ibilaldian bertan zenabit ikuskizun eratu dira. Hamaitakarako eskuzko pilota partidua Frontoi Txikian. Hamabitari, futbito partidua, eta ordu berean gizon-proban ari-tuko dira Agustín, Txopitxe eta Arrangiz.

Ordubatarako Zerutxu dantza taldearen saioa antolatuta da eta ordu erdi geroago, sokatira hiru talderen indarra neurtuz. Ondoren, Umeen bertso-saioa eta Bertsolari Eskolakoena. Bazkalostean ere, bertsolari andana ihardungo da, eta azkenik Hibaí Rekondo kantatzen.

Kultur Aste primerakoa Astigarragan

Asteazkenean, maiatzaren 23en, eman zitzaion hasiera Astigarragako Kultur Asteari. Halere, larunbatetik aurrerakoari dagokionez, hauxe da programa: larunbatean, maiatzaren 26, goizean zehar herri mailan dauden euskararekiko egitekoz hitzegingo da. Arratsaldeko 7etan, Akelarre filmea botako da, Igandean, aldiz (maiatzaren 27), goizeko 11tan Herri bando-deialdia.

Maiatzaren 28a astelehena da eta Iparraldeari buruzko hitzaldi-mahainguru batekin emango zaio hasiera. Jean Louis Davanten kargu joango da hitzaldi horren pisua. Asteartean, berriz, Euskal Eskolan dabilten ikasleen txistek, giñola, e.a.

Maiatzaren 30ean, Euskal eskola publikoaz mahai ingurua, eta hurrengo egunean ikastetxe horretako bertako antzerki-talde batek. Euskaldun-semeak euskara badaki. Ekainaren lehenean, bukatzeko, Euskararen eguna ospatu-ko da.

Jaialdia larunbatean Seaskaren alde

Larunbat honetan, maiatzak 27 egun dituela, Seaskaren alde sekulako kantaldi-jaialdia muntatu dute Donibane Lohitzunen. Bertako pilotalekuaren giblean izango da eta ondoko talde eta kantari hauek hartuko dute parte: M-ak, Jotakie, Itoiz, Ruper Ordorika, eta Zubipeko Swing. Dudarik ez giroa ziurtatua dagoela eta horrez gain merezi du Seaskaren alde sos batzu uztea. Iparraldeko ikastolek guztion bizkar-erak behar dituzte.

erakusketak

Gasteiz

KULTUR ETXEA. Paseo de la Florida. Arabar egunkari-eri buruzko erakusketa.

LUIS DE AJURIA ERAKUSTOKIA. Gral. Alava. 7. Zenbait artistaren erakusketa elkarrekin (Girbau, Hernandez, San Migel, Ibáñez de Matuco, Chatain, Gamarra, Orive eta Lalastra).

AURREZKI-KUTXA PROBINTZIALAREN ERAKUSTOKIA. Independencia, 3. CEART Zeramika tailerra.

EL PORTALON ARTE-ERAKUSTOKIA. Correría 51. Juan Fernández-en oleoak.

CASA DEL CORDON. Cuchillería. 24. Galdos kolektiboa, zeramikak, tarazeak eta esmalteak.

ARTELARRE GALERIA. San Francisco 3. Esteban Arriagaren oleoak.

MORGAN JATETXEA. Ortiz de Zárate, 15. Daniel Castillejoren marrazkiak.

CARUSO KAFETEGIA. Enrique Eguren, 9. Agustín Pinedoren pintura naífa.

FORONDA AIDEPORTUAN. Eugenio cabello Ibáñez-en eskulturak.

AXULAR LIBURUDENDA. Sancho el Sabio 29. Bidaiazko liburuak.

CRASH LIBURUDENDA. Herrería 54. Hz Landazabalen erakusketa.

ZALDUENDO. Lazarragatarren jauregia. Gure Herriaren Lehen Urratsak.

Bilbo

ARTETA. Iparragirre, 15. Luis del Olmo, bizi garen mundu hau.

EL CORTE INGLES. Gran Vía. 9. Ricardo Juarezen oleoak.

ESPIN. Marqués del Puerto, 1. Manzanoren obra ikusten ahal da.

Donostia

AURREZKI-KUTXA MUNIZIPALA. Arrasate, 12. Tomas Ugartemendiaren eskulturak.

ESTUDIO. Sancho el Sabio, 17. X. Laka, T. Murua, A. Oteiza eta R. Ugarteren eskulturak.

AURREZKI-KUTXA PROBINTZIALA. Garibai, 20. Alejandro Tapiaren pinturak, grabatuak eta eskulturak.

Iruñea

AURREZKI-KUTXA MUNIZIPALA. Conde Rodezno, 5. Rufi San Martín.

Zangoza

VALLE SANTORO JAUREGIA. Kultur Aretoa. María Jesús Peralta.

AURREZKI-KUTXA
PROBINTZIALA. Euskal Herriko ermita eta baserriak izeneko erakusketa. M. de Santa Maria del Villarrek egina.

Lizarra

FRAY DIEGO ERAKUS-
TOKIA. Xabier Morrásen obra.

ihardunaldiak

Iruñeako mobida

Iruñean mugitzen diren eta kultura eta beste ekintzen inguruan dabilen berrogeiren bat elkartek sekulako mobida bat eratu dute aste pare batez Iruñean. Lehen astea gehienbat Iruñeako auzoetan eman bada, bigarreneko ekintza gehienak Ciudadelan izango dira.

Maiatzak 26, larunbata: Bostetan Ciudadelan erakusketa zabalduko da. Erakusketa honetan beste zenbaiten artean ekolojistik, antimilitaristik, feministek, margolariak, euskararen inguruko erakundeak, haur animaziokoek parte hartuko dute. Ordu horretan bertan Iruñeako Irrati Libreak zuzenean ematen hasiko dira mobida honetako ekintzen berri. Eraberean, Ciudadelan kokatuko diren pantaila batzutan Nafarroako Euskal Telebista ikusi ahal izango da. NET (Nafarroako Euskal Telebista) hau egunero ikusi ahal izango da, eta hiru ordutako egitaraua izango du; bostetatik seiretara haurrentzat eta seiretatik zortziretara helduentzat. Egitarau horren barne Nafarroako egoerari buruzko zenbait bideo ere ikusi ahal izango da.

Maiatzak 27, igandea: hamaitetan hasiko dira Ciudadelan haurrentzako ikuskinak, majia, su irensleak, jokoak, etabar. Bestalde, Iruñeako zenbait enparantzatan arratsaldean zehar zenbait ekintza. Baratzuri Enparantzan seiretan, haurrentzat berbena. Gaztelu

Enparantzan, zortziretan. Txistulari eta Gaiteroak. San Nikolas Enparantzan, ordu berean. Cuasar taldearekin musikaldia. Gauez, hamarretan. San Francisco Enparantzan Zine Publikoa. Irrati Libreak aste guztian zehar bezala beraien emanaldiekin jarraituko dute, eta aipatu ordutan Ciudadelan NET ikusi ahal izango da.

Maiatzak 28, astelehena: Seiretan aste guztian zehar jarraituko duten bi ikastaro hasiko dira Ciudadelan, bata Irrati Libreei buruz eta bestea ekintza ez biolentoen hastapenei buruzkoa. Zortziretan, mahai ingurua, iaz Requete Irratian egindako saio batetan euskararen egoera aztertzen zutenek berrek parte hartuko dute aurtengo panorama ikusteko. Satrustegi, Sagario Aleman, Nafarroako gobernu berriko ordezkariaren bat, etabar. Ciudadelan NET ikusi ahal izango da.

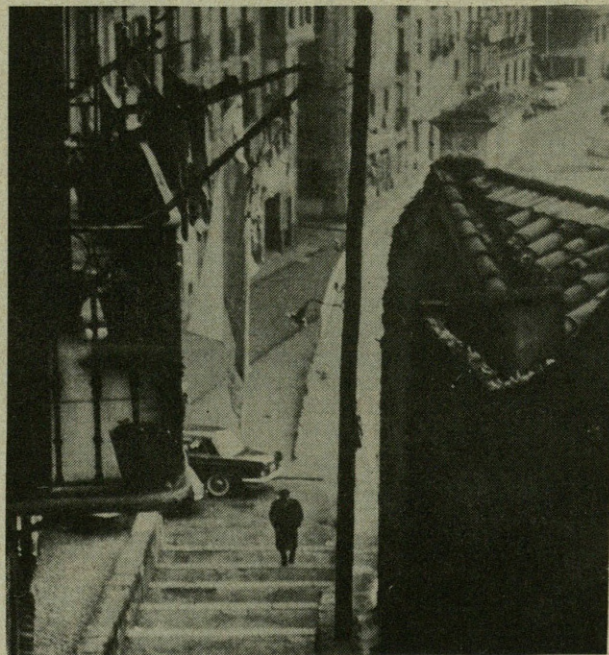
Maiatzak 29, asteartea: Zortziretan bi hitzaldi. Lehena Garraioa eta bizikleta izenburupean ekolojistik emango dutena, eta bigarrena Lege Bereziak gaiarekin Iñaki Muñagorri eman. Ikastaroek jarraituko dute eta Telebista Ciudadelan.

Maiatzak 30, asteazkena: Hitzaldiak honoko gai hauekin: Emakumea, erasoak eta biolentzia eta Hiria eta langabezia. Biak zortziretan. Ciudadelan ere Erakusketa zabalik izango da, eta bostetatik aurrera telebista.

Maiatzak 31, osteguna: Beste bi hitzaldi zortziretan eta Ciudadelan beti bezala, bata Mario Gaviriak eta Koldo Unzetak eskeinia Hiria eta Kaosa gaiarekin, eta bestea Hector Anabitarte hizlari delarik Homosexualitatea eta lesbianismoa gaiarekin. Zortziretan ere, baina orain Diputazio aurrean dantza taldeek saio erreibindikatuak bat egingo dute lokalak esijituz; saioa bukatu ondoren bertan duxatuko omen dira. Betiko Erakusketa eta Telebista Ciudadelan, eta Irrati libreak jo eta ke.

Ekainak 1, ostirala: Hitzaldi bakarra Iruñeako Mobida honetan parte hartzen duten erakunde guztiek eskeinia. Beraien aburuz kultur herrikoia zer den zehaztuko dute.

hau kultura ofizialaren aurrean ezarri. Erakusketa eta telebista ere izango dira. Oharra: egiatarauak Ekainaren 3a arte jarraitzen du.

Donostiako Alde Zaharrean, aste kulturala

Alde zaharrean dagoen Arranobeltza Euskaltokiak, bere I. Aste Kulturala antolatzen doa. Arranobeltza euskal kultura eta euskararen erabilpena bultzatu nahian sortutako elkarte da, eta beraz ekintza guztiak euskaraz izango dira.

~ - Maiatzaren 28a, astelehena, Arranobeltzan (Ikatz kalea 10), arratsaldeko 8retan, **EUSKAL MARRAZKI BIZIDUNAK** (Jaizkibel etxea) proiektioa eta mahai ingurua.

- Maiatzaren 29a, asteartea, Arranobeltzan, arratsaldeko 8retan, **SAGARDOAREN HISTORIA ETA ETORKIZUNA**, hitzaldia.

- Maiatzaren 30a, asteazkena, Arranobeltzan, arratsaldeko 8retan, **IKASTOLETAKO GURASOAK ETA IKASTOLEN ETORKIZUNA**, mahai ingurua.

- Maiatzaren 31a, osteguna, Antzoki Zaharrean (Prinzipal aretoa), arratsaldeko 8retan, **MASAKARADA ANTZERKI TALDEA** eta beraien **PISTOLAREN BEGI ZURI BELTZAK**.

- Ekainaren 1a, ostirala, Los Angeles Eskolan, arratsaldeko 8retan, **NAIROBITARRA**, Tolosatik Nairobi autobusez, filminak gehi mahai ingurua.

- Ekainaren 2a, Larunbata, Konstituzio Enparantzan, goizeko 11etan eta arratsaldeko 5etan, **HAURREN EGUNA**, antzerkia, pailasoak, jokuak,.... Gaueko 10etan **KANTANLIDIA**, Etxamendi eta Larraide eta Maritnikorenarekin, Trinitate Enparantzan. Gaueko 12etan, Trinitate Enparantzatik **ASTO KARRERARI** hasiera emango zaio.

- Ekainaren 3a, Igandea, Astigarragan egun osoz, **IPARRALDE EGUNA**.

Ezinezko ulerkuntza

«Oriente y occidente», «Heat and Dust». **Zuzendaria:** James Ivory. **Argazkia:** Walter Lassally. **Gidoia:** Ruth Prawe Jhabvala. **Musika:** Richard Robbins. **Produktzioa:** Ismail Merchant. **Antzezlaria:** Julie Christie, Christopher Cazenove, Greta Sacchi, Sashi Kapoor, Madhur Jaffrey, Zakir Hussain eta Charles McCaughan.

Zinea Indiaz mintzatu denean beti ikuspegi itxi batetik egin du eta oraindela gutxi agertu den produktzio haundi batek onak eta txarrak lekuz aldatu arren ikuspegi berbera zuen, mendebalekoa. Horregatik Ivoryren filmeak beste itxura bat dauka. Inglesa izan arren zinegile honek bere lan guztia herrialde horri buruz egin bait du, baina zoritxarrez gure artean lan horiek oraindik ezezagunak dira. Oinarri bezala, funtzinario ingles baten emakumearen istorioa hartzen du. Emakume honek azkenean gizona eta mendebal bizimodua uzten ditu Nabab batekin, inglesen begietan lapur eta basatia, bizitzera joateko. Istorio honen gainean emakume horren bilobarena, Julie Christie, ezartzen da. Hau

hirurogei urte geroago, bere senidearen pausu beretatik abiatzen da. Funtsean bien jokaerak berdinak dira eta beren integrazioa asko urruntzen da bai pentsamolde kolonialistatik eta baita gaur egungo korronte mistikoetatik. Azken honen adibidea filmean ere badago. Bainan guru berri honek pentsaera aldetik indiarra bihurtu nahi izan arren ezin du bertako bizimodua jarraitu. Bestetik filmeak ikuspegi exotikoak ere alde batera uzten ditu oso errealista jokatuaz eta honela hirurogei urteko tartea egon arren, jende kopuruan ez baldin bada, ez da nabaritzen inongo aldaketarik. Bi kulturak lehen bezain desberdinak eta lehen bezala biak elkar begiratzen dira bestearen zerbait harrapatu nahian.

mendi ibilaldiak

Euskalduna (Andoain) eta Aizkardi (Bilabona); **Zuriza-Kinboas (2.051 m.)-Ozako Basoa;** tfnoa: 592232.

Gasteiz; **Curavacas 2.520 m.-Vidrieros (Santander-Palencia-León dibisorian)** tfnoa: 250354.

Anaitasuna (Azkoitia) eta Lagun-Onak (Azpeitia); **Xoxote.**

Tabira (Durango); (maiatzak 26-27) Erakusketa: aintzinako argazkiak; (27) Elkarteko jaia eta Gazteen I. Argazki Txapelketa.

Kresala (Donostia); **Etxalar-Aitzuri-Zugarramurdi.** Tlfnoa: 420905.

Miru-gain (Otxandio); (26) **Otxagi-Orhi.**

Meategi-eskualdearen mendi taldeak (Bizkaia); **Vega de Pas-Castro Valnera (1.707).**

Arrola (Anzuola); **Antzuola-Xoxote (1.026 m.)** (egun erdirako).

Fortuna (Donostia); (25-26-27): **Eskaladaz kurtsiloa Txindoki, e.a., Zazpi-Iturrin.** Inskripzioa, 8atik aurrera, (945) 42.65.17.

Bizkaia: 28 astelehenetik aurrera; **Mendi orientapenaz kurtsiloa;** Bilboko Kirol Etxean, J.M.Eskuza kalean, 7atik 8.30tara.

zine-klubak

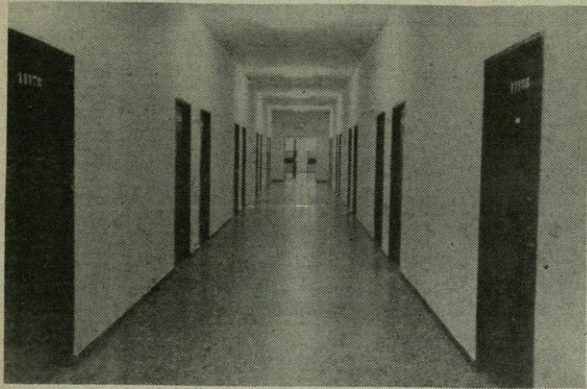
ERRENTERIAN, *La cruz de hierro*, Sam Peckinpah. King Kong Zinema Taldea. Maiatzaren 3lean, arratsaldeko 7.30tan. Alameda Zinematokian.

DONOTIAN, *Fedora*, Billy Wilder. Kresala Zine Kluba. Ekainaren 1ean, arratsaldeko 7.30tan. Aurrezki Kutxa Munizipalaren Aretoan.

BILBON, *La mano negra*, Fernando Colomo. Cine Club FAS. Maiatzaren 28an, arratsaldeko 7.30tan. San Vicente, 2; BILBO-1 (423.59.49)

ORDIZIAN, *Dersu Uzala (el cazador)*, Akira Kurosawa. Goiherri Ordizia Zine Kluba. Maiatzaren 26an, arratsaldeko 4.30tan. Ordiziko Herri Antzokian.

MAIATZA
26
EKAINA
1

Herreran 100 egun isolaturik

E hungarren eguna betetzen dute Herrera de la Manchán preso dauden ETA militarrekoek. 100 egun zeldatik irten gabe, elkarrekin egon gabe, inor ikusi gabe, bakarrik. Familiartekoak presoek osasunaz beldurrez dabilzan artean, Estatuko erakundeek itxitasun osoa agertzen dute. Kartzeletako egoeraz mintzatzean beti hutsune bat egiten da preso euskaldunak ez aipatzeko. Madrildik azken aldian eraso ongi kalkulatu daramate: gerla zikina, kaleen okupazio sistematikoa... eta presoek gaineko indarra. Damutuena operazioan iniziatiba hartu duen Ruiz Giménezek ere gaia eskibatzen du.

Dirua eskuina birplanteiatzen

Kataluniako hauteskondeek erakutsitako lezioaren ondoren Estatu Espainoleko finantzaketako buruak mapa politikoa errebisatzen ari dira. Banesto, Central eta Santander banketxeek oraindik ere Fragaren alde egiten dute apostu garbi-garbi. Baina beste zenbait hasiak dira Rocaren operazio erreformista kontu gehiagorekin aztertzen. Lehen March bankua zuen Miquel Rocak adiskide bakarretakoa eta orain aldez enpresagizon gehienak biltzen dituen CEOek soziologo talde bati egoera aztertzeko eskatu dio, Rocaren posibilitateak aztertu ditzan.

GALen elkarrizketak libre

GAL delako talde parapolizialarekin egindako interbiu harrigarri bat eskaini du joan den astean «Cambio 16» astekariak. GALen ordezkaria Baionako mapa baten aurrean agertzen da. ZEN plana kunplitzen norgehiagoka latza ari dute «Cambio» eta «Tiempo»k. Izan ere elkarrizketa hori Iparraldeko hainbat enpresa konprometitzatzen argitaratutako zerrenden ondoren dator. Ipar Euskal Herrian enpresa berriak eraikitze lan egiten duen «Herrikoa» elkarrekin judiziora eraman nahi ditu horiek eta «Liberation» egunkaria eta «Magazine-Hebdo» astekaria.

GALekoak izateagatik preso zeuden sei kinki Bordaletarrak berriaz aske utzi dituzte Baionan, ondoren jusez elkarrekin bere protesta agertu duen arren.

Bizkaiko nagusi guztiak bat

Bizkaiko nagusiak bi patronaletan banatuak zeuden orain artean eta bildu berriak dira, era honetan hiru probintzietako koordinazioa ere errazago eginez. Pentsatzen bada bi patronaletako baten burua izan den Olarra operazioan sartu dela eta PNVko enpresagizonak ere hortik dabilzala, politika mailan eskuin espainolarekin dabilen operazioak zentzu haundiagoa hartzen du.

Aguraingo erreferendum bitxia

Bi galdera arras ezberdini erantzuteko egin zitzaizkien dei joan den igandean Arabako Aguraingo biztanleei. Udalak galdetzen zien batetik ea nork nahi zuten zaintzea herria, munizipalek, ertzainek ala beste polizi klaseren bategi. Eta bestetik ea zein izen zuten nahiago herriarentzat, Salvatierra ala Agurain. Populazioaren 30ek besterik ez zuten parte hartu, HBk ere abstentzioa proposatu zuen. Eta portzentai horren barruan ertzainen eta Salvatierraren alde ziren gehienak. Honetan zetzan bitxikeria: erreferendumaren ondorioek ez zutela deusetarako balio, erabakiak lehendik hartuak zeuden eta.

«La Voz» sozialistentzat ala Bobadillarentzat

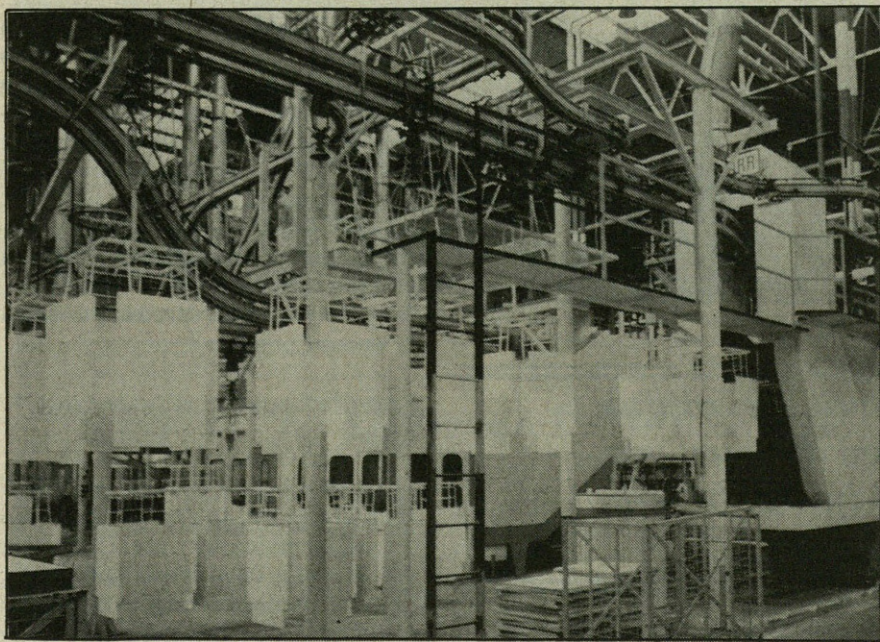
Jadanik martxan ari da Santanderko «Alerta» egunkaria, Estatuari Fernandez Bobadilla errioxarrak erosi diona. Gaceta udazkenean kaleratuko da berriz, Araba eta Bizkaia harrapatuz. Eta Gipuzkoan? «La Voz» inguruan dabil apostua. Bobadillaren eskeman (prentsa demokratikoa eta progresista) ederki sartuko litzateke, eta operazioan EE ere konten Juan Infanteren eskutik. Sozialistak ere saiatzen dira beren aldetik egunkari hori berenganatzeko, orain artean fruiturik eman ez badie ere. Bitartean «La Voz»-en finantzak gaizki eta nekatzen diren langileak alde egiten. Azkenean merke-merke jarriko zaio erosleari.

Euskadiko Ezkerra motoreak berotzen

Udazkeneko kongresurako ponentziak prestatzen hasiak dira Euskadiko Ezkerran eta azken hauteskundeetan erakutsi zuen estankamendutik ateratzeko ideia berriak bilatzen dira. Bobi Lertxundik etorkizuna EEn kolorea «gorriagotzetik» eta ezker aldetik dabilzan mugimendu berriak bereganatzeko lanetik ikusten omen du eta Markiegik aldiz ezker abertzaletasuna azpimarratzen. PSOEn botoak kentzeko saioak ez die fruiturik eman eta HBri eta PNVri kentzea posibleago ikusten du Markiegik. Onaindik idazkaritza uzten duenean bere lekurako ere Markiegi jotzen dute.

Robotak iritsi dira Arrasatera

TEKNOLOGIA BERRIETAN KOPERATIBAK AINTZINDARI

Japoniarren eskutik iritsi da automatizazioa Arrasatera

Krisi giroaren erdian heldu da berria Arrasatetik: Hitachi multinazional japonesarekin kontratu berezi bat egin duela kooperatiben munduan talderik sendoena den Ularco. Batetik Ularco barruan den Copreci robotizatuko dute japoniarrek eta bestetik hiru urtez luzatuko den kooperazio teknologiko bati ematen zaio hasiera. Jadanik ez da zientzi-fikzioa roboten afera, eta Euskal Herria ere hasi da automatizatze prozesuekin aurkitzen, dagoen industri hondamendi honetan hori pentsatze hutsa neketsu egiten bada ere.

Maiatzaren 14an, astelehenez, akordio berezi bat izenpetzen zuten Arrasaten Japonitik **Hitachi**-ren izenean etorritako zuzendariek eta **Ular-**

cokoek. Akordio hori dela medio, datorren urtean **Copreci** kooperatiba izango da Euskal Herriko lehen lantegi automatizatua, Estatu osoan ere le-

henetakoa izango delarik. Horrela, orain motobonben fabrikazioan **80** langileren artean urtean **bi milioi** ale edo unidade produzitzen badituzte, birmoldaketaren ondoren **40** lagun artean **bi milioi t'erdi** egingo dituzte.

Baina berezitasunik haundiena ez da jende gutxiagoz gehiago produzitzea. Abantailarik haundiena izanen da **80** modelo ezberdin egin ahal izango direla. **Erregimen flexibleko planta** da hori posibilitatzen duena. Beti ere lantegi klasiko batean arazo haundia izaten da produktu ezberdinak egitea, batetik bestera pasatzeko zailtasun haundiak bait daude. Orain aldiz, teknologia berriekin, posible da produktu bakoitzetik multzo txikiak egitea, produktu batetik bestera aldatuz, leku berean, jende berarekin.

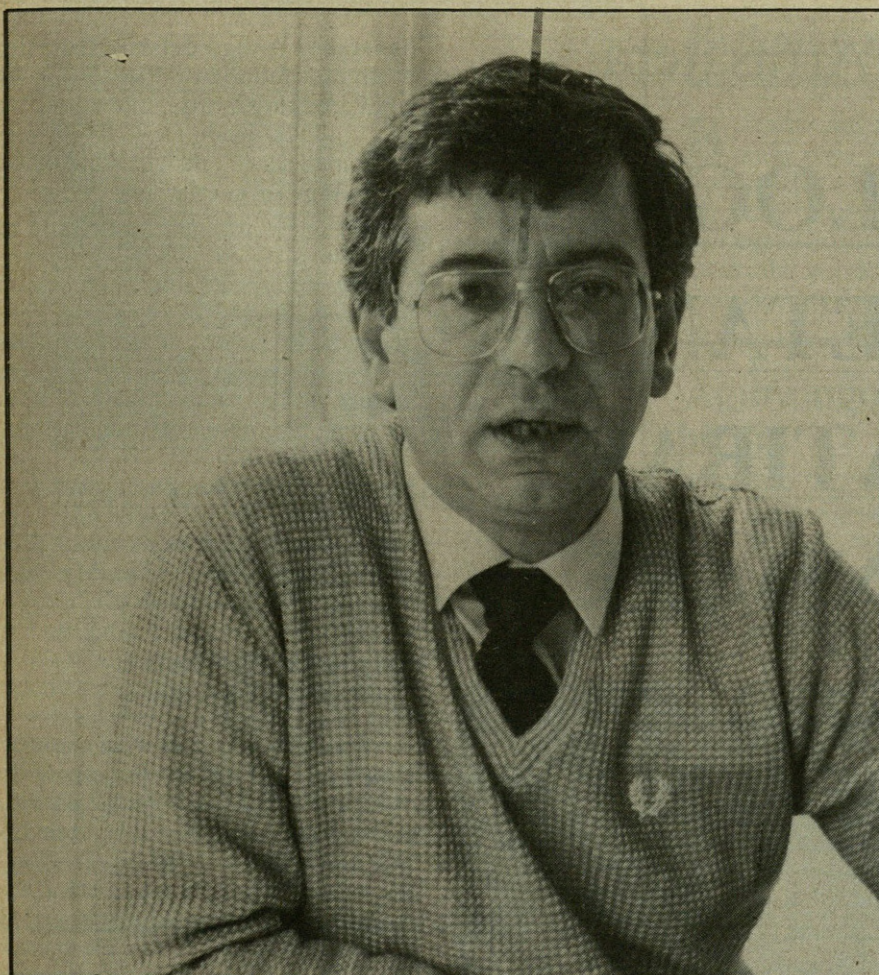
Arrasatearrak teknika japoniarren banatzaile

Horren sekretua lantegien **automatizazio osoan** datza. Produzio prozesu osoaren buru ordenadoreak egiten du eta lan mekaniko gehienak automatizatu egiten dira, robotek egiten dituzte: gizonak baino juxtuago eta azkarrago egiten ditu makinak ia gauza guztiak, soldeatzetik hasi eta piezak ensanblatzeraino. Gizonak orduan superbisatzea du bere eginbeharra.

Arazo guzti hauetaz **Ulmatic** kooperatibako **Jose Ramon Goikoetxearekin** mintzatu gara. **Ulmatic** da Ularco barruan injiniadoretza eta automatizazio sailak daramatzana. «**Guk Copreci**ko pentsatu duguna baino automatizazio osoagoa egin liteke, esan nahi dizut **40** langile beharrean **20**rekin funtzionatzera iristea. Baina orduan pertsonalarekin arazoak dituzu eta diruarekin ere bai, inbertitzeko behar duzun hori izugarria bait da. Horregatik erdibide batetik abiatu gara, eta ziur aski kooperatiba guztietan ere antzeko zerbait gertatuko da. Japonen badaude lantegiak **15** langilerekin urtean **3** milioi bideo egiten dituztenak, eta bideoak gauza konplikatuak dira, e?».

Enpresa baten automatizazio maila inbertitzeko ahalmenaren eta bere pertsonalaren kapazitatearen neurrikoa da. **Copreci**-n beraz **600** milioitako inbertsioa egingen dute. Inbertsio horretatik **150** milioi **Hitachi** japoniarrari pagatu beharko zaizkio jarriko duen injeniari lanagatik.

Baina honetan bereziena zera da, bi

Jose Ramon Goikoetxea, Ulmatik kooperatibako gerenteak nahitanahiezko ikusten du automatizazioa.

Copreci-n 80 langilek bi milioi unitate produzitzen dute urtean. Automatizazioarekin 40k bi milioi t'ardi egingen dituzte.

fasetan izango dela operazioa. Lehenengo fasean Hitachik eta Ularco taldeko partaide den Ulmatik-ek faktoria automatizatuak ekoiztuko dituzte, lan guztiak Hitachik gidatuko ditu eta proiektu bakoitzean teknologia kopuru bat utziko diete japoniarrek Arrasatekoei. Bigarren fase batean, 1986tik aurrera, Ulmatikek hartuko du protagonismoa, Hitachiren gainbegiradapean, eta Estatu Espainol, Portugal eta Europako zati baten arduradun izango da fabrikak automatizatze lanetan.

la langilerik gabe ere posible litzateke

Kontatzen zigun Jose Ramon Goi-

koetxeak posible dela gure artean ditugun fabrika asko ia langilerik gabe funtziona eraztea. Baina horrek ikaragarriko inbertsioak behar izateaz gain langileak non kokatu asmatzearena lekarke. «Automatizazio oso baten eta axalako baten artean erdibidea hartu dugu Copreciren kasuan, sofisticazio haundi bateraino iritsi gabe».

Oinezko herritarrari, datorkigun irauketaren neurria ikusita, berehala bururatzen zaion galdera zera da: ea zergatik agertzen zaigun nahitaezko automatizazioaren irauketa hau?

Erresuma aurreratuetan darabilten teknologia ezagutu beharra da arrazoin bat, nazioarteko elkarlan hauekin

teknologia aurreratutak eskuratzea posible da eta horiek gero ugaritu egingen dira erabilera berriekin. Eta gehiago, hobeto eta merkeago produzitzeko borrokan egin behar diren inbertsioak eskuartearen ditugun teknika klasikoetan sartzeak ez du merezi, beste erresumak aurretik doaz eta haiek harrapatzeko haina ez genuke akumulatuko sekula.

Eta epe laburrera teknologia sofisticatu hauen fruituak bistakoak dira: operazio errezenetatik zaileneta rainoak automatiko egitean prozesu guztiak ondo kateatu behar dira, eta ondorioz produktoak hobeagoak dira, denak berdinak dira eta gainera gehiago produzitzen dira. Azken finean kompetentzia sartzen da jokoan.

Eta Arrasateko kooperatiben produktua nolakoak diren eta exportaziora zenbat zuzentzen diren ikusiz, garbi dago kompetentzia nondik daukaten: multinazionalen aldetik. «Multinazionalek automatizatzearen aukera egin dute, eta beren artean konzentratzen ari dira gainera. Lan sistema hau sail guztietara ari da sartzen. Beraz, etorkizuneko lan moldea hori delarik, automatizatze prozesuak eraikitzeak diru pila bat mugitzen du. 'Factory Automation' hauek Japoi batean 500.000 milioi pezeta mugitzen dituzte, hiru bider zifra hori USAN. Europan ere ari da sartzen, eta eredu japoniarra gainera».

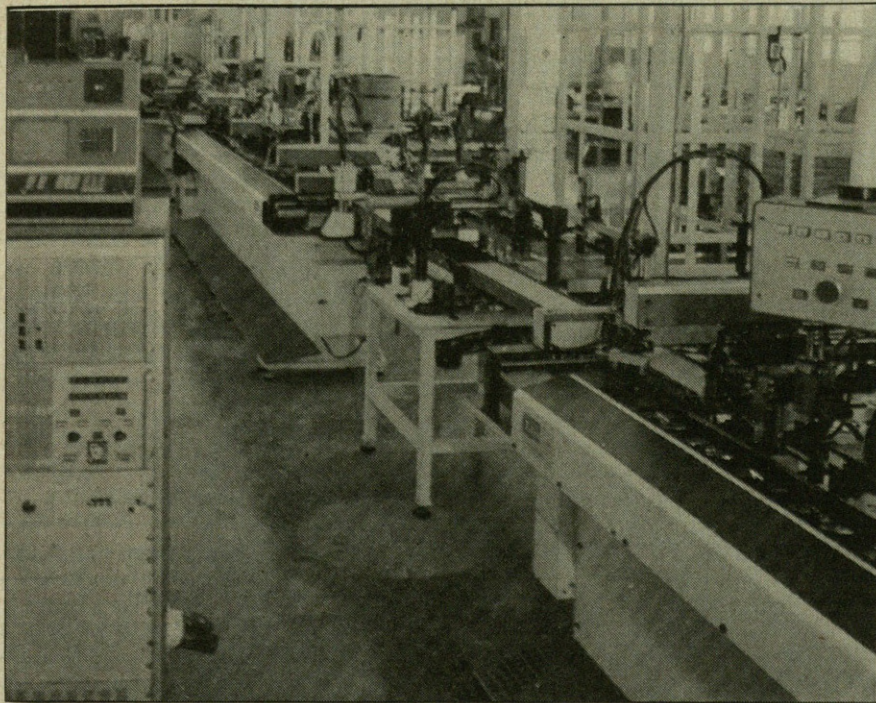
Langile kopurua mantentzea zaila

Kooperatibei ere errekonbertitze garaia iritsi zaie. Jadanik frigorifiko planta birmoldatua dute. Orain Coprecik egingo du bere automatizatzea. Sukaldeena laster hasiko da. Sekzio guztietan omen datoz aldaketan, nahiz eta beti ere mugatuak izan.

Horrek noski langile mailan arazo franko sortu behar du. Eta ez dira txiki-erriak arazo pertsonalak: lan molde berri hauek batetik kapazitate askoz haundiagoa eskatzen dute, ikasketa sakonagoak, sortzen diren lanpostu berrietarako, eta irauten duten eskulan urriek aldiz askoz ere erritmo gorrigoak jasan behar dituzte. Orain makina bait da erritmoak agintzen dituen.

Langileak multzoan hartuta ere bada arazo bat galanta: zer egin soberan direnekin? «Horretan kooperatibek konpromezu garbia daukagu, gauden guztiontzat izan behar du lana eta da-

Teknologia berriek enplegu sistema osoa jartzen dute auzitan.

Makina gero eta osoagoak; eta soberan diren langileekin zer?

Ularco: 13 enpresa, 6.000 langile

Hiru sailetan banatuak daude Ularco biltzen dituen kooperatibak:

1- Kontsumo saila.

- **Ulgor:** elektrodomestikoak egiten ditu (Fagor, Aspes...) eta guztietan haundiena da.
- **Leniz:** sukalde muebleak.
- **Radar:** sukaldeko tresnak.
- **Fagor Clima:** berogailuak, termoak...

2- Industrial saila.

- **Copreci:** konponente elektromekanikoak, gas erregulatzea...
- **Fagelectro:** konponente elektronikoak, sintonizadore, semikonduttore...
- **Fagor Industrial:** industrial mailako elektrodomestikoak.
- **Ederlan:** auto injektoreak...
- **Leunkor:** mekanizaketa arinak.

3- Teknologia goreneko saila.

- **Arrasate:** trokelak, presak, ebaketa lineak...
- **Aurki:** kontrol numerikoak, montaia linea automatikoak, robotak (laster)...
- **Ulmatic:** Produzio sistemen injenieritza eta consulting, teknologi trasferentziak.
- **Uldata:** informatika lanak, hardware eta software...

tozen bost urteetan 0,5 gehitzea ere espero dugu. Zaila dela badakigu baina urtero sartzen gara ekintza berritan. Baina bilakaerak ez dauka bueltarik. Inbertsio horiek egitea asko kostatzen da, egia da, enplegu maila mantentzeak arazo haundiak sortzen ditu, hori ere bai, gero jendea ere horri egokitu behar zaio bai zuzendaritza mailan lan egiten dutenak eta baita eskulanetan ari direnak ere».

Baina gehiago produzitzea da apos-tua. Ularco taldeak bataz beste bere ekoizpenen 40 exportatu egiten du eta hori mantendu eta ahal bada gehitu beharra dago. Batetik gehitu eta bestetik garai bakoitzean egokia den produktua eta behar hainako kopuruan gainera lortzeko lantegietan flexibilitatea eduki behar da.

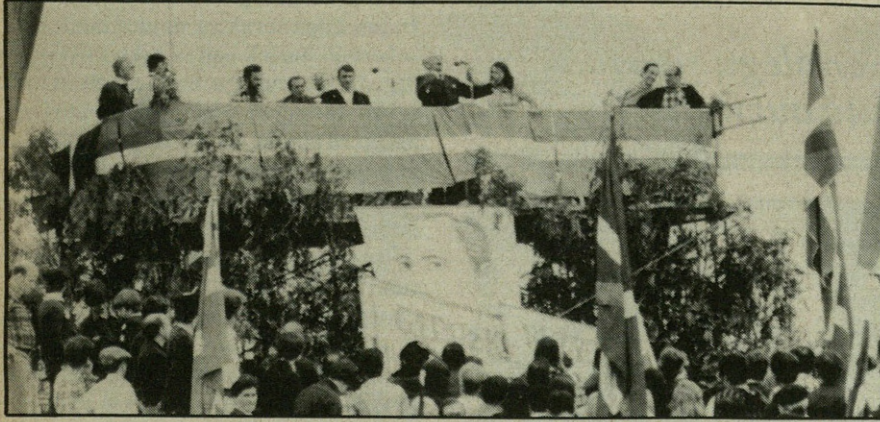
Gure ekonomia kontrolatzen al dugu?

Automatizazioaren eta roboten istorio hauek gehienez ere Europako prentsan ikusi izan ditugu eta «biharko egunean zer izango denaz» mintzatzen diren artikuluetan. Iritsi dira ordea gure artera eta usadioa hartu beste biderik ez dugu. Ez bakarrik teknika mailan esan nahi dutenagatik. Hor ditugu adibidez kooperatibek finantziatzen duten Ikerlan-en eraiki dituzten «Gizamat 1» eta «Gizamat 2» robotak.

Baina gizarte planteamenduetan ere eraginik izan behar dute aldaketa hauek. Artikulu honetan euskal ekonomiaren zati bat diren kooperatiben kasua ikutu da. Baina gizarte oso batek nola funtzionatuko du? Hor dago langabeziaren arazoa ere. Frantziako kasua kontatzen zigun Goikoetxeak. Nola erakusten zen informe batean frantsesek garaiz ez bazuten egiten beren berritzea lana 60rentzat bakarrik izango zela; eta garaiz berrituz gero ere 80rentzat baino ez zela izango, alboetan sortuko lirakeen enplegu berriak kontatuz.

Arazo sozial larriak ikusten dira batetik, eta konpetitu beharra bestetik. Frantziako **Peugeot**-eko langile batek egunean motore bat egiten duen artean Japoniar batek egunean 6 egiten bait ditu. Bi galdera txiki: zer diote langileek honetaz? Eta euskaldunok ba al dugu autonomiarik gure ekonomiaren etorkizunaren jabe izate ko?

Nafarroako PNV desegin dute

Izango al da beste Alderdi Egunik Aralarren?

ARZALLUZEK EZ DU BARKATZEN

Inork espero ez bezalako sustoa eman du PNVren buruzagitza joan den larunbatean Nafarroako egitura osoa bertan behera suntsitzea erabaki duenean. Gertaera honen aurrean kaxkar gelditu dira duela urte batzuk Bermeotarrek eta «sabiniano» deituek eragindako krisiak eta beste saltsak. Euzkadi Buru Batzarrean zituzten hiru ordezkariak, Nafar Buru Batzarra ia osorik, Nafar Parlamentuko hiru parlamentariak, Batzarre Nazionalen zituzten ordezkari ia guztiak... Zer dela eta hainbestearainoko garbiketa?

Lurralde Historikoen Lege famatuarekin larritu ziren PNV barruko tendentzien arteko tirabirak. Eusko Jaurlaritzak Parlamentuan aurkeztutako lege proiektua presaka batean erretiratu behar izan zuen, alderdi barruan sortu zuen ezinegonagatik. Teoriar Lehendakariak baino gutxiago agindu beharko luketen Diputatu Nagusiek egin erazi zioten atzera Jaurlaritzari Komunitate Autonomoa eratzekeo erdua erabakitzerakoan.

Garaikoetxeak zituen arazoak ondoren aurtengo hauteskunde aurrean azaldu ziren, bere karguan eskuak libereago izatea lortzeko komunikabideetatik hordago hura bota zuenean. PNVko buruek ez zeukaten aukerarik eta neurri batean amore eman behar izan zuten, denbora faltaz. Ordaina ordeza Bizkai Buru Batzar berria aukatzerakoan egokitu da, eta hautatuen izen zerrendak ez du zalantzarik es-

kaintzen: Mitxel Unzueta eta bere zerrendak hartu dute BBB oso-osorik, Garaikoetxeak publikoki babestutako Sabin Zubiri baztertuta geratuz.

«Desacato, rebeldía y deslealtad»

Oraingoan Nafarroako PNV desegin dute, eta zigorraren bat espero zutenak ere txunditurik geratu dira. Nafarroako jeltxideek egindako pekatua ez zen, ez, txantxetakoia. Coalición Popularreko eskuindarrek nazionalistei Bilbo eta Gasteizko udalak eta Araba eta Bizkaiko diputazioak bereenganatzea garantizatzearen truke Nafarroako Parlamentuko lehendakaritza eskatzen zuten, PNVkoen botoen esku zegoena. Nafarroako abertzaleentzat gogorregia zen betidanik euskaldunen etsaierik amorratuena izan direnei botoa eta lehendakaritza

eskaintzea, eta hori ukatzean EBBko buruak zigor bat ezarri beharrean jarri zituzten.

Kupidarik gabe jokatu du Nazio Batzarrek, eta kolpe batez desegin du Nafarroan PNVk zuen egitura osoa, berria eraikitzeke agindua Carlos Claveriari emanaz. Nafarren buru guztiak espulsatu dituzte, eta beste ordezkari gehienak bi urtez edozein kargu betetzeko inabilitatu. Espulsatuen artean Koldo Amezketza, NBBko buru eta Garaikoetxearen kontseilari. Jaurlaritzatik kobratzen duena, Cabases, Ziaurriz... onenak.

Zer dela eta hain erabaki gogorrak? Orain ikusten da PNVn benetan estrategia garbia eduki eta zalantzarik gabe jarraitzen dutenak Arzalluz eta bere jendea direla, Unzueta, Sudupe, Vizcaya... Estrategia finkoa bai Euskal Herriari begira eta bai Estatuari dago-kionean ere. Estatu mailan aukerak ez du eztabaidarik: eskuinarekin tratua egitera doaz PNVkoak, jadanik dena erabat lotua ez badaukate. Garaikoetxeak baino trebeago jokatu dute.

Autonomiak badu bere prezioa

Aldaketa gogorrek datoz. Estatu-torearen ondoren sortzen den egoerak dakartzan aldaketak. Eta PNV aldaketa horiek egitera doa, aurrean jartzen den edozeren gainetik. Aspalitik datoz lan horretan eta BBBekin erdietsi dutena da lekukorik garbiena: Garaikoetxeak Zubiri famatu eta hala ere honek kristoren jipoia hartu.

Gauzak dauden bezala, eta badaki Arzalluzek hemen ez dituela Pujolek bezala karta guztiak berekin, alderdian kontrolak erabatekoa behar du. PNVren konfederazioa eta holakoak ahaztu dira normalean den bezala. Abertzaleek hainbeste gorrotatzen duten Fragarrekin edo bere lagun bategin tratua egin eta baseari esplikatzeko gauzak ongi lotuak behar dira. Argigarria da nafartarrak zergatik bialdu dituzten: ez obeditzeagatik. Aldiz, eskuinarekin tratua egitea ez da eztabaidatu ere egin.

Eta Nafarroa? Zer gertatuko da Nafarroarekin? Belarriak makurtu eta barkamena eskatu beste biderik ez luzera begira, Bermeotarrek pasa zen bezala. Edo erretiratu. Ordu latzak datozkie PNVko abertzale nafarrei. Estatutoak hiru probintziako komunitate bat sortu du, eta hiru probintziako alderdiak.

I.Z.

Ziria sartu eta ukalondokoa jaso nahi ez

Gauza bitxia da egun hainbat eta hainbat gerra txikik duen eragina munduan zehar. Edo honetan sineztarazi nahi digute.

Iran eta Iraken arteko borroka kasu. Batak petroliountziak ondoratzen ba ditu, bestea prest omen da Pertiako golkoaren sarrera istera. Eta hau nonbait onartezina da mendebaldeko nazio askorentzat. Eta honetan dago gerra zabaltzearen arriskua.

Baina, eta hau da xelebreena, gerra honetan erabiltzen ari diren armarik oberenak geienbatez mendebaldeko nazioek saldutakoak dira. Nola lortu du Irakek petroliountziak ondoratzeko ahalmena? Frantziak saldu berri dizkion Super-Ettendar abioi eta Exozet misilei esker. Nola egin zion aurre Iranek gerra hasierako erasoari? EE.BB.ek sharen garaian toneladaka bidalitako armei esker.

Zeren arazo hau, armen salerosketa halako kopuru handitan, azken 40 urtetan sortutako fenomeno da, 50-60 hamarkadan deskolonizatze prozesuarekin batera hasi zena. Eta nabarmengarri dena, mundu osoan hamar nazio baino ez dira teknologia aurreratuzko armen produzitzaileak; guztiak, SESB salbu, mendebaldean kokatuak.

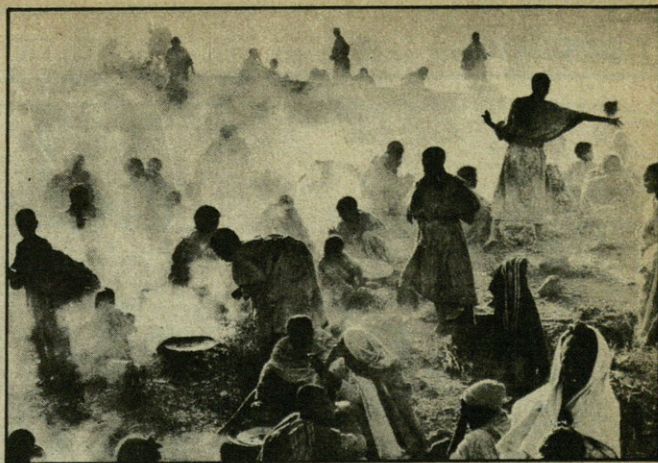
Eta hemen sortzen da paradoja. Nazio-harremanak hain larri diren hainbat lekutan, armasaltzaileei esker tentsioak eta tirabirak areagotuz doaz, ez bait dago saltzaileen kontrolpean, neurri handi batetan bederen, arma hauen erabilpena. Eta hau erraz ikus daiteke aipatutako Iran-Irak arteko gerra horretan.

Eta gaitza oraingo egoera ekonomikoan konponezina da. Arma produzioa gero eta erakargarriago gertatzen da saltzaileentzat. Adibide, 1982an EE.BB.ek 31.000 miloe dolar saldu omen zuten armetan. Kopuru hau bertako industrian garrantzitsuen izatera heldu daiteke.

Arazo hauetan ari den zenbait estudiosok igarri omen du saltzaile-erosleen arteko harreman kezkarria: zenbat eta arma gehiago eta obeak saldu, gero eta eragin eskasagoa lortzen omen da erosleak arma hauekin egingo duenarengan. Ondorioa? Gerra mugatueta erabiltzen diren armen indarrek lekutasun hori galdu erazten die, gerra zabaltzearen arriskua areagotuz, nolabait bere ondorioak inkontrolable edo saltzaileentzat ez komenigarri edo kontrako bilakatuz.

Gosea: galdu ote du hitzak bere balioa?

U.N.I.C.E.F. Nazio Elkartuen haurrentzako Fondokoek esan berri dute: ehun eta berrogei-ta-hamar milioi lagun biziak arriskutan daude, goseak.

Urtero hamar milioi haur hiltzen da gosez; lehengo urtean Mozambiken ehun eta berrogei-ta-hamar mila hil ziren. Mundu guztian 800 milioi lagun haur eta zahar dago gose peligran.

Zenbakiek ez bide dute jadanik baliorik; mendebaldeko estatuak, «gose» eta «elkartasun» hitzen esanahiaz ahaztuta bizi bait dira.

Estatu gabeak

Irlanda: errepresioaren kostoa

Bretainia Handiko Defentsa ministro dagoen John Stanley-k deklaratu duenez, 83-84 finantzi urte honetarako Ipar Irlandan egiten diren operazio militarren kostoa 141 milioi libratkoa (kasik 30 mila milioi pezetatkoa) izango da.

Kurdistan: DAI-k basetzat nahi du

Estatu Batuetako armadaren dokumentuen arabera, 80. etako munduko eskualde gakoia Asiako hego-mendebaldean gertatzen ari da. Jakina denez, aspalditxotik beren tropa mugimendurik garrantzitsuenak parte horretan egiten dituzte. Hara eramateko sortu zuten Desplazamendu Azkarrerako Indarra eta unidate berezi honetarako han dago Diego Garcia-ko base munstroa, Oman-eko baseak ere, gainetik Somalia eta Kenia-erikiko akordio militarrak...

Eskualdearen iparraldean, berriz, herrialde-giltza Kurdistan iruditzen omen zaie, eta hor nahi lukete hurrengo basea antolatu. Turkiako kurdoentzat gauza onik ez, zeren amerikarren interes honek beren independentzi-nahia rentzat errepresio gehiago ekarriko bait du.

Bretainia: U.D.B., noraezean?

U.D.B. Bretoniako nazionalisten alderdiak bultzatutako «Peuple Breton» hilabetekaria ez da betiko erregularitasunaz ateratzen aspaldian. Ustez, hori U.D.B.-ren deskonposizio seinaleztat interpretatu daiteke, izan ere sozialistak gobernura iritsiz gero ahulago dabilta, hasi eta alderdia utzi berria duen fundatzaileetarikoa bat, Roger Leprohon-ek, joandakoan aitortu duenez behinik-behin, «80.ean ezkerreko gobernura etorri ezkerotik, U.D.B. nazionalista batek ez du izateko arrazoirik gehiago».

Txiiten iraultzaz

IRAN: MUNDUAREN IKARA. (I)

Pablo SASTRE

Ekonomian ezer gutxi egin ahal izan dute iraniar iraultzaileek daukaten krisi sakonari erremedio jartzearen. Edo beharbada ez dute jakin; egia, hauxe da: arroz gutxi dago (hirietan hori da janaren basea), ganadua gaitzak jota, eta industriak ez du aurrera egiten. Petrolioak salbatzen ditu, baina petrolioaz abusatuz (1981etik 1983ra eguneko esportaketa 0,8 milioi kupelatik 2,5 kupelara pasatu da) gainerako sektoreak ahaztu egiten zaizkie.

Ezin dira izan horretaz beren iraultzaren printzipioetan deklaritzen diren bezain independenteak. Bueno, hau ekonimiari buruz; bestela badira-ta nahiko berezkoak; ondoren aurkitu ahalko dituzu kasurik hoberenean «misterioso»tzat jotzen diren iraniarren izaera eta politika ulertzeko gako batzu.

Segun zeinek dakusan, iraniarren iraultza islamikoa alde batera edo bestera lerrotuko zaizue; egun batetan amerikarren laguntzaz monarkia itzuli ahalko dela amesten dutenentzat, Iranen SESB-ekin lotutako herri-iraultza bat gertatzen ari da; ezker aldekoentzat, aldiz, hartu-eman nabar-

menegiak ditu gaurregungo Iranek mendebaldeko estatu inperialistekin eta oso esanahikorra dateke alderdi ezkertiar guztien ilegalizazioa.

Bai, Komeini-ren iraultza ez da misterio gabea... eta denek akklaratu nahi dute.... zeren oso inportante baita Iran gaurko munduaren estratejien

dinamikan, eta hori, batetik bere posizioarengatik, baina batez ere erregai-produktore delako (eta berak kontrolatzen duen Golkotik munduko produkzioaren %24a ateratzen da).

Nora joko ote du Irango iraultzak? Zeini egingo ote dio frente? Batipat mendebaldeko estatuei? Ez al dute hauek indartsu baina bestela isolatu dagoen iraultza hau erabiltzen asmatuko? Noiz arte ekilibrio zail horretan? Galdera faltarik ez dago; jo dezagun atzera.

Zein dira txiitak?

Hirugarren munduko nazio gehienek ez bezala, Iranek ez zuen independente izateko borrokarik egin; munduko bi gerren artean zenbait aldiz inbaditua izan zen, eta 59.enetan, inglesen eta amerikarren oniritziz, halako independentzia iritsi zuen. Oraingo iraultzak bestelako erroak dituzke: erlijiozkoak, sakonagoak nahi baldin bada.

Komeini-tarrentzat, gizakia askatzeko bide bakarra lejitimitate islamikoa da, eta bera inposatu behar da ahalik lekurik gehienetan. Lejitimitate hau txiitar terminologian espresatzen da.

Sunitak eta txiiten arteko tirabirak ezingo ditugu hementxe esplikatu; interesatzen zaigunerako, esan dezagun turkoen inperioa sunitar ortodoxian bilakatu dela betitik, eta beraz iraniar txiitek (bestalde beren herrian maioritario beti izan ez direnak) alde horretatik muga garbi gat izan dutela; ekialdera berriz, Indialdeko erlijioen erresistentzia izan dute nahiko fuerte. Beraz, Iranek ezin izan du historikoki inora zabaltu. Iraniarren lehenbiziko zabaltzea mendebaldera izan dute: frantsesez eta ingelesez ikasi izan dute, turkoa eta arabiera mesprextatuz.

Barruan, sunitak nahi izan dituzte komentzitu, batez ere azken urte hauetan; baina hauek ez dira sekulan oso integraturik egon persiarren nazioan, eta ihes egin ez dutenek imajinagaitzeko errepresioa jasan behar izan dute, Kurdistan aldean oso bereziki.

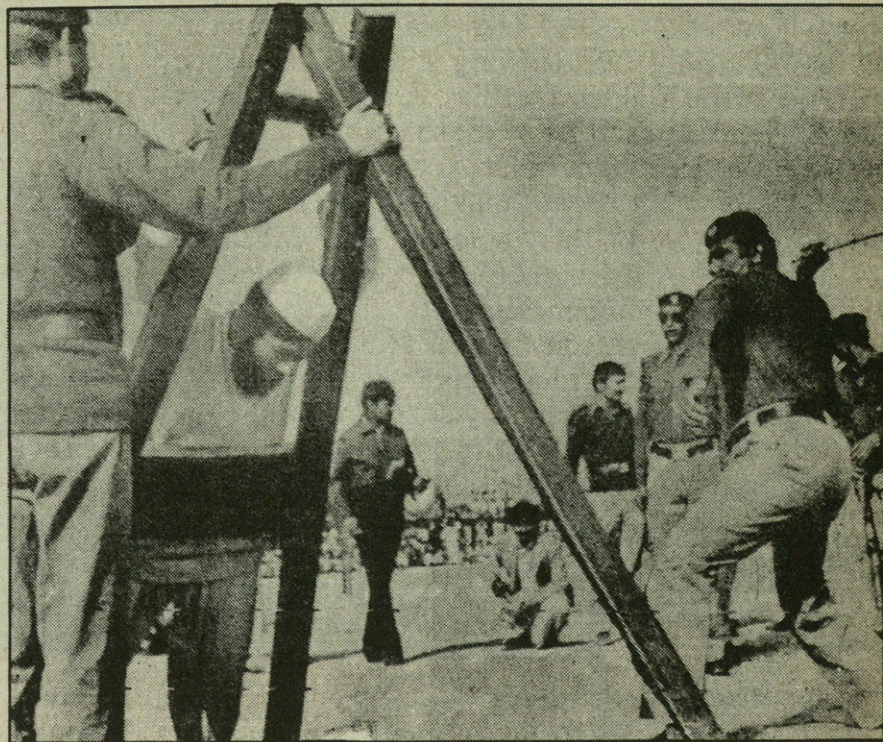
Txiita izatearen problemak Libanon eta Irakekiko gerran gertatzen ari dena zerbait esplika dezake. Iranek agian Irak aldera zabaldu nahi luke erboluzioa, eta Irakeko populazioaren %69a txiita izatea bentaja polita izan dezakete. Libanon berriz, musulmanetan komunitaterik handiena da txiitena, demografia dinamiko batekin, eta Siriaren laguntzaz iristeko erraza iraniarrentzat; bigarren hau Israel eta Estatu Batuei aurpegi emateko frontea izan liteke.

Hainbat kanpo politika: inguru txikian...

Bestela gertuan honela daude gauzak iraniarrentzat:

Batetik izugarritzko problema dute afganoekin, soviatarren okupazioa eta gero milioi t'erdi lagun errefuxiatu bait da Iranen, eta gehienak langabe, probezian, drogaren trafikoan eta gauza onetan ez bederen. Hauxe da koska bat, seguru aski txarrena, SES-Bekin kili-kolozko harremanak eduki ditzaten.

Bestetik, eta orain protagonista, Irakeko gerra dago, munduan —iduriz bederen— ia denek alperrikakotzat daukatena. Esan bezala Iran hedatu nahiean ote dabilen. Sovietarrak, inorekin ez, baina Irak alderako joera.

Mendebaldeko estatuak ere, zalantzan edo. Gauza garbirik ez.

Gero Siria dago: lagun ona, hau, 82an siriarrak Teheran-era bisita egin ezkerotzik; Komeinik petrolio armez eta laguntza politikoaz trukutzen die.

Beste datu batzu, argigarri menturaz: **bat:** amerikarrekin erabat lotuta dauden Pakistan eta Turkiarekin berebiziko laguntasunean bizi da Iran; **bi:** Golkoaren estatuak (Saudi Arabia eta besteak: bestela gauza gutxi elkarren artean) **statu quo** batetan bizi dira, elkar atakatuko ez dutela segurtasunean; **hiru** Kwait-era berriz, «te-

rroristak esportatzen» dituela komentatzen da; halaber Libano eta Frantziara ere; **lau:** harrigarritzko proportzioetan emendatu dituzte mendebaldeko estatuak merkatal harremanak.

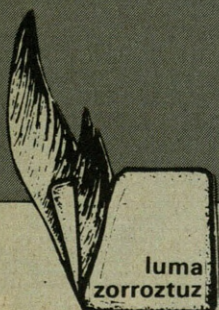
... eta inguru handian

Harreman onak... baina bai dardaraz ere, frantses-amerikarrak batipat, «terrorismoa» dela eta. Baina kurioso: denekin sartzeko prest dirudien iraultzak ez die baliozko laguntzarik eman palestindarrei, hauen mugimendua islamizatu nahi izan zuten, gainetik Israeli armak erosi zizkioten, ondorioz palestindarrek —Beirut-etik alde egiterakoan, 82an— ez zuten babesa bilatu Komeiniren herrian, Bagdad-en bilatu zuten bezala.

Sovietarreko, azken apunte bat: gauzak txarrera datoz, nahiz ekonomiazko proiektu batzuetan elkarlana egon; Komeinik oso kontzeptu txarrean dauzka Lenin eta haren ondorengo guztiak.

Iraultza antiinperialista bat... soviatarrik gabe: horra saioa, eta hortik doaz (beharbada ez Europan agerrarazi nahi den inkoherentzia) iraniarren pausoak; jokabide hau ez-lerrotuen mugimenduan konkretatzen da eta bere fruituak ikuskizun daude.

RUIZ OLABUENAGAREN INKESTA

Luis NUÑEZ

Oso aspaldian eginiko nire kritikari (ARGIA, urtarrilak 15, 22 eta 29), orain erantzuten dio Ruiz Olabuenagak, Eusko Jaurlaritzaren soziologo ofizialak (ARGIA, maiatzak 6).

Euskararen egoeraren ezagutza interesgarria denez gero, nire ikuspuntua ere agertuko diot irakurleari, ahal dudan laburren eta puntu teknikoetan gehiegi sartu gabe.

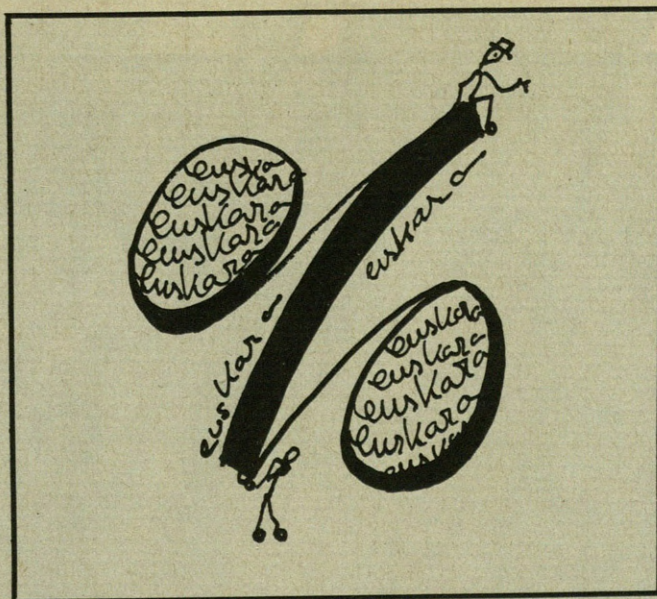
Erantzunik gabe

Ruiz Olabuenagak nire kritika guztiei ez die erantzun. Zuzenketa eta moldaketa akatsez aparte, bere lanaren edukiari azaldu kritikaren batzuei ez die erantzun, hala nola:

— Euskararen egoera aztertu nahi duen ondo pagatu azterketa batek, erizpide zientifikoak erabiliz —eta ez politikoak—, Euskal Herri osoa ikertu beharko zukeen, edo gutxienez Hegoa osoa, eta ez hiru probintziak.

— Berak zioen: «El grupo euskaldunzarra es partidario de la oficialización real del euskara.... (pero) los grupos euskaldunberri y erdaldun, por el contrario, se oponen a la oficialización real del euskara, abogan por una rendición frente al empuje del castellano....» («La lucha del euskara»). Eta nik galdetzen nuen: «euskaldunberria erdaldunen jarreran dagoenik zeinek sinesten du?».

— Berak aipatzen zituen «euskararen berehalako suntsipe-

naren iragarleak eta parousia euskaldun utopiko baten gerrilleroak» eta «tubalismo mitifikatzaileetara jotzen dutenak». Eta nik galdetzen nuen: «Gaizto guzti horiek zeintzuk dira? Ez al gara kasualitatez tartean egongo Euskadi euskalduna nahi dugunok? Zergatik ez konkretatu izenak eta erruak?».

— Eta batez ere ez dio erantzun nire kritikaren puntu zentralari: nire ustez, euskararen egoera ikusita, aginte publikoerrotikako neurri batzuk eskatu behar zaizkiela: plan orokorra, beste jarrera bat, esfortzu iraunkorra, euskara berpizteko lege berriak, diru publiko piloa, euskararen alde diharduten erakunde herritarrei aginte publikoen laguntza eta kolaborazioa, funtzionarien euskararen ezagutza, eskola guztiek neska-mutilak euskaldun bihurtzea, etabar etabar.

Euskaldunen kopurua

Puntu honi Eginen erantzun diot (maiatzak 6), berak nire ibar bakarrik, pila bat baino. Agintearen inkompetentzia estaltzeko ez denean, diot nik berriz.

a) Euskaldunen portzentaia nik populazio-zentsu osoari begira aplikatzen dudala, 18 urtez gorako pertsona helduei bakarrik dagokienean?

Operazio hauxe, normala den bezala, berak ere bere liburuan mila bider egiten du: «..... aproximadamente un 26,91% de los habitantes de la actual Comunidad Autónoma Vasca tienen al euskara como lengua materna....., un 60% al menos de la población está totalmente de acuerdo en que el euskara es una lengua desarrollada....., ... un 67% de la población vasca pide la completa alfabetización , más del 80% de los habitantes de la Comunidad Autónoma aprobarían ambas medidas....., Etabar luzea.

b) Ez dudala kalkulatu bere inkestan dagoen errakuntza-margena, hain zuzen ere %2'5etik hurbil dabilena?

Hauteskunde aurretik egindako inkestetan SOFEMASAK PSOeri 100.000 botu kalkulatu dizkio esaten dugunean; errakuntza-margena ahazten dugu, bai, inguru kalkulua ez zehatza dela, guztiok dakigulako. Inkesta guztiek errakuntza-margena dutela badakit, margena hutsa denean!

Euskaldunberrien portzentaia

Ruiz Olabuenagaren inkestari ehuneko zortzik euskaldunberri dela aitortu dio. Nik bezala, egileak ez die sinesten eta horietako erdiak baino gehiagok euskaraz zailtasunez egiten dutela esaten digu, eta portzentaia %8'0tik %3'4era jeisten du.

Egilearentzat, beraz, euskaldunberri portzentaia Baskongadetakoz bizi bizi helduaren %3'4 da. Ehuneko hiru pertsona heldu eta erdia benetazko euskaldunberria da, hau da erraztasun dexentez euskaraz egiten duena.

Nire lehengo kritikan nioen bezala, portzentaia horiek niri altuegiak iruditzen zaizkit, egiazkoak ez direnak. Hori, noski, iritzi hutsa da, besterik ez, eta horrela azaldu nuen.

Azterketa berrien beharra

Ruiz Olabuenagarentzat euskararekiko jendearen jarrera ezagutzeko azterketa gehiago behar dira, eta ez inkesta nire ibar bakarrik, pila bat baino. Agintearen inkompetentzia estaltzeko ez denean, diot nik berriz.

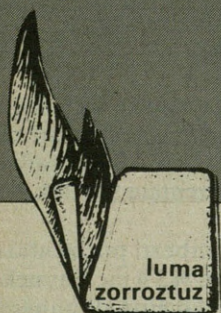
Nire ustez, aldiz, jendearen jarrera nahiko ezaguna da, orain arteko inkesta guztiek euskararekiko oso jarrera aldekoa dela ageri baitute.

Nioen bezala: Ondo egiten diren inkesta guztiak onuragarriak dira beti. Baina arlo honetan ez zait beharrezkoa iruditzen.... (euskararen egoera hobetzeko) neurri sakonak behar dira estudio sakonak baino gehiago.

Eskatzen nuen azterketa PNVk egin nahi ez duena euskararen ezagutza eta batez ere erabilpena neurtzekoa zen. Eta hona hemen Ruiz Olabuenagaren erantzuna: errezena.. euskaldunak zenbat diren kontatzea da.

Hainbeste azterketaren ondoren, euskaldunak zenbat garen jakin gabe jarraitu arren, kalkuko hori errazena dela entzutea zeharo farregarria da. Eta hori errolda gaizki dagoela dioen irakasleari entzutea, eta bere inkesta propioaren ondoren euskaldunen kopurua Baskongadetan 273.000tik 545.000era direla zehazten duen irakasleari entzutea.... farregarria da, benetan.

Farragarria, hobeto esan, izango litzateke estaltze operazio politiko baten zatia ez balitz.

GALAI BASKOEN SEX - APPEAL IRRESISTIBLEA

F.J. Mendiguren

Ba, aurreko batetan, bihotzaren prentsan ikusi genuen morroia, aktorea baten besotik helduta, fotografia eta guzti, eta ilustrazioaren azpian esaldi hau: ... con el galán vasco Iñaki Ayerra.

Eta esaldi hori da prezisamente konstatazio honetara garamatzana, voilá: Galán Vasco delakoarena «tipo» bihurtu dutela, badela hor nonbait joera bat euskal artistok txalotu eta miresteke: arestian Imanol Arias ere Hombre Dunia del año aukeratu zuten. Eta ez da kasualitatea.

Bueno, eta izugarrizko arrakasta hau nondik ote dator-
kie? Kuestioa da emakume madrildarren artean modan

edo jarri direla eta etiketa hau egotziz gero berebiziko mitifikazioan goxo goxo murgildurik dabiltzala. Nondik norakoak andregaiak argitu zizkidan:

Bukaera arte hipotesiaren zain egon ez zaitezten oraintxe bertan botako dizuet: mito hori borroka hormatuaren eskutik dator, eta berak sortu du eta ez noiz behinka entzun ditzakegun beste roilo eta txorrada pseudointelektual horiek. Ea expikatzen naizen: hitz zehatzen bila nobilela, piztu nuen telebisorea —bizioak jota— eta horra hor non agertzen zaidan neska bat Robert Mitchumi esaten diola: eres primitivo, sensual, salvaje, casi casi brutal. Dzas, ez

nuen beste ezer entzun, horixe zen nik adierazi nahi nuena: kapitaleko atsoei gertatzen zaiena gauza aski bitxia da: litekeen etarraren beldurraren menpe bizi dira aldiro, baina Comando Madriden zera horren paranoia ez da kakalarrizko izuikarara mugatzen soil-soilik, badu beste alderdirik, eta mamitsuagorik dudarik gabe, hala nola supermerkatu erosketak egitera dijoazenean eta alboan bizardun ezezagun bat usaintzen dutenean eta jarraian ezinbestean euskaldun tankera eta azentua sumatzen diotelarik, hankartarte labaintzen eta kuleroak erabat blaitzen dien zuku gozoa, esate baterako.

Honaino irakurri duzuen aspaldixe idatzia nuen, eta bazterren batean utzia, baina erakutsi berri didaten periodiko madrildar bateko errekorrea ikusi ondoren, ezkribuari berriro ekiteko gogoia datorkit. Errekorte horrek GOMA-2 tituluko pelikula baten berri publizitarioa ematen zuen, eta leienda polit hau zekarren ondoan: Era vasco y le llamaban «Goma-2». Pasada bat dela esan beharrik ez dugu. Aurreko teoria baieztu eta bultzatu baino ez du egiten honek, eztanda sexualaren bidetik bait doa mitomania berria.

Eta guzti honekin Sacristán eta sasilisto konpainia horren teoria aporkulo bidaltzen dugu, badakizue: txortan gutxi egitetik datorkigula agresibitate eta guzti hori. Ba, orain buelta emango diogu planteamenduari, alegia, problema vascoaren obsesioaren oinarria zera dela, desio gaitzuta, zeharo txoratuta daudela gugatik. Eta ez ezazue ahaztu orain artean ZEN planarekin bakarrik elkartu dutela hegoalde osoa, eta oker ez banabil Iñaki Ayerra —bihotzaren prentsak galán vasco zeritzona— nafarra da.

Hemen, euskal gizonen estereotipo bi bereizi beharko genituzke, bata autonomia bultzatzen dutenei dagokiena, eta bestea metraileteroena: alde batetik Karlos izango genuke, hain dotore, hain gizaseme, politesse pertsonifikatua, madrildar emeek perfecto caballero bezala imajinat-

zen dutena, kortesiaz gaindi Maxim'sera gonbidatu eta orkidea bat erregalatuko liekeen senar merbelleusa; Bestetik Idigoras edo, bronkazale antza duena, bibote narratx samar eta betazpi sakonetakoa, amoranterik sutsuena, txoragarriena, indartsuena, parrandarako lagunik aproposena. Baina kontutan eduki ezazue beti, madrildarrentzat azken finean euskaldun guztiok berdin-berdinak garela, gauza beraren atzetik gabiltzala, elkar lagunduz konfabulazio osoan.

Grina bortitzek astintzen dituztela, bai, kolega Kinkuk euskaldunok pilila kaxkarra dugula esaten duen arren, baskoren bat sumatu orduko odolak irakiten jartzen zaizkie atso dirudunoi! Klaro baino klaroago dago.

Beraz, Imanol, Iñaki eta galán vasco zaretan edo izan nahi duzuen guztiok, zuen aura horri eutsi nahi badiozue ez zaitezte Marikrutz Soriano eta kasta horretako tipen tertulietara joan, ez eta han modan diratekeen diskoteketara ere, ezta intelektualek goستن dituzten filmak, erakusketak eta kontzertuak ikusi eta entzutera ere. Azal zaitezte, horren ordainez, amnistiaren aldeko astetan ospatzen diren manifestaldietan, zuen herrian norbait detenitzaerakoan muntatzen diren protesta ekintzetan. Aberri Egunean, Maiatzaren 1.ean..... Ez izan lotsarik, ez ospea galtzeko beldurrik: jasoko dituzuen kritikak inbidiak eragindakoak izango bait dira. Horrela atso arrotz horiek —gure zapaltzaileen emazteak, bestalde— azala dardara bizian dutela segituko dute, pentsatuz ejakulazio prekotzeko senar matxista, matxo-iberiko karka horien ordezt —edota maitale progre intelektual ezkertiar ohi, dagoeneko aspergarriaren ordezt— zein gustora izango luketen abentura-kalenturaren bat itxura denez Atilaren leinutik datozen-gatozen hauetako batekin.

Ah! eta ez kezkatu: Mikel marikoi soila edo erreprimitu-manifestaziozale bat bezala ikusi beharrean bere amets erotikoetako protagonista lez imajinatzen segituko dute.

Makalutik, Euskal Mendizaleen berriak

Maiatzaren azken aldera gailurra lortzeko asmotan

Xabier Erro

Xabier Erro, Martin Zabaleta, Mari Abrego eta Kike de Pablos aurki, beren planak ondo doazen neurrian, Makaluren gailurra lortzeko saiota hasiko dira. Hilabeteko atzerapenarekin iritsi zaizkigu haien berriak. Ez da harritzekoa non eta nola dabilen jakinik. Joan aurretik agindu ziguten eran, hona hemen ARGIAren irakurlearentzat mendi zoko haietan idatzitako egunerokoa. Beren abentura gertuagotik bizitzeko aukera ematen digun egunerokoa. Bitartean gailurra lortu dutela esango digun berriaren zai gelditzen gara.

MARTXOAK 26.— Kargaren arazoa konpondu ondoren, Kathmandutik ateratu ginen, eta Hille-raino 17 ordu egin genituen autobusez. Hille deritzon herri honetan 32 garraiatzaile kontratatu genituen eta hemendik (1400 metroetatik) Arun Riveraino jeitsi ginen oinez (Leguat Chat 300 m.). Arun ibaiaren barna gorantz hiru egun. Sekulako beroa eta Moskitoak ugari.

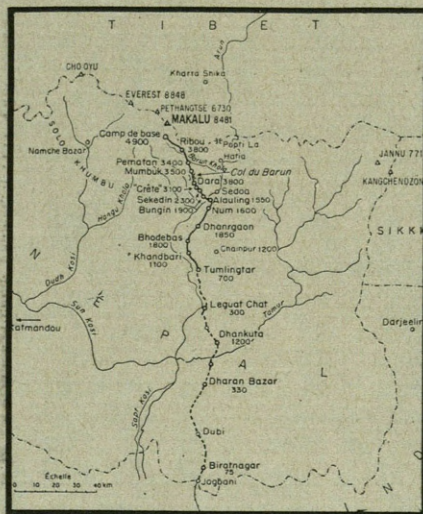
MARTXOAK 29.— Tumlingteraino iritsi gara (700 m.). Hemen aireportu txiki bat dago.

MARTXOAK 30.— 1100 metroetan dagoen Klondbariraino.

MARTXOAK 31.— Kuwapariraino.

APIRILAK 1.— Num-eraino (1.600 m.) Arun River-eraino jeitsi eta berriro gorantz Sheduwaraino.

APIRILAK 3.— Thakpingonera iritsi (2.300 m.) eta garraiatzaile berriak hartu ditugu, gehienak sherpak. Hemendik aurrera ez dago herririk. Garraiatzaile berriei ekipoa banatu diegu (zapatak — galtzerdiak — guanteak — betaurrekoak —

Xabier Errok egindako mapa honetan ageri da nondik nora dabilen euskal espedizioak.

prakak — jakak) eta Col de Barun-eruntz abiatu gara.

APIRILAK 4.— Krestan lo egin dugu, 3.100 metroetan. Leku askotan elurra dago.

APIRILAK 5.— Col de Barun gurutzatu (4.200 m.) dugu elur gutxiarekin eta arazo handirik gabe, 3.400 metro-tara jeitsi gara lo egitera.

APIRILAK 6.— Barun kola inguruan gaude, 4.000 metroetan hain zuzen ere. Bi egun falta zaizkigu beheko kanpamendura iristeko.

Denboraldi honetan eta eguraldiari dagokionez denetik izan dugu, hasieran beroa, Moskitoak ugari zirelarik, orain berriz haizea eta hotza. Hiru ekaitz latz ere izan ditugu. Une honetan Ribain gaude.

APIRILAK 8.— Arratsaldean iritsi gara beheko kanpamendura. Amerikar espedizioaren ondoan jarri ditugu dendak, 5.400 metroetan. Chaco glaziarren ondoan, hala ere bada belar pixka bat inguruan. Gauzak nahiko ongi doaz.

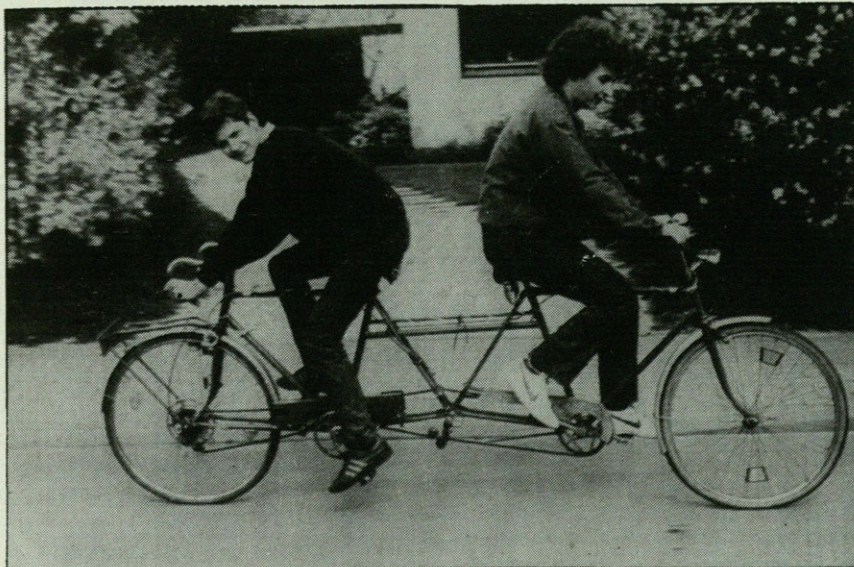
APIRILAK 10.— Gauean elurra egin du. Egun osoa materiala eta janaria sailkatzen pasatu dugu.

APIRILAK 11.— Makaluren pare parean dagoen 6.180 metroetako Chaco mendiaren hegoaldeko gailurra egin dugu. Ezkerrean Lhotse, Lhotse Shar, Everesteko gailurra eta Ekialdeko partea, Chainlag, Baruntse eta abar ikusi ahal izan ditugu.

Ale hau inprentara sartzerakoan unean Martin Zabaletak Makaluko taldea han utzi eta Ameriketara joan denaren berri iritxi zaigu.

Nonbait aurretik hartutako konpromezuak behartu dute horretara. Pentsa baino luzeago egin zaion espedizio hori utzi beharra izan du azkenean.

Ez ditu berri itxaropentsuak ekarri. Han gelditu diren hiruak hasiak omen dituzte gailurreratzeko saioak baina eguraldi txarrak alde batetik eta Monzon haizeen etorrerak bestetik, beren helburuak beteko ez ote dituztenaren susmoa sortzen omen dute.

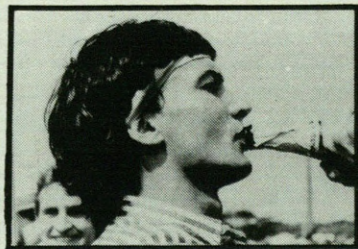
Alemaniar gaztetxoen asmakizun zoroak. — Mendebaleko Alemaniatic datorkigu argazki horren berria. Hamasei urtetako bi gaztetxo horiek zeharo bizikleta bikoitz bitxia burutu dute: kontrako aldetara pedalei eragin arren, ibilgailua norabide bakar batetan abiatzen da. Horretarako halako sistema konplikatu bat asmatu omen dute pedalei alde batetatik eraginez bizikletak bestera jo dezan, baina badauka halere akats bat: bi gidarietatik batek ezin duela aurre-rantú begiratu. Ekologia sortzailea edo nola demontres izendatu behar genukeen ez dakigu, baina benetan txalo berroa merezi dute tandem hau asmatu duten Jan Hoheisel eta Axel Hillebrandt gaztetxoek. Eskolan behintzat eskulane-tako gaia aprobaturako dutela espero du-gu. Xelebrea litzateke bestela.

KOXKAn ere berrikuntzak

ARGIAko berrikuntz bolada ere KOXKara heldu da. Hamar zenbaki kalean ditugu dagoeneko eta zenbait gauza aldatzeko garaia iritsia zela uste izan dugu.

Esate batera, bigarren orrian gomendioak entzutera ohiturik zeudenek ARGIAko agendara jo beharko dute. Bestetik, ETBri tratamendu zabalago bat eskaintzea egokia iruditu zaigu, eta horretaz gain itxura aldetik ere piskanaka aldatuz joango gara la agintzen dizuegu.

ABILEZIA ETA INDARRA

Endika: apala, barnekoi eta langilea

GAZTE apal, barnekoi eta langilea da. Futboleko airtzen da, eta maiatzaren bosaz geroztik hoberenen artean dago.

Argotek jaurtikitutako erdiratze luze bat jaso zuen Endikak, ezinobeki kontrolatu, eta baloia sarera gurutzatuz, Athletic-i, Euskadiri, futboleko bigarren garaipena eskeini zion. Liga Bilboko txurigorrirentzat joana zen, Endikaren parte hartzen erabakikorra hori eta gero, «Copa» ere bai. Kideek ia zanpatzeraino besarkatu zuten.

Euskal zaletuek maitekiroago oroitzen dute harez gero. Bere eginbeharra trebeki burutua zuen. Ongi asko merezia zuen jokalarit batentzako saria zen. Edozein ordezkatzeko egiteko prest, taldeko titular baino areago, agertzen zen bakoitzean bere lekua bazuelaz kobentzitu nahi zuen entrenatzailea. Maiatzaren bostgarren egun ahortzezin harez gero Endika baliotsuagoa da. Pozten gara.

Tito IRAZUSTA

aste honetakoa

maiatzak 26 **larunbata** 18,15: Aurkezpena. 18,17: Marmol Urdina (dokumentala). 18,40: Dakotako Gertaera. (luzemetraia). 20,30: Jai Egun (informatiboa). 21,00: Trenbide txiki ospetsuak (dokumentala). 21,50: Brazil Pandeiro (7) (show musikala). 22,50: Amaiera.

maiatzak 27 **igandea** 12,28: Aurkezpena. 12,30: Eskubaloia: Bidasoa-Caixa Valencia (Irundik zuzenean). 13,45: Amaiera. 18,30: Aurkezpena. 18,32: Herkuloideak (marrazki bizidunak) 10. kapitulua. 19,00: Antartika (dokumentala). 19,50: Ernel Muga (Telesaila) 6. kapitulua. 20,15: Iparraldetik (Erreportaia). 20,30: Jai Egun (Informatiboa). 20,45: Zirkoa. 21,30: Androsen Jomugak (Telesaila) 3. kapitulua. 22,15: Kirolez-Kirol 23,00: Amaiera.

maiatzak 28 **astelehena** 14,00: Aurkezpena. 14,02: Plastic Man (marrazki bizidunak) 3. kapitulua. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Armada sekretoak (telesaila) 13. kapitulua. 16,00: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: King-Kong (marrazki bizidunak) 10. kapitulua. 20,00: Bostak (telesaila) 22. kapitulua. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Zazpitaraua (asteko programazioaren berri). 21,30: Kirolez-kirol. 21,50: Dallas (telesaila) 24. kapitulua. 22,40: Gabon (informatiboa). 22,50: Amaiera.

maiatzak 29 **asteartea** 14,00: Aurkezpena. 14,02: King-Kong (marrazki bizidunak) 10. kapitulua. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Armada sekretoak (telesaila) 14. kapitulua. 16,00: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Dotakon (marrazki bizidunak) 20. kapitulua. 20,00: Gaztetandik. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Azken kanta (telesail komikoa) 3. kapitulua. 21,30: Mahai ingurua. 22,50: Gabon (informatiboa). 23,00: Amaiera.

maiatzak 30 **asteazkena** 14,00: Aurkezpena. 14,02: Dotakon (marrazki bizidunak) 20. kapitulua. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Armada sekretua (telesaila) 15. kapitulua. 16,00: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Barazki sorta (telepanpinak) 24. kapitulua. 19,48: Klopka Gaztelua (telepanpinak) 24. kapitulua. 20,00: Oporrak eguzkitan (telesaila) 3. kapitulua. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Zopa Haundi. 21,30: Bakarrik nator (dokumentala). 22,20: Musikaldia. 22,40: Gabon (informatiboa). 22,50: Amaiera.

maiatzak 31 **osteguna** 14,00: Aurkezpena. 14,02: Barazki sorta (telepanpinak) 24. kapitulua. 14,17: Klopka Gaztelua (telepanpinak) 24. kapitulua. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Armada sekretua (telesaila) 16. kapitulua. 16,00: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Arturo Errege (marrazki bizidunak) 5. kapitulua. 20,00: Goldie Gold (marrazki bizidunak) 8. kapitulua. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Munduan Zehar (nazioarteko informazioa). 21,30: Lampiao eta Maria Bonita (telesaila) 1. kapitulua. 22,10: Frank-en gorabeherak (telesail komikoa). 1. kapitulua. 22,40: Gabon (informatiboa). 22,55: Amaiera.

ekainak 1 **ostirala** 14,00: Aurkezpena. 14,02: Arturo Errege (marrazki bizidunak) 5. kapituluak. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Palmerston (telesaila) 1. kapitulua. 16,00: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Plastic Man (marrazki bizidunak) 4. kapitulua. 20,00: Plaza Berri. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Kirolez-kirol. 21,20: Atzerritarra (luzemetraia). 22,50: Gabon (informatiboa). 23,00: Amaiera.

programazioa

hurrengo astekoa

ekainak 2 **larunbata** 17,00: Aurkezpena. 17,02: Boleibol: Fortuna-Berriotxoa (Donostiatik zuzenean). 18,30: Marmol Urdina (dokumentala). 19,00: Dakota (luzemetraia). 20,30: Jai Egun (informatiboa). 21,00: Trenbide txiki ospetsuak (dokumentala). 21,50: Brazil Pandeiro (8) (show musikala). 22,50: Amaiera.

ekainak 3 **igandea** 18,30: Aurkezpena. 18,32: Herkuloideak (marrazki bizidunak) 11. kapitulua. 19,00: Kenia (dokumentala). 19,50: Ernel Muga (telesaila) 7. kapitulua. 20,15: Iparraldetik (Erreportaia). 20,30: Jai Egun (Informatiboa). 20,45: Zirkoa. 21,30: Androsen Jomugak (Telesaila) 4. kapitulua. 22,15: Kirolez-Kirol 23,00: Amaiera.

ekainak 4 **astelehena** 14,00: Aurkezpena. 14,02: Plastic Man (marrazki bizidunak) 4. kapitulua. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Palmerstow (telesaila) 2. kapitulua. 16,00: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: King-Kong (marrazki bizidunak) 11. kapitulua. 20,00: Bostak (telesaila) 23. kapitulua. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Zazpitaraua (asteko programazioaren berri). 21,30: Kirolez-kirol. 21,50: Dallas (telesaila) 25. kapitulua. 22,40: Gabon (informatiboa). 22,50: Amaiera.

ekainak 5 **asteartea** 14,00: Aurkezpena. 14,02: King-Kong (marrazki bizidunak) 11. kapitulua. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Palmerstow (telesaila) 3. kapitulua. 16,00: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Dotakon (marrazki bizidunak) 19. kapitulua. 20,00: Gaztetandik. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Azken kanta (telesail komikoa) 1. kapitulua. 21,30: Mahai ingurua. 22,50: Gabon (informatiboa). 23,00: Amaiera.

ekainak 6 **asteazkena** 14,00: Aurkezpena. 14,02: Dotakon (marrazki bizidunak) 21. kapitulua. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Palmerstow (telesaila) 4. kapitulua. 16,00: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Barazki sorta (telepanpinak) 25. kapitulua. 19,48: Klopka Gaztelua (telepanpinak) 25. kapitulua. 20,00: Oporrak eguzkitan (telesaila) 4. kapitulua. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Zopa Haundi. 21,30: Guatemala (dokumentala). 22,20: Musikaldia. 22,40: Gabon (informatiboa). 22,50: Amaiera.

ekainak 7 **osteguna** 14,00: Aurkezpena. 14,02: Barazki sorta (telepanpinak) 25. kapitulua. 14,17: Klopka Gaztelua (telepanpinak) 25. kapitulua. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Palmerstow (telesaila) 5. kapitulua. 16,00: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Arturo Errege (marrazki bizidunak) 6. kapitulua. 20,00: Goldie Gold (marrazki bizidunak) 9. kapitulua. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Munduan Zehar (nazioarteko informazioa). 21,30: Lampiao eta Maria Bonita, (telesaila) 2. kapitulua. 22,10: Franken gorabeherak (telesail komikoa) 22,40: Gabon (informatiboa). 22,50: Amaiera.

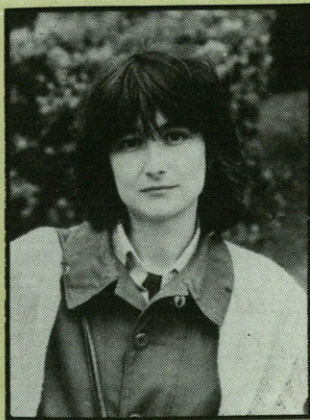
ekainak 8 **ostirala** 14,00: Aurkezpena. 14,02: Arturo Errege (marrazki bizidunak) 6. kapituluak. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Palmerstow (telesaila) 6. kapitulua. 16,00: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Plastic Man (marrazki bizidunak) 5. kapitulua. 20,00: Plaza Berri. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Kirolez-kirol. 21,20: "Non" izeneko gizon bat (luzemetraia). 22,50: Gabon (informatiboa). 23,00: Amaiera.

HAURRAK NAGUSI

Aurkezpen gisa

ARGIAko lagunek sailtxo hau betetzea proposatu zidatenean hauxe enkargatu zidaten: ETBk haurren munduari deditutako saioen kritikak egitea baina alde pedagogikoetara mugatuz. Izan ere, neuk hezkuntzaren mundutxo horretan ofizioa aurkitzen dudanez, bazirudien ezinbestean horixe zela niri tokatzen zitzaidana. Pozik hartu nuen, nola ez, batik bat ETBk hurrei hain maiz eskaintzen dizkien astakeriak edota hain maiz ere azaltzen dituen hankasartzeak go-goan hartuta. Hori bai, aldi berean adierazi zidaten espazioa nolakoa zen eta hura ikusita garbi dago idazkitxo bakoitzean detailtxo bat besterik ezingo dugula ikutu. Hurrengoan hasiko naiz, bada. Ordurarte, ongi ibili.

Luis KRUZ

Arantxa Urretavizcaya: «Inon baino libreago sentitu naiz hemen»

Arantxa Urretavizcaya. Bost hilabete daramatza gazte-xoentzako «Gaztetandik» saioa burutuz, eta denboraldi horretan bizitutakoaz mintzatu ginen patxada une txiki batez. Trajektorian luzeko kazetaria dugu Arantxa. Hasiera batean «Egin»en, eta gero «Ere»n ibilia, ETBn apuntatu aurretik.

«Programa hau enkarguko lan bat da, nik eskaini gabe

PANTAILATIK KANPO

eskatu egin zidaten baina hala ere oso gustora ibili naiz. Okerrena da etxe honetan dauden limitazioengatik atera zitekeen baino askoz okerrago ateratzen dela. Oraindik dekoradork ez daukagu, esate batera». Jende aldetik ere oso urri ibili dira. Kamararekin astean egun pare batetan baino ezin kontatu... eta guzti horrek oso presakako martxa erakarri omen die. Detaille gisa, lehen hiru hilabeteetan sei kiloz argaldu omen zen Arantxa. Halere, azken aldi honetan laguntzaile batekin kontatuz apur bat lasaiago aritu ahal izan da.

«Nik ez dut hainbeste lan egin nire bizi guztian, behar bada «Egin»en hilabete pare batetan, baina hemen lehenengo egunetik hasi eta atsedunik hartu gabe gaur arte». Dena dela, Arantxarentzat, bere programaren azierorik haundiena ideia bera da eta —berak dioenez— hori Amatiñori zori zaio, harena izan zen eta. «13-16 urte bitarteko neska-mutilentzako saioa egitea izan zen enkargua eta ideia oso berria zen, beste inongo telebista ez zegoena».

Goitik eman dioten askatasunaz, halere, ez dauka Arantxak kexatzeko arrazoirik, itxura denez. «Ni ez naiz izan se-

kula inon hemen baino libreago, beste medio idatzieta baino mila aldiz libreago sentitu naiz hemen». Jaso dituen kritiketatik berba egiterakoan, euskara batuaz ez mintzatzerena irten zen, eta horretaz oso seguru mintzatu zen. «Nik ez dakit euskara batuaz hitzegiten eta ez dakit gehiegi saiatu behar dudarik ere. Ez zait iruditzen euskaldun zaharrek «Euskalduntzen-2» bezala hitzegin behar dugunik».

Hainbeste laneginez nola ibil daitekeen hain gustora ez zitzaien batera galdera erantzungaitza gertatu Arantxari. «Nahi dudana egiten dut bate-tik, baina bestetik ere haurren erreakzioa oso zuzena da, aldekoa ala kontrakoa, eta berehala heltzen zaizu. Hor sortzen den erlazioak satisfazio haundiak ematen ditu». Gutun mordo bat bidaltzen dizkiote, eta baten batzu konfidentziak ere egiten dizkiote. Bidali dizkioten komikiak, txistek eta gainerakoak komentatzen joan zitzaizkigun minutuak eta bere proiektuetaz mintzatzeko parada ere aurkitu genuen. Izan ere, Ekainean kontratua bukatzen zaio eta oraindik ez dauka erabakia jarraitzea ala ez. Guk ilusionatuegia ikusi genuen «Gaztetandik» egiten hain erraz utzi ahal izateko.

BOTOIA SAKATU AURRETIK

marrazki bizidunak

Marrazki bizidunak, superheroien bidetik

«Herkuloideak», pizti
prehistorikoak

Igandetan, 18,32.

Hanna-Barberaren marrazki bizidun hauetan abentura da nagusi. pertsonaia nagusiak Zandor eta bere familia izanik ere, ez dute garrantzi gutxiago sailari izena ematen diote «Herkuloideak», pizti prehistoriko batzu. Herensuge hegalaria, harrizko gizona, etab. Bizi diren planeta tropikalean jasandako arriskuak gainditzeko izandako abenturak dira istoriaren hasia osatzen dutenak.

«Plastic-Man» ohizko
heroi bat

Astelehenetan, 14,02.

Superheroi bat dugu Plastic-man delako hau, berak eta bere Baby-Plasek ezaugarri berezi bat dute, ez hain arrunta, gorputzaren moldeak aldatzeko gaitasun aparta, hau da, beso, lepo, hanka eta beste edozer luza-labur dezakete. Horixe izango da estuasunetatik ateratzeko erabiliko duten abildadea.

dokumentalak

Trenbide txiki ospetsuak

Larunbatetan, 21,00.

Kotxea distantzia laburretarako eta abioia luzetarako, munduan bada zenbait trenbide txiki, historikoak, gálbidean daudenak, erabilpen ezagatik. Hain zuzen, mundu berrian irtenbide gutxi dutela dirudi. «Trenbide Txiki Ospetsuak» izeneko dokumental sail ho-

nek, trenbide txiki horiek erakusten dizkigu, benetan bitxiak direla bai egiten dituzten ibilbideak, bai horietan doazen bidaiariak, eta trenak berak ere. Ekuador, Ifarramerika, Grezia, Portugal, Polonia, Grezia, etabarrereko trenbideak dira dokumental hauen gai.

TXORI BATEK ESAN DIGU...

AMOREBIETA

Etxe barruko protestak, gero eta ugariago

Joan den astean teknikoei prentsara filtratutako idazkia zela eta, izandako iskanbilak itxura guztiak dauzka behin eta berriz horrelakorik gertatuko dela esan ahal izateko. Izan ere, ETB martxan jartzetik hona etxe barruko guztien artean eramandako isiltasun-paktoa ia guztiz apurtzekotan dago, eta istilu honi lehenbailehen konponbiderik jartzen ez bazaio behintzat (eta antza denez zuzendari taldekoen artean ez dago ez gogorik ez mediorik) gero eta okerrago ibiliko dira etxe barruko tentsioak eta haserreak. Dударik ez dago prentsan atera zen idazki hura ez zela kasualitatez edota norbaiti lapurtuta argitaratu. Abisu moduko bat izan zen, eta gauzek berdin segituz gero askoz gehiago kaleratu ahal izango dira. Arrazoina behintzat ez bait zaio faltako ETBn lanegiten duen edonori bere kexua bitarteko faltari badagokio.

«Txanpa», norbere abilitadeak erakusteko aukera

Programa berri bat ari dira aztertzen ETBn, datorren udazkenari begira sartzekotan edo. Jakingo duzue, larunbat gauetan halako show moduko zerbait bota ohi da, baina hemendik hilabete batzutara aldatzekotan dabilta. Alde batetik, horrelako showak lortzeko zailtasunagatik, eta bestetik bertako produkzioak bultzatzeko asmoz, bi astetan behin ETBn bertan egindako show antzeko bat egitea pentsatzen ari dira, «Txanpa» izen behin-behinekoaz. «Txanpa» honetara edonor joan ahal izango litzateke, daukan dohai edota praktikatzen duen birtuosismoren bat kamara aurrean erakustera. Zailtasun haundiko programa, beraz; zaillegia beharbada ETBk daukan esperientzia eta medio urrietarako.

Haur artisten tranpolina

«Gaztetandik» programari uda aurretik amaiera emateko bost bat aste besterik falta ez direnean «varieté» moduko aktuazioei ekiteko asmotan omen dabilta bertako arduradunak. Horretarako, han-hemengo haurrei ekitalditxoak grabatzen ihardun ohi dira azken aldi honetan, espektakulu moduko ezer egiten dakien edozein haur-gaztetxori. Era horretan, dagoeneko zenbait «kontratatu» eta grabatu dituzte, hala nola, bere burua rock talde bezala aurkeztzen duen bat, Parchisen doinuak euskaraz jarrita koreografiak antolatzen dituzten beste batzu, soinu jatzeko bere burua eskaini duen beste bat... eta abar dextente luze bat, zeren bariete guzti horiekin pare bat programa edo, pentsatzen dute betetzea. Baditugu «artistak», bada, gure herrian.

BOTOIA SAKA

telesailak

«Hondartza odolduak», gerrazko filme klasiko bat

Maiatzak 26, larunbata, 18,40tan.

Filme hau benetako klasiko bat da. Bigarren Gerra bukatu eta lau urtetara egin zen filme hau, Allan Dwan-en zuzendaritzaz, eta John Wayne, John Agar eta Adele Mara protagonisten paperak jokatzen. Filmearen argumendua benetazko gertakari batetan oinarritua dago.

Zelanda Berriko marinen entrena-toki batetan hasten da eta Iw Jiman bukatu, marinek garaipen handi bat lortu duten tokian.

Sargento batek ariketa gogorrak ezartzen dizkie bere erreklutei. Hasieran sargentoari dioten gorrotoa, piskanaka errrespetoa eta azkenik mirespena bihurtuko da.

«Atzerritarra», ez ezazue pasatzen utzi

Ekainak 1, ostirala, 21,20tan.

Orson Welles-en filem honek aurkezpen gutxi behar du. Izan ere, zuzendari eta aktore liluragarri horren lan klasiko bat dugu honakoa. Hau ere Gerra Mundialabukatu ondoren eta handik denbora gutxitara errodatu zen, eta historiari ere badauka Gerra horrekin erlazio zuzena.

Nazi batek gerra garaian ikaragarriko sarraskiak egin eta hainbat eta hainbat hilketaren erantzulea izanda, ihesegitea lortzen du eta Estatu Batuetan bizi da bere nortasuna ezkutua gordez. Hori da abiapuntua eta horretatik Orson-ek lortzen duena benetan liluratzeko modukoa da.

«Dakota», lur-istiluei buruzko westerna

Ekainak 2, larunbata, 19,00tan.

Berrogeigarren urteetako hamarkadan filmatutako beste luze bat eskainiko digute hamabostaldi honetan ETBn. Joseph Kane zuzendari gisa eta John Wayne protagonisten artean baldin badauzkagu, dudarik ez entreenigarritasuna eta klasikoaren xarma behintzat garantizaturik dauzkagula.

Filmearen bizigarria diren istiluak trenbidearekin sortzen dira. Berau pasa behar den lekuak kontrolatu nahiez sortzen diren borroka eta tirabirak dira filmeari eritimo azkarra eragiten diotenak.

«“Non” izeneko gizon bat», produktu ia fresko bat

Ekainak 8, ostirala, 21,30tan.

Filme hau kasik fantasma bat da lerrook idazten ari garenontzat. Egia esan, ezer gutxi dakigu hurrengo asteko ostiral gaua okupatuko duen luzemetraia honetaz. Badakigu western bat dela, eta hori zerbait esatea izan daiteke. Ba-

dakigu ere duela hamar bat urte errodatu zela, eta beraz produktu ia ia fresko bat izan daitekeela (bota behar dituzten beste filmeekin konparatuz bederen). Eta azkenik, dakigun beste datu interesgarri bakarra hau da: Espainian filmatu zirela eszenak

TU AURRETIK...

luzemetraiak

«Limpiao eta Maria Bonita», telesail txiki berri bat Brasildik.

Hiru telesail berri hamabostaldi honetarako

Telesailei dagokiñez asko dago aipatzeko baina gaurkoan hasten direnei buruz besterik ez gara ari-tuko. Ekainaren lehenean hasiko dena «Palmerstown» deritzona da, joan den hamabostaldian hasi beharrekoa baina ostera atzerape-na jasan behar izan zuena. Aurre-koetan komentatu genuenez, oraingoan ez dugu besterik esan-go.

«Limpiao eta Maria Bonita», telenobela brasileiro bat da. Zortzi kapitulutakoa, bandoleroei buruz-ko sail bat da. «Cangaceiro» dela-koak lapurretara eta gainerako la-netara dedikatutako jendea ziren, eta horietako famatuena Limpiao zen. Horren bizitzaren azkeneko 6 hilabeteak kontatzen ditu sail ho-nek, halaber Maria Bonita bere

neskaren aldamenean pasatakoak ere.

Aurrekoa bezala, maiatzaren 31ean ere telesail berri bati ekiten zaio, baina oraingo hau umorez-koa: «Frank-en gorabeherak». BBC-k produzitutakoa, Frank Spencer-ek bere bizitzari aurre egiterakoan jasotzen dituen ezbe-har guztiak modu ironiatsu eta umorezko batez kontatzen ditu. Suportatu beharreko kolpeak arintzearren edo, hortxe dauka beti bere emaztea, Betti, kontsolamen-du lanetarako beti prest.

Gainerako telesailek («Dallas», «Oporrak eguzkitan», «Armada sekretua», «Androsen jomugak», «Erne, muga»...) beren ohizko martxan segitzen dute.

IKUSITAKOAK IKUSITA...

Antxon URRESTARAZU

Ihes egin die «Ihesa»k

Hobe gehiegi ez komentatzea «Segoviako Ihesa» rekin gertatutakoa. Nire ustez ETBren erru bakarra berandu konturatzea izan zen, ETBk gauza guztietan daukan azken orduko zintzilik egotearen bizio hori dela medio. Hortik aurrera, tamalez, «Segoviako Ihesa» ren egileena da ETBn lehen aldiz telefilme bat erderaz ikustearren errua, beren arrazoiak agertuz argitaratu zuten eskuitzean argi aski adierazten zen bezala. Benetan triste da ETBk telesailekin eta luzemetraiekin daukan norma (euskara hutsaren alde, azpitoluak salbu) hemengo bertako filme batek puskatu behar izatea. «Cine vasco» ak eraman du erdera ETBra, eta horretaz harro egon daitezke Uribe eta Amigo. Jakina, ETBk ere bazeukan beste jarrera bat hartzerik (bere lehen hanka sartze haundiaren ondotik): ez emititzea, horrek dakarren kalte ekonomikoarekin. Nik uste dut hala egin behar zuketela.

Kirol emanaldien ezina, ekinez egina

Joan den astean zuzeneko erretransmisio polit bat oparitu zigun kiroletaz arduratzen den ekipoak. Izan ere, Ingalterra eta Euskadiren arteko rugby partiduan (gorabehera txiki batzu kenduta) duintasun haundiko emisioa burutzea lortu zuten. Pello Ospital-en hitzak, esate batera, eskertu beharreko detaile bat izan ziren, eta benetan zoriontzekoa da dagoeneko kirol emanaldietan ohitura bilakatua izana aldamenean komentarioak egingo dituen kirolari edo entrenadoreren bat edukitzea. Areago, batzutan Pello Mariren hitzak motz gelditzen direla kontutan hartzen badugu. Beharbada, merezi baino jaboi gehiago damaiegula pentsatuko du norbaitek, baina zein kondiziotan lanegin behar duten jakinda, zuzenean emandako kirol saioekin benetan oso lan dotoreak erdiesten dituztela esan beharra dago. Beste batzutan, berriz, hutsegiteak eta larritasunak ebidenteegiak dira.

Bista piska bat

Askotan badirudi ETBk ahanzi egiten duela beste telebistak ere hor daudela, eta gure kalteta ari badira ere, jendea horietara ohituta dagoela. Izan ere, beste egunean «Segoviako Ihesa» bota behar zuten ordu berean «Espainia-Ingalterra» futbol partidua zegoen, eta noski, jende gehienak espainolaren botoiari sakatuko zion. Gauza horiek askoz ere gehiago neurtu beharko lirateke aurretik. Neurtu daitezke eta.

IRRATI BAKOITZAK BERE KOXKA

Donostiako Euskadi Irratia

Astegunetan

7,00: Agurra; 7,30: Zazpigarrenak; 9,00: Goizgiroan; 12,00: Handik eta hemendik; 13,00: Aizul aizul lehiaketa; 13,30: Eguerdion Euskadil; 14,00: Plaza eta Marka; 14,30: Euskadiko Orkesta; 15,00: Kafe Pop; 16,00: Kostaldeko Trena; 18,00: Klasikoak gaur; 19,00: Compact Disc; 20,00: Arrastion Euskadil; 20,30: Plaza eta Marka; 21,00: Sorgin Afaria; 22,00: Kaki Rock; 23,00: Amaiera.

Larunbatetan

8,00: Zazpigarrenekoak; 9,00: Goizgiroan; 11,30: Makilgoxo; 12,00: Handik eta Hemendik; 13,30: Eguerdion Euskadi; 14,00: Plaza eta Marka; 15,00: Jazz bizia; 16,00: Larunbat arratsalde musika; 18,00: Hitz-Konpaktoa; 20,00: Albisteak, Kirolak, Musika; 21,00: Fonoteka; 22,00: Kaki Rock; 23,00: Amaiera.

Igandetan

8,00: Agurra; 9,00: Igande goiza; 10,00: Debaldeko festa; 11,15: Kirol emankizuna; 13,00: Esku soinu; 14,00: Albisteak, Kirolak, Musika; 15,00: Gaurko musika; 16,00: Igande arratsalde musika; 17,00: Kirol emankizuna; 20,00: Euskadiko Orkesta sinfonikoa; 21,00: Albisteak, Kirolak, Musika; 22,00: Kaki-rock; 23,00: Amaiera.

IRRATI LIBREEN KANTOIA

«Eguzki Irratia», beste tanta bat

Nafarroako erdal itsasoan beste euskal tanta bat eskeintzen die «Eguzki Irratia»k Iruñea inguruko entzuleei. Historia laburreko irratia hau ezaguna egin da poliziagandik jasandako itxialdiengatik bereziki, azkena orain ez asko «Radio Paraiso»rekin batera.

Joan den urtean hasi ziren emititzen 94 Megahertzetan, baina hertsialdia ere hilabeteren buruan etorri zitzairen. Oraindela bost hilabete berriro ekin zioten eta erantzun berbera jaso. Maiatzaren lehenetik gaur arte luzatzen da aldi berri hau, berriro bretain ari bait dira, jo eta fugo.

Irrati libreen mugida guztietan bezala, «Eguzki Irratia»ren inguruan jende piloa biltzen da, hirurogei bat guztira. Hala ere, esan behar dugu, irratia honetan programazioa elebiduna dela, guztira euskarazko saioek hemezortzi ordu astero betetzen dutelarik. Euskarazko programazioan hogeitabost lagunek egiten dute lan, egunean bi ordutakoa izanik euskarazkoa, asteburuan salbu lau ordutakoa eskeintzen bait dute.

Euskarazko programazioan denetarik dago, kultura, literatura, etabar, eta nola ez, irratia guztietan ohi denez, musika eta «Eguzki»koak musikarekin eta euskararekin martxa sartzen saiatzen dira, gogotik saiatu ere.

Bostetatik ordubata arte aritzen badira ere, aurrerantzean, eta zehazkiago, San Ferminetan, goizeko bederatzitatik hasi nahi dute emititzen. Etorkizunari begira espero dezagun ez dutela hertsialdi gehiago jasan beharrik izango, eta euskararen presentzia orduen gehitzearekin batera zabalagoa izan dadila.

Santi UGARTEMENDIA

AHOTSEN AURPEGIAK

Bernardo, Arrate Irratikoa: «Amaitzeko penaz ibiltzen naiz mikrofono aurrean»

«Arrate Irratia»n baino ihardun ez den lokutore honek 33 urte ditu. Izatez durangoarra baina oso gazte zela Bilbora joan zen bizitzera, gaur egun ere irratira joateko Bilbo-Eibar bidaia egunero egiten behar izaten duelarik. «Txikitan Durangora amonaren etxera joaten nintzenezan beti «Arra-

te Irratia» ari zela entzuten nuen; joan beste etxe batera eta han ere berdin; musika polita entzuten nuen, baina besterik ez. Izan ere, nik orduan ez neukan halako euskaltzaleasunik (ni berez euskaldunberria naiz)».

Bilbon hasi omen zen Bernardo euskal kontzientzia hartzen eta baita lotsa pasatzen ere, Durangora joan eta beragatik lagunek erderaz egin behar zutenean. «Orduan erabaki nuen euskara ikasi behar nuela eta halako batetan «Loiola Irratia» topatu nuen emisora txiki batekin. Horrek laguntza haundia eman zidan euskara ikasteko». Hori da irratiarekin daukan beste oroitzapen haundietako bat. Gero «Arrate Irratia»rekiko kontaktua etorri zen, soldaduskatik bueltan.

«Soldaduskako lagun bati Arratera nondik joaten zen galdegin behar izan nion, eta hantxe azaldu nintzen halako batetan. Oso ondo hartu ninduten eta orduan emisora itxia zegoenez berriro ere martxan jartzeko eskaini nuen nire burua. Hori orain dela

hamaika urte izango zen». Tresna eta instalazio guztiak hondatuak zeuden eta hilerio-hilerio joaten omen zen piskana-ka-piskana dena berriz antolatzen. Modu horretan, duela bost urte «Arrate Irratia» berriz ere zabaldu zen arte.

Batik bat asteburu guztian zehar aritzen da Bernardo irratian, ostiral gauean hasi eta larunbat eta igandean egun osoz, goizeko hamarretan hasi eta gaueko hamaiak arte. «Tarte horretan denetarik egin beharra dago, telefonoa hartu, emisioak kontrolatzen ibili, eta era guztitako irrat-saioak egin. Gustora, gustora, mikrofono aurrean oso gustora, amaitzeko penaz».

Gauza bat errepikatu zigun behin eta berriro, eta mesedez garbi uzteko eskatu zigun: bere irratiaioak gidatzen dituen argi bakarra euskara dela. «Lan guzti hori zaleztasun batengatik egiten dugu; zaleztasuna eta helburu bat: Euskal Herria eta euskara. Helburu hori esker aurrera goaz». Bai, du-darik ez dago «Arrate Irratia»ri kosta egingo zaiola Bernardoz «libratzea»...

BIDEAK NORA OINAK HARA

Mendiaundi Urepeletik, Lezetako bidean zehar

Ibilbide hau emateko, mendizaleak ez du arropa-pauso edo amiltegi beldurgarrik aurkituko: bideak ongi markatuak dira, eta goiko gailur belartsuak borobil eta goxoak. Halere, bi gauza beharko ditu: berona azkarrak (luzea bait da), eta orientatzeko sena. Esan nahi bait da: Urepeleko Goikokarrikatik, eta Mendiaundira joateko, ibilbideak Bihurretabuztango erreka-ondotik jotzen du, eta oso geografian haisan gaintu aurkitu behar duela norabidea; eta muga igarota, Servicio Geográfico del Ejército delakoak egindako mapan, leku izenak ez dira emanak, goitasunak fantasiazkoak dira eta erliebea ez dago nahiko zehazki idurikatua. Sena eta eguraldi argitsua beharrezkoak dituzue, beraz, itzuli handirik gabe ibilbidea burutzeko.

Urepeletik hegoekialdera doa Gaineko Karrikaren errepidea; erreka-erren eskuin aldetik, Etxolaketaren bordara heltzen da: hemen, Sorluzeko erreka zeharkatu behar da, eta zuzen hegoaldera hartu Bihurretabuztango erreka-erren eskuin aldean dabilen errepide berria. Bihurrieta-buztanenean, hain uzten, burutzen da asfaltoa; zubi batez erreka-erren ezker aldean pasatuz gero, Lezetako bidea abiatzen da, gora, zabal eta ondo markatua. Pagoak eta ezpelak hasten direnean, muga pasatzen

da: gure ezkerretan, Lezetako harriak ederki ikusten dira. Bidea, Beurretabuztango errekatik zerbait alderatzen da, Beraskuain lepotik amiltzen den bigarren mailako errekatxo baten ondotik (eta ezker alde-rik) gora jotzeko. Kaxul: hau da ibilbidearen momentu delikatuena... Inongo mapak markatzen ez duen leku batetan, bideak ekialdera (ezkerretara) jotzen du, errekatxo trebeskatzen du txondor baten ondoran, eta Beurretabuztango erreka-erren mendebalean dagoen gailurrera heltzen da, handik gora, eta Lanotegiren ekialdean, Txasperro lepoan gailurrera aurkitzeko.

Hemendik aurrera, alabrada da bidea. Lehenik hegoaldera, eta iparraldera, gero, TXASPERRO (1.185 metro), MENDIAUNDI (1.218); eta Dos puentes eta Ataloiti lepoak pasatuz gero, LINDUX (1.220) kaskoak gaintutako ditu. Mendi guzti haue- taik, ederki ikusten dira Auritze eta Aurizperriko lautadak, bai eta ere Altabizkar eta Ahadiko mendi- multzoak. Linduxen, muga zeharkatzen da; itzultzeko bidea, Hairako pistan zehar, iparraldera, Hertz Zorrotz arrokarara heldu arte, eta handik behera gero, Harriondoko lepotik (909 metro) Harriondoko base- rraino, goizean hartutako errepidearen gainean ger- tatzeko.

BELTZA

Desmaila: 935 metro. **Denbora:** 7 edo 8 ordubete. **Mapak:** IGN, St Jean Pied de Port 5-6, 1:25.000 (errepide berriak ez dira markatuak) eta SGE, Valcarlos, 1:50.000 (oso pobre). Club Deportivo Navarra, Ory-Velate liburua kontsultatzeak balio du.

NIRE LAPIKOTIK

Eltzekoa, espinaka eta garbantzuena

Osagaiak: Kilo erdi garbantz; bi porru; kilo bat espinaka fresko; tipula bat; bi baratzuri ale; bi arraultz gorringo; olio eta gatza.

Bezperatik jarri garbantzuak beratzen. Eta hurrengo egunean ur hotzez betetako eltze batera bota. Eltze honetara bertara, bota porrua ere. Gatza garbantzua eta porrua, bie batera.

Espinakak hasteko ondo garbitu behar dituzu eta ondoren pusketetan moztu. Baratzuri eta tipula txikituarekin frejitu eta ondo frejituak daudenean garbantzutara bota.

Beste alde batetik eta mortairu baten bidez bi gorringo-egosi txikitu. Mor-

tairurik ez bazenu ahalik eta ondoen txikitu eta garbantzuak egosi baino hiru ordu laurden lehenago arraultzak garbantzueta- ra bota.

Landarezale eta bijiliza- leek prest duzue jakia eta on egin dakizuela. Haragi eta urdaia gustokoa dute- nek ere eltzekoa prestatu ondoren ondo maniatuko dute beren gustora. Freji- tutako bacon puska txikiak bota edo... bakoitzaren irudimenak ematen duen heinean, aurrera.

Karlos ARGIÑANO

OSASUNAREN ARDURAZ

Minbiziaren sail honi segida emanez, Xabier Agirre, antisorgailuek eta gai honek izan ditzaketen loturez ari zaigu. Eztabaidatua eta kontraesanen artean dabilen gaia dugu hau, hain zuzen.

Antisorgailuak eta minbizia

«Antisorgailuak ez dira beste edozein gauza baino minbizi-sortzaileago. Hori dela eta, astisorgailuak hartzen dituzten emakumezkoak lasai egon daitezke», dio Robert Yule, Manchesterreko Christie Hospitaleko medikuak.

Azken 16 urteotan, eta 574.600 emakumezkoen gain egindako ikerketa batek frogatzen duenez, antisorgailuak hartzen dituzten emakumezkoek ez dute inolako arrisku berezirik minbiziari dagokionez beste metodo antisortzaileak erabiltzen dituztenekiko. Ez hori bakarrik, espirala erabiltzen duten emakumezkoek askoz ere arrisku gehiago dute umetoki-lepoko minbizia jasateko.

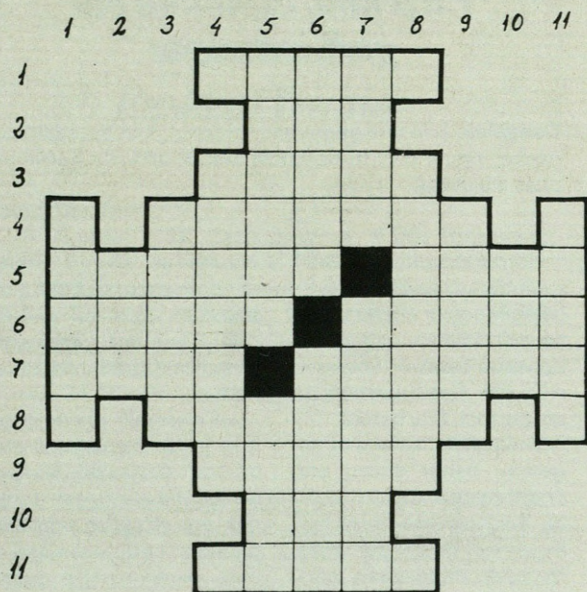
Aipatu ikerketaren arabera, minbizi-arriskuak zerikusi handiagoa du emakumezkoak izan dituen ume kopuruarekin, edota ama izatearekin, erabilitako metodo antisortzailearekin baino. Emakumezkoak bere harreman sexualerako eduki dituen partaideen kopuruak ere erlazio zuzen du arrisku horrekin: zenbat eta handiagoa izan partaideen kopurua, hainbat eta handiagoa izango da minbizi-arriskua.

Bukatzeke esan dezagun ikerketa hau joan den urrian argitaratu zen beste batekin zeharo kontraesanetan da- goela. Azken hori 7.000 emakumezkoen gain egin zen.

Xabier AGIRRE

GURUTZEGRAMA

ENBIDO

LUZETARA: 1.— Likido erregarri bat isurtzen duen belar-landare. 2.— Utzi aditzaren infinitiboa. 3.— (ald.) Propietatea (etxea, esate baterako). 4.— lo-

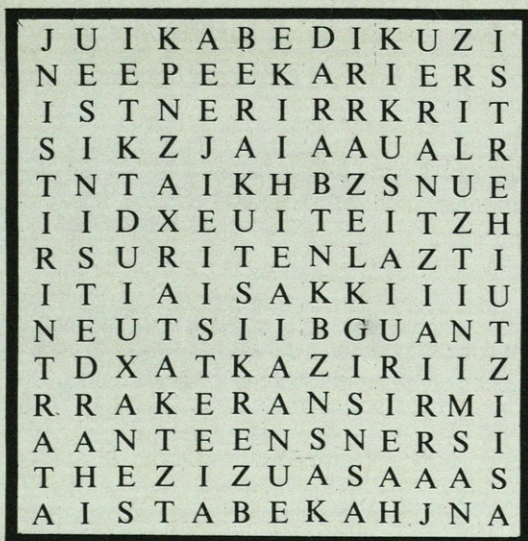
doa. Eritasun kutsakor baten eraso handi eta zabala. Bokalea. 5.— Oinetakoa. (ald.) Egun. 6.— Hunoen errege famatu hura. Letra. 7.— Euskal kutsuz horni-

tutako erdal interjekzioa. Garbigaia. 8.— Bokalea, Aburua, Nitrogenoa. 9.— Asasinatu. 10.— Errepi-katuz, haur hizkeran, ibiltzearen onomatopeia. 11.— Gaizki, marmarean.

GOITIK BEHERA: 1.— Nafarroako herria. 2.— Sarbide nahiz irtenbide. 3.— Ezarri, jarri. 4.— Bokalea. Barazki bat. Bokalea. 5.— Erreta. (ald.) Lanaren ordain. 6.— (ald.) Jardun. (ald.) Azazkal, bizkaieraz. 7.— Astro. Handituak. 8.— Nitrogenoa. Borobil. Bokalea. 9.— Aldamenekoa. 10.— Akitu aditzaren infinitiboa. 11.— Beharbada.

LETRA-ZOPA

TELLERIA

Aurki itzazu letra-zopa honetan «I» z bukatzen diren 30 aditz (aditzak infinitiboan doaz, beraz, bukaerako «I» hori gordetzen dute).

Sobratzen diren letrekin, Nafarroako esaera zahar bat osa daiteke, eta zein eskualdetakoa den.

TRAIDORE APALA

Adio besterik gabe

ETA klaro, konturatu egiten zara ez zaudela zure tokian; edo beste hitz batzutan esanda, txotxoloarena egiten ari zarela.

Txalogarria bait zen —heterodoxiaren roiloa aitatuegia dagoenez— traidoretza gorestea, eta honez gain bazen besterik ere erreibindikatzeke; kobarde izateko eskubidea eta beste hainbat gauza. Gainera, traidoretxo bat hainbeste heroeren artean osasungarri baino ezin zitekeen izan.

Guzti hori bai, oso ondo, eta bazen bestalde kritikatut beharreko zerarik —ala zer uste duzue, gurekoak izateagatik, tentelkeriak pasatzen utzi behar ditugula?— hala nola Historiak epaituko gaitueneko hori (zer, KAS alternatiba Josafateko zelaian?), autopista bide zuzena ez delako bidetxidior paraleloak eraikitzekeo pasio sutsua, kultura nazionala mitomania kalkatu eta ia bestea bezain alienagarri baten bidea altxatu nahi izana, iraultzaileen siglazeletasun burokratizatzailea (PTV, MLNV, RRV eta horietaz ari natzaizue) eta beste mila gauza.

Bueno, baino izugarriko parrafadak botatzen ditut, eta argitaraketaren akats nardargarriez aparte ere, ulerkaitez lagatzen dut esanbeharrekoa, agian zer horiek garbiegi adierazteko lotsaz, neroni ere kobentzituze ez egoteagatik edo.

Liatu naiz beste behin. Ez dut inoiz berriro egingo. Promesa da, Tiburoi bat etxeko lababoan bezala ibiltzeko asmorik ez dut. Errazegia bait zen traidore izatea gerra aspaldian galduta dutenen artean. Zeren azken finean ni ez bait naiz traidore, ni derrotista naiz.

NINIA

Jose txo Portu eta beste zaurituekin

POLIZIA BASATI BATEN AZIOAK

Adarra jotzen

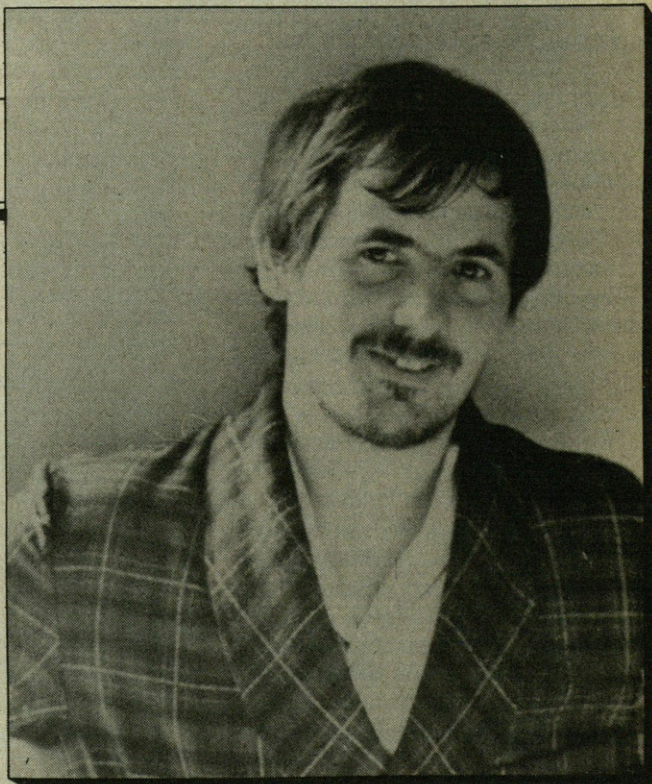
primerakoa dago Jose txo Portu, eta hori maiatzaren zazpian «ezezagun batek» egindako tiro batek ia hil zuela. Beste biak ez daude hain animoso, Estanis bai, erabat ondo jarri arte denbora puska bat emango duen arren, baina Manuel Dominguez tristeago aurkitu dugu. Hala dago Euskal Herria, eta hola egiten du lan polizia espainolak. Barrikada baten ordaina heriotza da (hamar minutu gora behera), bizkarrezurra haustea kostatzen da manifestatu nahia.

Maiatzaren zazpiko ilunabarra. Manifestaldi baten ondoren, Oreretako kaleetan barrikadak altxeaz ari ziren gazte taldeak, kontainerrak irauliz bezala bidean kamioiak gurutzatuz. Aurreko ostegunean Ipar Euskal Herrian errefuxiatu bat hila zuten GALekoek, Rafa Goikoetxea, eta beste bat, Jesus Zugarramurdi «Kixkur» larri zauritua.

Gazte koadrila batek oxigeno likuatua zeraman kamioi bat geldierazi zuten, berak konturatu baino lehen auto zuri bat inguratu zitzairen arte. «Ni kamioiaren atzekaldean nengoen, eta tiroak entzun nituen. Orduan buelta eman nuen, ikusteko, ea zer egin behar zen, edo nondik egin ihes edo... Eta bi tipo ikusi nituen elkarrekin, beste bat haruntzaxeago, beren 'pipekin' apuntatzen. Gero gogoratzen naiz nola tiroak jo ninduen... anbulantzia batean sartu ninduten gero eta... honuntza».

Gauzak aspaldi gertatu balira bezala mintzo da Jose txo Portu, ixtripu arrunt bat izan balitz bezala. «Hasieran ez nuen minik sentitu. Gero bai, esteetan-eta. Konturatzen nintzen bannindoala, ahitzen ari nintzela. Eta gero hotza hasi nintzen sentitzen, hotza eta izerdia».

Jaikita dabil Jose txu, oraindik ere bala giblean duen arren, eta ez dauka itxura txarrik. Hala ere bizirik nahiko kasualitatez dagoela aitortu beharra dauka. Zori onez tiroak izan zireneko ingurutik anbulantzia bat pasatzen zen une hartantxe, eta horretxek salbatu zuen. Gurutze Gorriaren klinika honetara iritsi zenerako medikuak eta denak zai bait zeuden. «Sendagileek berek aitortu digute hamar minutu beranduago ekarri banindute bidean akabatuko nintzela. Hiru litro odol sartu behar izan zizkidaten».

Hamar minutuko tarteak salbatu du Jose txo Portu heriotzetik

Zuretik ezpala Portutarren artean ere

«Kasta gogorrekoa izaki!», bota du ondoan den aitak. Pello Portu. Hamaitakxo ikusia da. Ezaguna da Oretan Pello, eta baita koartel eta komisaldegietan ere, behin baino gehiagotan eraman dute eta. Azkenengoan aita-semeak eraman zituzten. «Nere bila etorri ziren, baina gero honen koartean sartu eta ea zenbat urte zituen galdetu zuten. Hoge. Ea karnetik bazuen. Baietz. Eta pasaportetik. Baita ere. 'Orduan horrek ere balio du' eta biok barrura».

Jose txo zauritu zuten gauean ere zerbait gertatzen zela konturatu zen Pello. Balkoira irten eta jendea besoak buruan zituela ikusi zuen. Berehala jakin zuen semea zuela, eta ziurrena hil egingo zela gainera. Eta amak? «Esan nion, begira, Jose txori eman diote. Fuerte izan behar da momentu

Bertatik bertara tira zioten Josetxori eta gibelean jo. Anbulantzia bat pasatzen zen ingurutik eta horrek salbatu dio bizia.

fuerteetan. Eta ondo agoantatu du».

Ez da hau, dena dela, holako gertaerekin Pello Portuk duen lehenengo esperientzia. Batallon Vasco Español edo inkontrolatuak edo direnak direneko horiek Hegoaldean ere hilketan aritu ziren garai hartan (gogoratu Saldise Lezokoa, «Zapa» Hernanikoa, Hernaniko Antimasbere, Ansa Andoaingoa...) Jexux Ijurko errenderiarri ipini zioten bonba bat autoan. Emaztea hil zioten eta bera krudelki zauritua geratu zen: hanka bat moztua, beso bat ere bai, sabela irekia... Ez omen zuen korderik galdu, eta horrek salbatu zuen ziur egokitzen zitzaion heriotzetik. Eta han zen Pello Portu.

«Beno, Jexux Ijurkori gimnasia egitea komeni zitzaion, eta berak gogo haundirik ez, badakizu, desanimatua. Egunero goizeko zortzietan etortzen nintzen, pertsianak jaso eta, hi, benga, gimnasia piska bat egin behar diagu. Gero ondo etorri zaio. Beso eta hanka postizoak jartzera joandakoan Alemanian harrituta gelditu ziren, tresnentzako muskulua oso ondo egokituak zeuzkalako. Oiga, quién le ha entrenado así? Pello Portu!»

Egurretik ihesi bizkarrezurra hautsi

Adarra jotzeko daude Portutarrak. Estuasun larrien ondoren minik ezak ematen duen lasaitasunez. Izan ere minik duenik ere ez zaio nabari Josetxori, oraindik ere bala gibelean duen arren. Aita berriz beti izan da kexu, eta orain ere bai, zori gaizto guztiak jasan dituela familiak. «**Begira, oraingoan ez, oraingoan esan dezaket zerbait ondo atera zaigula. Hau aurrera atera dugu.**». Ikusi egin behar zer pasako den Josetxoren enpleguarekin: Korreosetan egiten du lan, Oiartzunen, eta kontratua hilabete honen hondarren bukatzen zaiolarik, Madrildik zer esaten duten ikusi behar.

Okerrago denik bada, eta Josetxu Portugandik hurbil gainera. Bera zauritu baino bi egun lehenago Irunen min hartutako Estanis Lopez oiartzarra eta Manuel Dominguez Albo

irundarra. Gurutze Gorriaren klinika berean daude, baina zuzendaritzak ez du amestitzen inork bisita ditzan, sartu-ateran jende sobera dabilelako bestela, eta gaiso hauek lasaitasun beharra daukate.

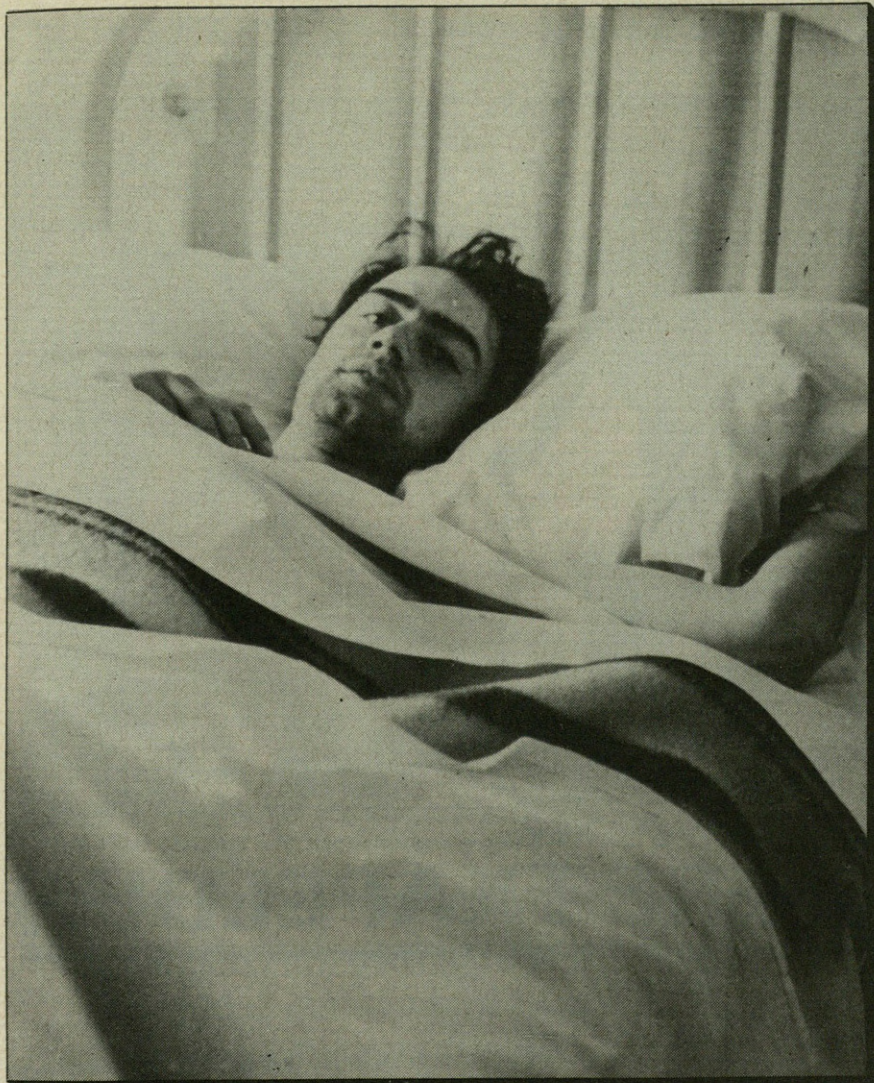
Biak Irungo fronteran ziren maiatzaren 5ean, larunbatez, Baxenafarroko Ortaizen GALEkoek hil zuten Ra-

fa Goikoetxearen gorputza ekarri zuenean. Ez zen jende gehiegirik mugan, bai polizia franko orde. «Pertsona bakotxeko bost goardizibil bahituen. Egurra berriz itxurik gabe eman ziaten. Beno, ikusi duk Itziar Aizpuruari berari ze pasara eman zioten. Guk ere gurea hartu genian, ez ezakela pentsa, eta handik nola edo hala ihes egin beharrean gure herioan pare bat metro zituen orma baten gainera igo eta beste aldera egin genian salto».

Alde batetik bi metro bazituen orde bestetik sei-zortziren bat eduki. Eta gehienak ongi erori arren, Manuel eta Estanisek ez zuten holako zortetik izan. Estanisek pelbisa dauka hautsia eta hanka batetik azkar artean zegoen antena bat sartu zuen. Manuel berriz

Adarra jotzeko dago Estanis, pelbisa hautsi eta hankean antena sartu arren.

GALEkoak nortzuk diren inork ez daki baina beren kontra ateratzearagatik bizkarrezurra hautsi diote Manueli.

Rafaren gorputza ekarri zutenean pertsona bakoitzeko bost polizia ziren. Askok egin zuten ihesi orma baten gainetik saltata. Estanis eta Manuel han geratu ziren.

zutik erori zen eta kolpearekin berte-
bra batek bestea zapaldu zuen. Batak
bezala besteak luzerako daukate
ohean etzanda egon beharra, eta gero
jaikitzeak gauza direnean ere erreku-
perazio mantso batetik pasa beharko
dute.

Orereta, herri zigortua

Estanis eta Manueli argazki bana

ateratzeko denbora juxtua utzi digute,
baimena medikuei eta klinikako zu-
zendariari berari eskatu behar izan
ondoren. Eta Portu aita-semeekin
goaz, alaba ere alboan dugula. Eta
zauritu zuten gauan bertan PSOEko
hiru kontzejal etorriak zirela jakin
erazi digute. Familiako lagun batek
bialdu zituen haizea hartzera. «Aurpe-
gia behar da. Ez dakit, aurpegia behar
edo tontoak direla edo...»

Josetxorentzat berekin gertatu de-
na, beste edozein gazteri ere gerta ze-
kiokeena bestalde, Oreretan azken al-
di honetan bizi den giroaren ondorio
da. «Mugimendua ito nahi dute. De-
tentzioak, egurra... Joan den udako
istilu haietaz ez du asko hitz egiterik
merezi, Espainiako bandera mastilean
jartzeko paisanoz polizia pila hura
etorri eta egur barra-barra banatu zu-
tenean. Orain berriz alkatea udaletxe-
ra datorren bakoitzean herri osoa
hartzen du poliziak. Ezin zara mugitu
ere egin».

Drogaren arazoa dago gero. Egu-
nargitan banatzen da droga Oreretan.
Mundu guztiak daki zein furgonetan
nork daukan «gaia», auzoz auzo da-
biltza, eta poliziak bitartean herriko
kaleetan, hogeitahamar metrotara,
sozialisten «Casa del Pueblo»-aren
aurrean bi polizi-furgoneta.

Baina badirudi pertsegitu beharre-
koa hori ez dela, Iparraldean eta in-
punitate oso batean errefuxiatu bat
hiltzeagatik protestaka ari direnak
baino. Eta segun eta ze aldarte izan,
tiroren bat, zer gertatuko den beldu-
rrik gabe.

Tiratzaileek kaletik jarraitzen dute

Josetxori aurrez-aurre hiltzeko tiroa
eman ziotenek zein kotxetan alde egin
zuten prentsak zabaldu du, matrikula
eta guzti. Areago, Ertzantzako patru-
ila bat pasatzen zen han ingurutik, eta
Oreretako jendeak abisaturik tiratzaile-
leen kotxearen atzetik joanak ziren.
Ertzantzatik filtratu denez, garbi ikusi
ahal izan zuten nora sartu ziren, ko-
misariara alegia.

Ez da jakin ordea gertaera horiek
inork, erakundeetatik alegia, ikertu
dituenik. Ikertzen bada ere ez du eritzi
publikoak horren berri izan. Izan
ere Euskal Herriaren zati bati etorki-
zuna markatua diote: suntsitzea, ani-
kiltzea. Gehienez ere forma batzuk
gorde daitezen eskatu, mesedez, eta
kito.

Hiru gazte daude Donostiako Gu-
rutze Gorrian zaurituta, hemengo bi-
zitzak erakutsi dien lezioari txisteak
atereaz. «Tontoena neroni izanen
nauk, 400en artean neri eman zidatek
eta».

I.ZUBIONDO-XALBARDIN

Garbiñe Alkorta Gorostidi, Aralarreko elurretan hasi eta:

Garbiñe Candanchun. Espainiako Fondo Txapelketa irabazi zueneko entrenamendutan.

ATZERRIAN ERE TXAPELDUN

Amaia Elozegi

Hamar urtetan jantzi zituen lehendabizikoz eskiak, atzo bailit-zan gogoratzen dudan igande euritsu eta ilun batetan. Aurretik, makina bat aldiz zapalduak zituen Aralarreko zoko eta ertz guz-tiak, udako asteburu beroetan, udazkeneko goiz lohitsueta, uda-berriko egun argitze amultsuetan... oraindik hilabete gutxi batzu-ren bizitzā izanik, gurasoen eskuetatik zintzilik kapaxo batetan ere bai.

Tolosan, Alpino Uzturre elkartean utzi zizkioten eski zahar batzurekin jaitsi zituen lehen maldak, eta hartu zituen lehen ipurdikoak Garbiñek (neroni ere hala moduz bait nembilen). Berak, bere lehen urratsak egiten zi-tuen bitartean, hantxe aritu zen hain-bat eskiatzaile iganderoko fondo pro-ba korritzen. Baina berehala bera ere haietako bat izango zen.

Aralarren hego haizeak jota, elu-rrak ihes egin zuen eta Belagoara joan ginen hurrengoan.

Aizu, erreleboa osatzeko neska bat falta zaigu eta, aterako bazina. Atera

eta irabazi; huraxe izan zen gure ha-sera! Hurrengo astean Espainiako Fondo Txapelketak Baqueira Be-ret-en, aste beteko oporrak.

Eskiak jazten zituen bakoitzean zerbait gehiago ikasteko aukera zuen,

guztiak ziren irakasle berarentzat. Si-netsezina gertatzen zen hamar urtere-kin, oraindik zegokion kategoriarako gazteegia zen neskata hura gure ar-tean izatea.

Judoa ere bai!

Eta beti aurrera! Beste negu bat, elurte berriak eta beti jai eguna noiz iritsiko zai. Asteazkenean, tartekatzen bazen, klaseko lagunekin korrika egi-tera joango zen, edota betiko judo klaseetara. (Judoka ere bait da gure protagonista).

«Ez dut bereziki horretarako entre-natzen, kirola atsegin zait eta beti egi-

«Elurretan, lagunekin ondo pasatzea da helburua; irabazteak ez du garrantzirik niretzat»

Lagunekin asteburu on bat igarotzea omen da gehien gustatzen zaiona. Asteburuz asteburu elurretako arrastoak bere bizitzakoak bilakatuko dira apika.

«Txapelketan iritsi nintzenean jendea zorionak ematen hasi zitzaidan. Ez nenkien zergatik».

ten dut zerbait; baina entrenatzailerik bagenu eta gure artean girorik balego, gustora joango nintzateke».

Bai, denborak ere ihes egiten digu eskutatik sarritan eta urteak ere hegan doazkigu. Eta dagoeneko laugarren urtea ere bada Garbiñe eski gainean dabilela. «Eskiatzera joaten naizenean, nire helburua eta gogo, lagunekin asteburu on bat igarotzea eta batez ere, hain maite dudana elur horretan ibiltzea da; probak irabazteak ez du horrelako garrantzirik niretzat».

Mendia eta elurra, egur bereko ez-pal biak. Euskal Herriko zelaiak, mendiak, haranak, ibarrak..... malda gora gogor eman behar, baina, igo ondoren jaitsi egin behar beti eta bai gustora!. Halere, ihaz, gure mendiak utzi eta urruntxoago joan zitzaigun gure neskatoa. Euskal herriko federazioak, Frantzia eta Suiza artean dagoen Jura mendikateko Premanon eskolako ingurutara joateko hautatu

zuen. «Bertara iritsi nintzenean zoragarria iruditu zitzaidan begi bistan nuena; urte osoan makinaz markaturiko eski arrastoak, herrisketatik, mendi-tatik kilometroak eginez»; Justu justuan zutik mantentzen ziren haurrak eskien gainean; bazkalondoko eguzkipean eskiekin paseatzera ateratzen ziren aiton-amonak ... Zu ere haietako bat izan zaitezke!.

Hamahiru urteko txapelduna.

Jakin, banekizkien noski Garbiñeren gora-beherak, elkarrekin izan bait ditugu abenturatxo guzti hauek, baina kazetaritzaren ofizialtasuna ez galtzeko, elkarrizketa batetara deitu nuen, nire gela bulego bihurturik. Hitz askorik ez zuen egiten, baina irrifartsu erantzuten zidan galdetzen nionari. Eta han bota nion «kirola hobby bezala ala konpetizioa?». «Niri gehiago atsegin zait lasai eta nire gustora ibilt-

zea, pau, o bakoitza destatuz, toki eta txoko berriak ezagutuz, baina beharbada, konpetizioaren bidez izan dut eskiatzera joateko posibilitate bakarra eta be-tan jarraitzen dut jota ke; noski ez naiz damutzen eta jarraituko dut. Batzuk, konpetizioa gogorra dela diote, baina ez da hainbestekoa, joko bat bezala da».

Hamairu urterekin zapaldu ditu aurtengo Espainiako Fondo Txapelketak. Gu proba ikusten, garraisika animatzen, ezarriak urratu arte. Aupa Garbiñe! Eman gogor! Oso Ondo!. Larritasuna. Katalanak oso onak dira. Eta aragonesak. Jendea kronometratzen. Euskalduna doa bigarren-dio batetik—. «Nik, egia esan, ez nuen sinetsi. Oker egongo da. Proban nindoan bitartean, bigarren nindoala entzun nuen ez nuen inola ere sinestu, ez bait nuen espero, baina oraindik bi kilometro nituen aurretik eta gogorrako ekin nion. Iritsi nintzenean jendea zorionak ematen hasi zitzaidan. Ez nekien zergatik».

Euskaldunek, inoiz irabazi ez genuen, urrezko lehen domina irabazi zuen egun hartan Garbiñek. Emozioa. Nahi ta nahiezko argazkia. Bera ixilik. Baqueiran, azken urteotan funtzionatzen ari den «Escuela de Promesas» delakoaren entrenatzailea etorri zitzaion zorionak eman eta hainbat galdera egitera. «Horrelako ekipo batean egoteko posibilitatearik banu, gustora joango nintzateke. Gauzak dastatzea atsegin zait, esperientzia berriak, toki ezezagunak.....». Ez zen txantxetako izan ez, norberaren herriko txapeldun izateaz gainera, atzerriko txapela lortzea. Eta han ginen gainontzekoak ere, Iñaki, Mikel, Eva, Oier, Ibon, Amaia, Jesus, Koldo, e.a., txapelik ez, baina aste bete eder bat igarotakoaren sariarekin. Hurrengo urterako planak egiten, hura hasera besterik ez bait zen izan!. Ez gara bada besteak baino gutxiago izango; Euskal Herria, Katalunya, Espainia, Frantzia, hurrena nora, Garbiñe? «Edonora, badakit bai, European zehar milaka pertsonak parte hartzen duten eski ipartar proba herrikoiak egiten direla, zuek ezagutzen dituzue batzuk, Marcialonga, Italiakoa, Dolomitenlauf, Austriakoa... Zergatik ez bertara joan? Baina, noski, ametsak besterik ez dira oraingoz».

Ez da hain zaila. Gauzak piskanaka datoz bata bestearen atzetik eta hori ere etorriko da, zihur baietz!.

Euskara prentsan: nork askatuko korapiloa? (I)

EUSKAL PRENTSAREN ALDE BULTZATU BEHARREKO BIDEAK

PRENTSA SAILA (EKB)

Prentsaren barruan euskarak daukan indarra neurtzeko, bi tokitara zuzendu behar ditugu begiak: alde batetik euskal prentsaren egoera aztertu, eta bestetik euskarak erdal medioetan nola-ko bilakaera jasaten ari den neurtu. Izan ere, azken honen egoera eta etorkizuna ikusi gabe, zaila izango da lehenak fruitu guztiz ongarriak ematea, eta alderantziz ere, hau da, euskara hutsezko prentsarik ez dagoen bitartean zail izango da erdal prentsan euskara indartuz joatea. Halere, gaurko honetan lehenari helduko diogu, bigarrena beste batetarako utziz.

Euskal prentsaren egoerari begiratzen badiogu, duela hiru bat urtetako egoera guztiz larriari buelta eman zaiola antzeman dezakegu. Garai haietan, hain zuzen ere, aldizkari batzu desagertu ziren eta aurrera jotzerik eduki zutenek halamoduz baino ezin izan zuten egin, diru-larritasun apartaz eta jendearen babes garbirik gabe. Hala eta guztiz ere, bizirik iraun zutenak («Jakin» eta ARGIA, nagusiki) sendotuz joan ziren apurka apurka, eta gaur egun halako estabilizazio batetara iritsi dira, poltsikoak estu baina birikak arnas hartzeko moduan. Areago, prentsa didaktikoaren agerpenak («Aizu») panoramaren osatze erlatibo bat erakarri

zuen, aurrerapausu garbia suposatuz.

Aldizkari guzti horien ezaugarriak nabarmenak dira, era berean. Alde batetik, instituzioen zaboreria zentzugabearen ondorioz (batzuren ustez, alderdikeria zikina litzateke arrazoina), diru-estuasun nabarian bizi dira. Subentzioak era guztitan eskasak gertatzen dira. Dena dela, sano-sano aurrera doaz beste bi arrazoin nagusirengatik: jendearen (irakurleak nahiz babes-taldeak) laguntza hil ala bizikoa, eta berauen egileak diren taldeen ezaugarri militantea. Bi arrazoin horiek dira orain arte institu-

zioen babes faltaren kontra komunikabide idatzi horiek aurrera irautarazi dutenak.

EGUNKARIAREN GAKOA

Horrekin batera, beste mota batzutako aldizkariak ere ugartuz joan dira (herrian herriko aldizkariak eta kultur aldizkari berezituak, batik bat) eta horrek indar eta ahalmen aldetik halako baikortasun batetarako bidea zabaldu duela esan daiteke.

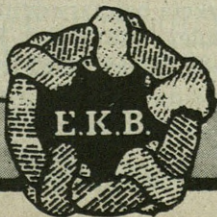
Hala eta guztiz ere, beste hamaika aldizkariren hutsunearekin batera beste hutsune agian nabariago bat antzeman daiteke euskal prentsaren panoraman: euskal egunkariarena. Alde horretatik, euskara hutsezko egunkari bat kalera dadin kondiziorik badagoela egiaztatzea ez da gauza zaila. Bai infrastruktura aldetik, bai irakurleko aldetik, bai kazetari aldetik, kondiziotan ginateke. Horrekin kontraesanean, dena den, instituzioek atzeratu eta at-

zeratu besterik ez dute egin arazo hau. EKBren egiteko bat litzateke, beraz, egunkari baten projektua bultzatzea eta eragitea, orain arteko euskal prentsa-ezperientzietan oinarrituz komunikabide herritar, zabal, eta atsegina izango litzatekeena.

NORMATIBA OROKOR BAT

Halere, egunkariarena mementuko lilura besterik izan ez dadin, horrek ez litzuke estali behar orain arte lortu diren gainerako prentsa-bideak. Alde horretatik, egunkarirako bideak prestatzen diren neurri berean, gainerako euskal prentsa guztia diruz behar bezala hornitzeko oinarriak eta erizpideak jasoko dituen normatiba bat eskatu behar litzaike instituzioei.

Alde horretatik, eta aurrereko guztia laburbilduz, EKBren norabideak bi ildo horietatik zuzendu behar litzuke pausuak: euskal egunkaria errealitatea bihur dadin bideak bilatu alde batetik, moduak antolatuz, babesa bilduz; eta bestetik, gainerako euskarazko aldizkari eta komunikabide idatzi guztiak babestuko dituen normatiba objetibo baten alde borrokatu. Bi bide horietatik modu egokian abiatuz gero, eta epe laburrean emaitzarik lortzen bada, euskal prentsak errealitate bezala (eta ez amets bezala) bultzakada ederra jasoko luke.

ADMINISTRAZIOKO EUSKARA

EUSKALDUNTZE
BIDEAN OTE?

ADMINISTRAZIO SAILA (EKB)

Egoera diglosikoa deskribatzerakoan, topikoa bihurtu da administrazio publikoari erreferentzia egitea. Izan ere, administrazioaren hizkuntz erabilera, goi mailakoa da dudarik gabe: erlazio sozialen artean prestigio handikoa. Hizkuntza bat menperatuta —heriotz bidean— eduki nahi deanean, sistematikoki goi mailako erabileraren atak ixten zaizkio.

Historian zehar, Gerrateko Eusko Jaurlaritzaren agintaldi laburra kenduz gero, horixe da gertatu zaiona, hemen aztertuko ez ditugun arrazoiak direla medio.

Baina zer gertatzen da orain, Hegoaldean erakunde autonomoak ditugularik, eta Diputazio eta Udal gehienak, izenez bederen, abertzale diren indarren esku daudelarik? Ateak zabaldu zaizkio euskarari, ala sekuritate-kateaz babesturiko atean bezala, zirrikitu estua, katea hautsi gabe zabaldu ezina, ireki zaio?

Gai honetaz mintzatzerakoan, badirudi ahaztu nahi dugula gaur egun Espainiako eta Frantziako Estatuak Euskal Herrian mantentzen duten administrazio-aparatu bortitza, Francoren garain bezain erdaldun irauten duela, bertan euskarak ez duela inolako sarbiderik, eta are okerrago, ez dela somatzen esperantza aztarnarik ere egoera hori inoiz aldatuko denik. Administrazio-aparatu hori, justizi administrazioak, polizia desberdinek, Gobernu Zibilek, Ministraritzen Delega-

zioek, enpresa publiko estalek, eta abar luze batek osatutako munstro omnipresentea dugu. Guzti horrek, gure herrian iraungo badu, euskaldundu beharra dauka. Eta beharkizun hori betetzen ez duen neurrian, euskaldunok esijitzeko eta salatzeko obligazioan gaude.

Administrazio zentrolean lehen bezalakoxeko egoera diglosikoa aurkitzen badugu, zer gertatzen da administrazioaren beste zatian, «bertako» indarren esku da goenean?

Aldaketak izan direla be-

gi bistan dago. Nork ez ditu ikusten iragarki ofizialak bi hizkuntzetan egunero, edo kale-izenak, errepide-seinallizazioak, errotulu ofizialak, inprimakiak, errezi buak, txartelak, eta abar. Zenbait udaletan aktak eta beste dokumentu ofizialak euskaraz ere idazten dira; beste hainbatetan funtzionariak euskalduntzeko klaseak ipini dituzte, euskarazko gaietaz arduratzeko itzultzaile izeneko funtzionari bereziak ere izendatu dituzte.

Goiago joz gero, Diputazioetan ere halako zerbaitea ikus dezakegu (gehiago Gipuzkoan, gutxiago Bizkaian, eta ia deusez Araban). Eta Eusko Jaurlaritzan gauza bera.

Aldaketaz ikusten dira, dudarik gabe, baina zer adierazten dute, zertan aldatu da jokaera linguistikoa, eta galderarik garrantzitu-

suena, zer nolako norabidea darama administrazioa euskalduntzeko prozesuak?

Egoera eta etorizun osoa baldintzatzen duten galdera horiei norberak erantzuna bila diezaien, gogoeta xume hauekin bukatuko genuke artikulu labur hau:

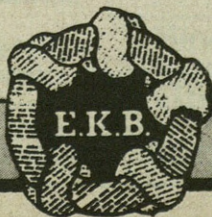
— Administrazioko zatirik handienak ez dio erantzuten euskaldunon eskubide demokratiko minimoari, alegia, administrazioarekiko harremanak euskaraz izateko eskubideari.

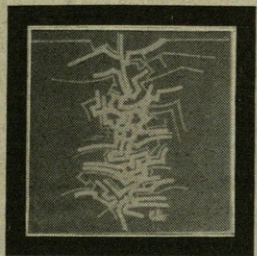
— Gipuzkoa, Araba eta Bizkaian ikus dezakeguna, neurri handi batetan, euskararen erabilera «heraldikoa», sinbolikoa, da. Ez da elkarkomunikazioarako tresna bultzatzen, ikur hutsa baizik.

— Itzultzaileak izendatzearekin, eta euskararen arazoak haien gain uztearekin, Udal gehienek aurpegia garbitu besterik ez dute egin.

— Eusko Jaurlaritzak, administrazio berria muntatu duenean, aukera historikoa izan du euskaraz funtziona zezakeen administrazio-aparatua eraikitzeko. Aukera hori lotsagabeki alferrik galtzen utzi du, eta gaur egun Ertzain gehienak ere erdaldunak dira.

— Inolako plangintzarik gabe, ez orokorrik, ez sektorialik, ez lurraldekorik, miraria izango litzateke euskarak daraman behera-bideari egiazko zuzenketa ezartzea.

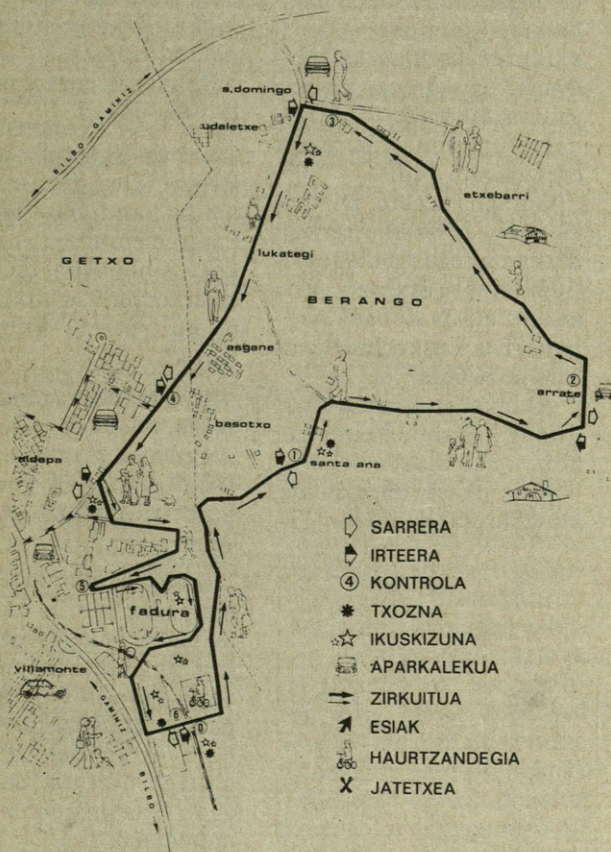

IBILALDIA 84

EKAINAK 3 JUNIO

GETXO-BERANGO

(URIBE KOSTA)

AITA EUSKADI DUGU
TA AMA EUSKARA
GOAZEN SEME-ALABOK
HEURAILAGUNTZERA

ESKUAK ESKUETAN
GUZTIOK BATERA
BESTELA UMEZURTZAK
GERATUKO GARA

ZATOZ

«Pistolaren begi zuri beltzak»

«Maskarada» taldeak aurrera segitzen du Dario Fo-ren testuaz egindako muntaia berriarekin. Egokiera egunetik egunera hobekiago mamituz, altura haundiko mailara igotzen ari dira euskarazko antzerkia beren azken obra honen bidez.

«M-ak», zuzenean jotzen hasiak dira

Duela aste pare bat eman genuen berria, eta dagoeneko jo eta ke zuzenean jotzen hasiak dira «M-ak» taldekoak. Eskaintzak dituzten neurrian behintzat. Donostian hasi eta joan den astean Bilboko «Gaueko»n izan ziren. Hurrengo aldiz, larunbat honetan Donibaneko jaialdian begiztatu ahal izango dira.

Gero eta hobeto ari omen dira, hasierako saioetan gauzak ez bait zitzaizkien behar bezain ongi atera.

Imanol Urbietak tinko eusten dio «Xixupika»ri

«Txirula-Mirula» burutu ondotik «Xixupika» bildumari ekin zion Imanol Urbietak. Badira hilabete asko hasierako haiek «Xoxoa»ren eskutik ka-

berriak

leratu zituenetik, eta oraingoan beste lau ale oparitu dizkigu, azken hauek «Elkar»ren zigilupean.

Alde batetatik bi ipuin kasete banatan aurki ditzakegu («Bremengo musikariak» eta «Hamelingo xirularia»), eta bestetik kantu hutsetaz hornitutako beste bi diska-kasete: «Fonogriña» eta «Jolas motrizitate 1». Aurrera segitzen du, bada, Imanolen lanak.

400 aletako serigrafia liburuia Iparraldetik

«Maiatz» literatur aldizkariaren inguruan mugitzen den

Sabin

jendeak abentura berri bati ekin dio: liburu gisakoak argitaratzen hastea. Hala pentsa liteke, bederen, kaleratu berria den «Hegatz urratuan» izeneko poema bilduma ikusita. Manex Uhaitze-Lanatuarenak dira poemak, eta 400 aletako argitalpen numeratua egin dute.

Edizioa luxozkoa da, baina kalitatea hainbeste zaintzeak badauka, noski, poltsikorako kalterik: 1.000 pzta. Halere, merezi duelakoan gaude.

Hiru probintzietan zehar ari da honez gero «Herriz Herri-84»

Jadanik martxan jarria dau-

kagu Eusko Jaurlaritzak hiru probintzietara antolatutako «Herriz Herri-84» kanpaina. Ezagutzen ez dutenentzat, esango dugu haxe dela gobernu horrek espektakulu eta musika arloan dauzkan zenbait buruko min kentzeko urtero hartzen duen aspirina bakana. Zure herrira ekitaldiren bat iristen bada, ez zaitez kezkatu: gainerako hilabete guztietan ez da besterik izango. Ez Eusko Jaurlaritzak muntatua behintzat.

Arriagaren eskulturak Erreterian

Aiako Tailerreko Arriaga ekultoreak bere zenbait «harri» bildu eta erakusketa bat zabaldu du aste honetan Erreteriko Gaspar Galerian. Ekainaren 12a arte iraungo du, eta ohizko ordutegian ikusi ahal izango da.

Gernikako bertsolari eskolatik

Jon Lopategi, bertso-maisu

Bertsolari-eskolen mogimendua orain lau bat urte jaio zen, eta geroztik hazten eta indartzen joan da. Eskoletariko bat, Lopategik Gernikan sortutakoa da, oraintsu Mungian izandako eskola arteko txapelketan ezin hobeto geratu zena: lehen sari biak Xabier Arriaga eta Anton Ariola horko ikasleentzat izan bait ziren.

LOPATEGI.— Joan egin behar zela eta joan egin ginen, ezelako asmo barik. Behin bizkaiko eskolen txapelketa bat egonez gero, hiru joateko esan ziguten eta aparteko prestakuntzarik gabe agertu ginen.

Txapelketetan sufritu egiten da eta sufritzeko gogorik ez da egoten, baina joan egin behar da. Bertsolari izan nahi duenak, klasetik aparte, egunero egin behar ditu ariketak bere kontu-

ra eta txapelketa bat horretarako oso ondo dator.

A.— Zelan sortu zen eskola hau egiteko ideia?

L.— Nik AEK barruan egiten nuen lan eta inoiz aipatzen genuen honelako zerbitu egitearen beharra, eta ikasle zebilen errigoitiar batek ezagutzen zituena bertso-eskola sortzekotan parte hartzeko zeuden batzu. Bero-bero jarri ginen eta astelehenerako gelditu: 15 bat edo batzea lortu genuen.

Anton Arriola eta Xabier Arriaga irabazleak, maisuaren aldamean.

Batzu, gutxi-gutxika, zaletasun edo erreztasun faltaz atzeratu egin ziren, baina beste batzuek joan ziren etortzen. Hau guztiau, orain bi urte eta piku izan zen, 1982.eko Urtarrilean edo.

Baserri-mutil alfabetatuak

A.— Zelan eratu duzue eskola? Hau da, zer motatako ikasleak, zein metodologia eta abar darabilzue?

L.— Gaurregun 18-20 dabilta, baserri-mutilak gehienak. Lehenengo pausua alfabetatzea izan zen. Talde berri bat sortu eta han sartu ziren gehienak, eta urte batean ederto alfabetatu. Honek, erraztasun handia eman zien teknikaz eta lexikoz kriterio zehatzak hartzeko, inoiz, bizkaiera-batua nahastea problema zela ikusten genuelako, eta landuz, noiz zer erabili jakiteko kriterioak hartzen dira. Gainera, baserriarrak izanik, etxeko euskara zabal eta aberatsaren jabe ziren eta batuan alfabetatzeak on handia egin zien, aurrerapide garrantzitsua izan zen.

Metodologia aldetik, errima, neurria eta sintaxia lantzen ditugu, teknika arloa zehatzuz. Gero, saioak, bertso bakoitzaren amaieran azterketa eginez, ea nola zuzendu eta hobetu daitekeen ikusi eta berriro kantatu. Praktika hauek, plazan baganduen itxuran egiten ditugu, mikrofono antzeko tresna batekin, plaza-gizon egiten hasteko.

A.— Hortik aparte, kanpora

irtengo zarete, noski...

L.— Bai, noski, era dagoen bakoitzean, koplari edo bertsolari moduan, saioak egiten hasiz. Lehenengo urte berean 20 bat plaza egin genituen, inguruko auzo eta herri txikietan. AEK-ren antolakuntzetan eta bar, jende aurrean kantatzeko okasio guztiak aprobetxatuz. Gero, afariak ere egiten ditugu, osetetan, giro tradizionalan egiten zen moduan kantatzeko, gairik-eta ipini barik.

Ikasleek maisuari kompetentzia

Lehenengo urtean 20 bat plaza egin bagenituen, igaz 30 eta aurtien 50en bat egiteko itxaropena dugu. Kobratu, bazkariak, gastuak eta horrela. Auzo txikiak aurrekontuak eskasak izaten dira eta ez dago edozein bertsolarik kobratzen duena kobratzerik. Orduan, jai-batzordeekin berba egin eta Amurizak eta nik egiten genuen plaza askotan, orain, diru berberarekin, eskolako 6 edo 7 joanda saio politikak egiten dituzte. Geure buruari kompetentzia egiten bagabiltza ere, pozik!. Gai-jartzailearena ere geuk egiten dugu: informatu herrian zer dagoen, zelako jaiak diren eta horretan oinarrituta taldeko bat arduratzen da lana betetzen.

Hasiera batean bertso jarriak ere egiten genituen, asko, teknika ondo hartu arte, baina orain, bat-bateko praktika bakarrik.

Jose R. BILBAO

Aurten ere, bertso-saioak Bilboko Arenalen

Orain urtebete bi eta iaiz ere egin zen moduan, aurten ere bertso-saioak izango dira Bilboko Arenalen igande goizetan, 11,30etan, maiatzaren 20an hasita.

Egitarrua oraindik zehatzu gabe dago, baina zirriborro hau aurrera genezake (maiatzaren 20koa kontatu gabe, noski, pasata daukagu eta; halere, esan beharra dago egun horretan Txapelketako lau finalista ihardun zirela).

Maiatzak 27: Iparralde eta Nafarroakoak.

Ekainak 3: ez da saiorik egongo, Ibilaldia '84 dagoelako.

Ekainak 10: Bizkaiko Bertsolari-Eskolak.

Ekainak 17: Txapelketako beste lau finalista.

Saio hauek Bizkaiko Bertsolari-Ikasleen Elkarteak antolatuko ditu, Bilboko Udaren babesean.

«Zarama» k bi maxi-single aterako ditu ziuraski

«Rock Radical Vasco etiketa bat da»

Zarama. Ibaiezkerreko Zarama. Santurtziko Zarama rock taldea. Beraien lehen berriak entzun genituenetik urte mordoska bat igaro bada ere orain eman dute bukatutzat lehen grabaketa luzea. Bertako kantaria den Roberto Mosorekin mintzatu gara.

ARGIA.— Ze kanta grabatu dituzue?

ZARAMA.— Bueno, hamabi bat sartu ditugu, horien artean, «Gaur amaituko», «Gasteizko gaua», «Dena niretzat», «Beldur naiz», «Urrezko hondartza», «Itxoiten», «Goazen borrokar», «Beti penetan» eta «Indarrez». Azken hau izango da kanta nagusia, produktuari izena emango diona.

A.— Noren hitzak dira musikarekin batera erabiltzen dituzuenak?

Z.— Gehienak nireak, bada-goxabier Montoiaren bat, eta beste bat Santurtziko mutil batena.

A.— Nortzuk zaudete taldean, betikoak?

Z.— Bai, familia bat bezala gara, Txuzos, Jabier Alvarez, Ernesto eta ni. Grabaketetan ez dugu laguntzarik izan beste musikoen aldetik, bakarrik egin dugu. Soinurako bai.

A.— Ze zigiturekin atera behar duzue?

Z.— Suicidasekin. Baina orain pentsatzen ari gara elepe bat atera beharrean bi maxi-single ateratzea, zeren kanta zaharrak sartzea, ez dakit...

A.— Eta noizko izango dira kalean?

Z.— Ba ekainerako lehen maxi-singlea eta udara bukararako bestea.

A.— Grabaketarekin arazo dezente izan duzue...

Z.— Bai, asko, Bilboko estudioak, Panpot, ez dira oso onak, urte bat bakarrik daramate martxan. Gero, nahasketak egiteko Phocas deitu genuen eta azkenean gauzak piska bat konpondu ditugu. Halere, guk nahi genuenetik nahiko diferente aterako da.

A.— Zer eritzi daukazue Rock Radical Vasco delakoaz?

Z.— Bueno Rock Radical Vasco etiketa bat da eta niri ez zait asko gustatzen. Hori zer da, Euskadin radikalak garena esa-

teko? Hauteskundeak begiratu ta ez. Beste leku batzutan baino radikalagoak garena? Agian bai, baina ez dago hain garbi... Nafarrocekoek esaten dute kanpora ateratzeko etiketa bat dela, Barcelonara eta Madrilerara... Eta bueno, nire ustez han ez dago hain garbi hemen odo radikalak garena.

A.— Bestalde, nola ikusten

duzu hemengo mugida musika mailan?

Z.— Azken denboran gero eta hobeto.

A.— Eta euskaraz kantatzen duzuenen artean?

Z.— Bueno, gutxienez jarraitzen da, ezta? Oraindela bi urte adibidez, denok uste zuten euskaraz folk bakarrik egin zitekeela, edo horrelako musika... Eta orain egiten dena kanpo-koarekin ekiparablea da, ekiparablea eta kasu batzutan, ez dut izenik esango, hobeki.

A.— Diskora edo maxi-singletara bueltatuz, horrekin konparatuz zuzenean gustorago ibiliko zarete, ezta?

Z.— Dударik gabe zuzenean, noski, hori da rockaren eta guk egiten dugun musikaren lekua. Hori da gehien gustatzen zai-guna, zuzenean aritzea.

Dabid ZUAZALDE

«Zuzenean jotzea, hori da guk egiten dugun musikaren lekua».

«Isidro Ansorena» lehiaketan, gero eta txistulari hobeagoak

Joan den igandean jokatu zen Donostian «Isidro Ansorena Txistulari Lehiaketa», txistulari-taldeentzako «Kresala» Elkarteak urtero antolatzen duen lehiaketa. Kontutan hartu behar da lehiaketa hau urtean zehar izaten diren artean inportanteenetakoa dugula, urtero ez baina nahiko fijo izan ohi den txistulari bakartientzako lehiaketarekin batera. Aukera ona izaten da, bada, txistulari-banden maila eta aurrerapenak neurtzeko.

Alde horretatik, azken urteetan ikusitakoarekin alderatuz esan beharra dago go-

rantz doala txistulari-taldeen maila. Hala jakinerazi zuten epai-mahaikoek, eta ildo beretik eman zuten beren eritzia bertan ikusle moduan zeuden beste batzu. Baina ez hori bakarrik, aurtan aurkeztu diren 21 taldeekin, kantitate alderdian ere gorakada nabaria eman da aurreko urteekin konparatuz.

«B» mailarako (maila apalagoa) 13 talde aurkeztu ziren eta derrigorrezko pieza jo ondoren (Luis Urteagaren «Guda-dantza»), 5 klasifikatu ziren finalerako. Bost horien artean aukerazko piezak jo ondoren irabazleak erabaki

ziren, eta onena bezala jo zen Erreteriko Ereintza izan zen, ondotik Xarma talde donostiarra geratu zelarik.

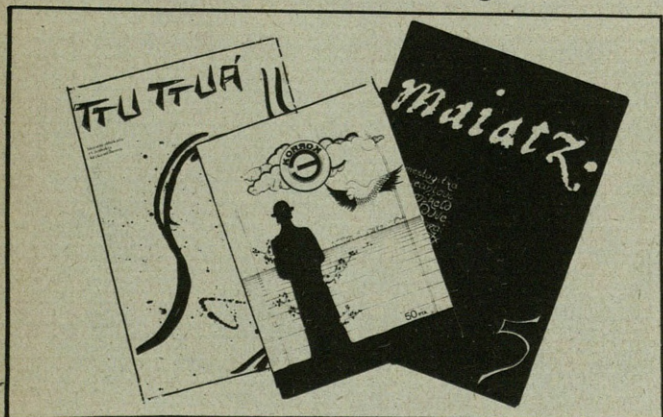
«A» mailan, berriz (hauxe dugu puntakoen kategoria), Eduardo Gorosarriren 3 zatitako «Alborada» zen derrigorrezko pieza, eta 9tatik 5 ere geratu zen finalerako. Irabazle, aldiz, Bizkaiko Aldundiaren Kontserbatorioko Banda. Atzetik, Donostiako Udal Taldea «B», Ezkilak eta Iraunkorrak (biak donostiarrak), eta azken postuan, Isil-kara goiherriarra.

M.I.

«Maiatz», «Korrok»
eta «Ttu-Ttuá»

Aldizkari literarioen sasoia

Literatur aldizkarien aroan gaudela pentsa zezakeen inork. Ez dakit hainbesterako den, baina mugida hortxe dago, bere indar guztiz.

«Maiatzean Korrok egin eta ttu-ttu-aaaa! kantatuz» esaldian labur daiteke udaberriak eskeini digun euskal letren loraldi berri hau. Aldizkari literarioak modan daudela esatea tontokeria bat litzateke. Modak ez bait doaz beharren ildotik. Eta aldizkari literarioen fenomeno hau ulertzeko eta bere neurrian balioa emateko atzera begiratzea da egin daitekeen gauzatarik bat.

Atzera begiratzuz, ez gehiegi, eta heterodoxia nolabaiteko batetan zentratuz begibista, «Igela» topatzen dugu, Jon Mirande, Txomin Peillen eta beste batzuren artean sortutako aldizkaria. Honuntzago etorritz, hor zegoen «Pott», Atxaga, Sarriñandia, Josemari Iturralde etabarrek ateratzen zutena. Gero «Susa» dago. Une hauetan martxan dauden aldizkariak errepasoa emanez ugaritasuna da lehen datoa. Oraintxe bertan, «Maiatz», «Korrok» eta

«Ttu-Ttuá» aldizkariak gain, aipatutako «Susa» eta «Kandela» daude (baita ere «Txistu y Damboliñ» Durangoaldean atera berri dutena).

Maiatzean

Hemen aipatuko ditugun hiru aldizkarietan bateranoena Iparraldeko «Maiatz» dugu, honekin bostgarren zenbakira iristen bait dira.

«Maiatz» en beti dago atal nagusiren bat deigarri dena. Honetan, zinez esan behar da, gauza asko dagoela deigarri. Eta hasiera batean adiera deitzen ez dutenen artean ere gauza bitxi eta irakurgarri batzu daudela. Joseba Sarriñandiak poema andana bat itzuli du; gehienak Mquel Marti i Polenak, baina baita ere Henri Michauxen pare bat, eta Jacques Prevert, William Wordworth eta Walter Delamareren bana.

Orain denbora gutxi heriotzak eraman duen Manex Erdozaintzi-Etxarten hiru poema dekartzatza «Maitz»ek. Jean Louis Davanten poema bat ere badakar. Itxaro Borda beti bezain jori agertzen zaigu, errejistro ezberdinak landuz, irri satirikoak «Marco Pottoloren ibilaldi harrigarria»n, irudimen barnekoia «Paramaribo»n... Mikel Duvertrek komikian giro ilun eta tenebratsua lantzen darraiki; eta Luzien Dupakek oraingoan «Añarrosa»ren laugarren entrega burutu du. Narrazioekin jarraituz Pantxo Etxegoien barne bidaia sentikorra dugu eta Eñaut Etxamendiren ipuin luzexka. Poemetan, poema solteekin Leon Haizagerre, Aurtin Zamora, Oihan, Phil Bosmansen itzulpen bat eta Rafael Zuhaneta; Zigorrek oraingoan beste lau poema dekartzatza.

Azkenerako utzi dut ia nobela motxa izatera iristen den Mayi Peloten Telelabirintoa, zientzia fikziozko saio lortua bait da, hizkera aldetik egindako esfortzuaz gain, istorioaren haria oso ongi mantentzen bait du, eta zientzia fikzioaren barnean sinesgarritasun handia demaio.

Korrok egin

«Korrok», «Maiatz» ez bezala, beste esparru batetan mugitzen da, literatura eta kulturaren artean, zelai horretan produkto fresko bat lortuz, nafar kutsu nabarmenaz. Erresistentziakutua antzematen zaie. Zenbait berri txiki, Nafarroako museoari buruzko artikulua bat, Korroktogia deituriko hiztegi berezia, Nafarroako bertsolari txapelketari buruzko erreseina, eta Moises Jasorekin elkarrizketa egin du hirugarren «Korrok» honetan Laboinataldeak. Badago ere ohizko bihurtzen ari den «Rincón poetazalea».

Hortik aurrera lotzen zaizkio korrokeroak literaturari. «Cuaderno de bitácora batetarako epilogo» idatzi du Xabier Txantrearenak. Primizia gisa Anjel Lertxundiren hurrengo nobelaren zati bat eskeintzen dute eta ondoren Axular aitzaikitaz hartuz ipuin ironiko bat dator. Kritika sailean Pablo Antoñanaren Pequeña Crónica komentatzen da eta azkenik

Bertrand Russell-en testu baten itzulpena. Hirugarren ale maitzu hau itxiz Koldo Izagirre-ren poema bat ezarri dute.

Ttu-ttu-aaa! kantatuz

Ttu-ttuarena zero zenbakia dugu eta nondik norakoa aldatzea posible bada ere, lehen (edo hobe, zerogarren) ale hau polita atera dute, landua eta txukuna, izen ezagunak eta ezezagunak tartekatuz. Aipagarriena itxura aldetik azala egiterakoan hartu duten lana, banan bana pintatu bait dituzte.

Itzulpenak, poemak, ipuinak eta literatura inguruko berriek osatzen duten «Ttu-ttuá» zero hau. Joanes Urkijok Ambrose Gwinet Bierceren berri ematen digu ondoren honen ipui beltz bat itzuliz. Antton Azkargortak «Scrita» aldizkaritik Tolkieni buruzko lan baten itzulpena egin du eta I. Zubiriak Benjamin Franklinen gutun batena. Poemetan lehen harridura Xaber Kintanaren poemak aurkitzea, badaude ere Eneritzenak eta Karlos Santistebanen poema luze bat. Saio ineteresgarri eta kondensatua nobela beltzari buruz I. Pérez Iglesiasen eta literatura inguruko albisteak Laura Mintegiren lumatik.

Narrazio eta ipuinen artean Jose Ramon Etxebarriaren «Denbora» izenekoak aurkitzen dugu, sorpresa oraingoan arlo horretan ezezaguna genuelako dator, Txankarrek narrazio musikatsua burutu du. Etxezarragak «Jantzia beltz, azala zurbil» izeneko ipuina eta Joseba Etxebarriak bikoteen arteko eralzioen inguruko beste ipuin bat, «Besarkada beroa». Azkenik beste bi ipui, bata Juan Luis Goikoetxeaerena eta beste Eukene Martirena, distiratsua eta jostalaria

Laburtuz

Laburtuz, euskal literatura osasuntsu dabilela, hainbeste aldizkariren agertzeak salatzen den hori argitaratzeko nahia dagoela, eta liburua baino lehen beste mailadi bat dagoela, bestelako funtziorik gabe bere horretan benetan interesgarri eta dinamikoa dena.

Patri Urkizu: «Literaturan burubelarri aritzeko asmoa dut»

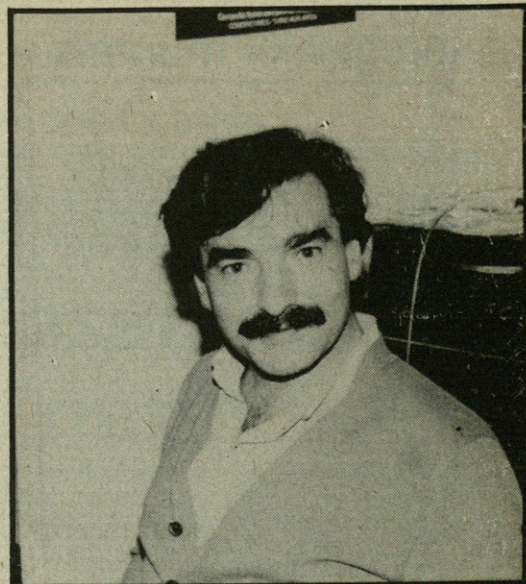
Patri Urkizu proiektu mordo baten artean murgildurik dabil. Azken aldi honetan bi liburu argitaratu ditu: alde batetik «Nola kursaal berria suntsitu zen» ipui liburua, eta bestetik «zeren azken finean» deitutako poema liburua.

ARGIA.— Orain argitara eman dituzun bi liburu hauen aurretik isilaldi luze batetan egon zara....

PATRI URKIZU.— Noski, batek argitaratzen badu liburuxka bat eta handik hamar urtetara beste bat, esan daiteke isilune bat izan dela hori.... Dena dela, hirurogeitamabostean argitaratu ziren «Teatroaren historia» eta «Sekulorun sekulotan», gero hirurogeita hemezazpian «Dorrejilgo kanta» poema liburutxo eta hirurogeitahemezortzian «Lengua y Literatura Vasca». Tartean izan ziren institutoetako hizkuntza eta literaturari buruzko katedrarako oposizioak, hori presatzen denbora apurtzua bat pasa eta gero lau urtez alkatetza, bere neke, izerdi, eztabaida eta lanekin... Alkatetzako lanak utzi ondoren, —ez dut esan nahi lau urte horietan ez dudala lanik egin poemagintzan eta ipuigintzan, orain argitaratu ditudan bi liburuxka horietan agertzen diren poema batzuek nahiko zaharrak dira, eta ipui batzuek ere bai—, orain nere asmoa zen gehiago eta lasaiago, burubelarri literaturaren munduan sartzea eta arduratzea berriro.

A.— «Nola Kursaal berria suntsitu zen» liburuaren jostakoa nola izan da?

P.U.— Aspalditik hasi nintzen biltzen zenbait ipuin, baino gero nolapait tendentzi hura jotzen zenez gero, borobiltzen, sartzen, «Sekulorun sekulotan» nobelan, haiek alde batera utzi nituen eta beste ipuin errazago, ez lehengo abangoardismo eta experimentalismoko literatur motari jarraituz, eta ulerterre-zagoak, jendearentzat atseginak izan zitezkeen ipui motak idazten saiatu naiz; eta azken urte hauetan egindakoekin, alde batetik nereak, zazpi ipuin, —zazpi numero horrek badu zerbait, eta uste dut euskaldun guztientzat ere bai—, herriko kontakizunekin, arrantzako baleak eta kaioak, egun batean zerbait dela bestean beste zerbait, uste dut ipuin horiek osatzen dutela, gai ezberdinak izanarren, gauza nahiko homogeneoa. Ez dira ipui oso-oso landuak, horretarako kendu behar harko gendake alkatetza, klaseak, bakarrik literaturgintzara dedikatuz, nolabait denok modelotzat hartzen dugun Borge-sen ipuigintzari piskat jarraituz eta gehiago landuz dena: hasi ipuiaren konzepzioarekin, hiz-

«Itzulpen literario bat ezin da izan literala».

kuntzaren lantzearekin, eta gero formulazio guztiarekin, estiloa, gaia, sinbolismoak. Noski, gehiago landu behar harko lirakeela, baina momentu batetan esaten duzu «hortxe daude...» Ez dakit, piskat lotsa ere ematen dizu zure trupu zikin horiek kaleratzea, baina, tira, hortxe daude eta norbaitentzat atsegingarri badira konforme geratzen naiek.

A.— Eta liburuaren lehen parte osatzen duten ipui itzuliak?

P.U.— Ipui itzuli horiek izan dira luma kamutsa edo zorroteko ejerizizio bezala; eta ez hori bakarrik, baizik eta nire oso gustokoak ziren autore batzuk irakurritz asko gustatu zaizkit, eta euskaraz ezezagunak zirenez zergatik ez eman euskaraz? Itzulpen aski libreka dira, batzutan lotzen dira jatorrizkora. Baina, noski, itzulpen literario bat ezin da izan literala, gauza batzuk aldatu egiten dira baina batez ere momentuan harturik hizkuntzaren estetika.

A.— «Zeren azken finean» Irun sariaren i abazle eta CA-Pek argitara berri dizun poema liburua igaroz, irakurri dut zentsuratua izan dela, horrela izan al da?

P.U.— Bai, zentsuratuak batzuk, ahaztuak beste batzuk, ez dakit nola izan den. Sarreran aurkeztzen nuen poema bat, bueno bertso batzuk, —ez ziren batere onak—, Jose de Arteche saria zela eta esaten nuen ez nuela ulertzen ondo sari hori izen horrekin; Jose de Artechek

mereziko lukeena da «Premio de Jose de Arceche de ensayo en castellano», bera oso ensaista ona izan bait zen, baina nik behintzat ez dut ezagutzen berak idatzitako poemarik. Bertso horiek eta Gabriel Arestiren «Aita Gurea» kendu egin dituzte. Noski Aurrezki Kutxak argitaratzen duen gauza bat denez berak jakingo du zer egiten duen saritara aurkeztzen diren lanekin. Gero beste bi poema galdu egin zaizkiela uste dut, edo despiste bat izan da. Edizioa ere ez dute behar bezala zaindu, azala ere nahiko kaxkarra da....

A.— Eta liburuaren beraren mamiari buruz?

P.U.— Bueno, esan behar dut bai ta ere, poema batzuek direla itzulpen libreka, errepatatxo bat emanez nik ezagutzen dudana munduko literaturari, errepatatxo hautatua, bitxia. Bibliarekin hasi eta Nietzsche-raino. Euskal poema zaharrak dira batzuk, besteak berriak... aha-paldiei begiratu ere denetarik dago. Batzuk arpa joz, besteak serioago, barne deabru horiek kanporatu.

A.— Nola ikusten duzu une hauetan euskal literaturan dabilen giroa?

P.U.— Ba mogida polita da. Dena den, ez dut esaten mugida honetan sortzen diren gauza guztiek kalitate apartekoa dutenik; uste dut, jende gaztea denez, denborekin sortuko dela nobelista onen bat.

David ZUAZALDE

«Andregaiak» muntaia

«Yauzkari» ko Jose Lainezekin hizketan

Jose eta Concha Lainez donostiarrak Iruñeako «Yauzkari» ballet taldeko arduradunak dira.

Hain zuzen, Gipuzkoan ospatu berri diren «Maiatza Dantzan» ihardunaldietan talde honek bere azken sorkuntza aurkeztu zuen: «Andregaiak» izeneko muntaia.

Jose Lainezekin mintzatu ginen Victoria Eugenia antzokian eskeinitako emanaldia bukatu bezain laster. Berrogeitahiru urteko gizon honek esperientzia haundia dauka balletaren munduan, eta «Yauzkari» rekin bost urte daramatza, «Anexa utzi genuen, diru ezaz beti bezala, eta Barcelonako Antzerki eta Dantza Goi Eskolan kontratatu giniuzten irakasle gisa. Barcelona bost urte igaro ondoren, Iruñeako Kontserbatorioko zuzendariak dei egin zigun han lan egiteko. Nik ezarritako baldintzen artean noizpait talde bat osatzea zegoen. Eta horretan azkarki mugitzen naizenez, lehen urtean aratua nuen». «Yauzkari» taldeak kontserbatoriotik hartzen ditu dantzariak, harrobia han daukala esan daiteke, saioak ere bertako geletan egiten dituzte, baina ekonomikoki independenteak dira.

«Lehen urtean gutxi ibili ginen, bigarrenean Sitgeseko Antzerki Jaialdira joan ginen eta lehen sariaren akzesita eman ziguten. Hurrengo urtetan gehiago ibili gara hortik zehar, Madrilan, Barcelonan...» Balleta eta antzerkiaren hartuemanak nahiko estuak dira zenbait taldetan, eta «Yauzkari» n bertan hori oso nabarmena da, antzerkiak garrantzi haundia dauka, «Agian piska bat nahasia da, batzu balleta eta antzerkiaren artean bereizi nahian hasten dira, zer izango ote den asmatzekotan, nik uste dut hau ballet-antzerkia dela sinpleki,

dantza oso antzerkitua dela».

Horren arrazoia edo zergaitia Jose berarengan bilatu behar da. «Holandan dantzari gisa nengoetik dator hori, antzerkia beti izan da zoratzen nauen zerbait. Dantza dantza beragatik ongi inditzen zait, baina nire izateko eragatik gustatzen zait dantzatzerakoan ere espresatu eta zerbait esatea».

Oso garrantzitsua da Jose eta Concha Lainezek osatzen duen bikotea, estuki lan egiten bait dute, «koreografia neuk egiten dut, baina lanik garrantziena, denbora eta erritmoen berdintzearena, Conchak egiten du. Talde bat osatzen dugu, ez deza-

«Andregaiak» obraren mementu bat.

ket ezer egin bera gabe. Dantzatzen dutenak ere batasun bat osatzen dute, lagun koadrila bat bezala gara».

Koreografo bezala erabiltzen dituen gaiak askotarikoak dira, eta beti bezala norberak bere mamuak ateratzen ditu, «obra honetarako Geneten «Zerbitzariak»-rekin hasi nintzen, gero gartzela, eroetxe etabarretara jo nuen». Eta horren inguruan ikuslegoaren arazoa dago, azken obra hau ikusleek nahiko ongi hartu dutela dirudi, horretan agian izan dezake zerkusirik antzerkiak ballet bati ezarri diezaiokeen zama dramatikoak.

Euskal Herrian ballet gutxi dagoela aipatzen du Lainezek, baina ikuslegoaren aldetik interes handiagoa dagoela dirudi. «lehen baino gehiago nik uste, agian balletean gabiltzanok ikusleagana hurbiltzen ari garelako, jende mota zehatz baten zake zenekoa, balleta bera sortu zeneko inguruneak izan dezake horren errua. Baina nik uste dut behar dugula gehiago hurbildu eta kalean gertatzen denaz gehiago jabetu, era guztitako arazoak daude, eta bai balletean, bai antzerkian, bai musikan atera behar dira, eta ez maitagarrien ipuiak kontatzen ibili».

M. VITORIA

«Las novias-Andregaiak», ederki eramandako obra

«Maiatza dantzan», Victoria Eugenia ospatzen ari den dantza kontenporaneo astean, Iruñeako «Yauzkari» taldeak «Las novias» aurkeztu zuen. Koreografoak —Jose Lainezek— egoera estremo batetan harrapatuak aurkitzen diren pertsona batzuen ikuspegia ematen du. Bertan egoera biolentoak, maitasunezkoak eta angustiosoak girtzeko Penderecki eta Schubert-en musika erabili du.

Egia esan, dantza kontenporaneo izan beharrean, antzokiko emanaldi batetan bil daitezkeen teknikak era-

biltzen ditu. Nahiz eta une batzutan dantzatu, beste batzuetan antzeztzen dute. Ixilu-neak, argi jokoak, sinbologia ere erabili du.

«Las novias» patio ilun batetan gertatzen da, erdian daukan leiho haundi batetik bakarrik sartzen da argia.

Hasieran obran sartzea zaila gertatzen bada ere, piskanaka bereganatzen zaitu. Ez da batere funtsik gabeko obra, oso sakona da: keinu bakoitzak, mugimenduek, bapateko erritmo hausteez, esku, buru eta besoen esan nahiek, gure eguneroko

egoera gordinen bat adierazten dute.

Dantzariak, profesionalak izan gabe, maila eta trebatasun ona erakutsi dute. Bakoitzak, bere papera ongi asimilatuta zuen.

Yauzkari taldeak azken urtean dantzari aldaketa batzuk jasan ditu. Maila ona lortu zuten, gazteak kanpora ikastera joan bait zaizkie. Horrela, oraindik ere merito haundia izan dute Jose eta Concha Lainezek obra hau hain ederki aurrera eramaten.

JON

«Taupada» k estreinaldia atzeratu

Elgoibarko «Taupada» taldeak maiatzean estreinatu behar zuen obra berria. Azken orduko arazoengatik estreinaldia atzeratu behar izan dute. Beraiekin hitzeginez gero jakin ahal izango dugu estreinaldia Elgoibarren bertan izango dela ekainaren 21 edo 22an, bertako festetan.

Obra berriaren izena «Behin batean... ju, ju, ju.» da eta aurreko muntaiekin alderatuz honek aurrerapen dezentea ekartzen diola taldeari esan digu partaide batek. Hain zuzen, bai materiale aldetik, bai presupostu aldetik obra hau haundiagoa da. Obra mutur batetik besteraino taldearen sorkuntza

da eta Erdi Aroan girotu duten abenturazko istorio honetan umorea, suspensea, azkieria dezente erabiltzen omen dute.

Jadanik taldeak hilabete hasieran utzi zuen «Aik, Maik eta Zeferina» aurreko montaia eta orain jo eta ke ari dira ensaiatzen obra berri hau.

Obra atera eta gero euskal antzerkiaren, arazo larri batekin topo egingo dute: zirkuitoarena, obraren erakustea. Oraingo konfirmaturik gabe dituztela aktuzioak esan ziguten. Dena dela, interesgarriena obra berri honen kaleratzea izango da. Taldean ari diren sei lagunak gogor ari dira behintzat horretarako.

«Xirristi-Mirristi» k obra berria estreinatu

Baionako «Xirristi-Mirristi» taldeak obra berria estreinatu zuen maiatzaren hiruan. Obra berria ere Daniel Landartek zuzendu du. Landart bera da ere «Nola jin, hala joan» izena duen obra berri honen egilea.

«Nola jin, hala joan» obra berri hau dagoeneko lauzpabost aldiz eskeini dute Iparraldean, eta harrera ona izan dela esan digute taldekoek; hala ere, kritikaren bat iritsi zaie erlijioaren kontra omen doalako.

Kritika txiki hori alde batera utziz, Larzabalen obran bezala umorea da nagusi talde gazte honen bigarren muntaian. Fartsa bat da, baina fartsa hori zenbait ideia pasazazteko erabiltzen da kasu honetan.

Ordu eta laurden inguru irauten duen obra honetarako aurrerakuntza batzu egin dituzte «Xirristi-Mirristi»koek, hala nola, argi foko batzu erosi dituzte. Horrela ekipamendu aldetik aberatsago dira. Baina dudarik ez behar frango izango dutela oraindik. Bestalde, aurreko obrarako sei antzezle baziren, honetan kopurua bikoiztu dute.

Aurrerakuntza guzti hauekin espero dezagun lehen muntaia baino gehiago ikusi ahal izango dugula, eta ez dutela hartan bezainbat eragozpen izango antzezle aldaketekin. Guzti hori euskal antzerkiarentzat zirkuito bat eratzearekin zertxobait konponduko litzateke. Emaldiak ziurtatu ahal izateak taldeen finkatzerako onuragarri bait da beti.

atrebentzia ez bada

Trajikomeri baten hirugarren agerraldia

Eldarniozko amets errepikatu horietako bat izan daiteke, edo gaitz berri bat, agian, antzerkia harrapatu duena: troiarritis larria edota euripidesmania alderagaitza.

Txantxak alde batera utziz, eta oraingo kasu hau gure hesparrutik piska bat kanpo geratzen bada ere, Luis Iturrik berriro ere Euripidesen «Las Troianas» muntatu behar dueneko berriak gutxienez harritu egin behar gaitu. Harritu, ze istorio kaxkar honen historiaren abiapuntua urrundago, hain zuzen Eusko Jaurlaritzaren «Antzerti» deritzon Zerbitzu Dramatikoen (nahiko dramatiko egiazki) sorreran.

Polls izeneko zuzendari katalandar batek muntatu zuen lehen aldiz «Troiarrak» delakoa. Haren ideia izan zen obra hori Euskal Herrian egitea. Tanta beltz baten gisa ahatzenezakeen lehen bertsio hori, arazo askoren artean (bana-keta eskasa, hizkuntz arazoa, e.a.) inongo fruiturik eman ez zuen saioa izan bait zen.

Luis Iturri bera dugu trajikomeri honen bigarren agerraldiko pertsonaia nagusia. ARGIA bertan egin genion elkarrizketa batetan honelako gauzak deklaratu zizkigun: «Euripides bat montatzeko eskeintza harrigarria da. Antzerki munduan badira egile batzu aurrez bai esan behar zaien...» «Bai, eta oraindela asko dut hemendik aldegitoko gogo...». «Orain hemen gauzak egiteko saioak daude, nik ez dakit egoki ala ez; baina nik uste dut nire lana piska bat sobera dagoela». Iazko urte amaieran erakutsi zigun bere produkto nahiko deplorablea, eta mapatik desagertu zen. Kontratua bete zuten.

Goiko esaldi horiek garrantzi berezia hartzen dute hirugarren agerraldiaren hasieran. Gaur egun Madrilén antzerkiko «Consejo Asesor»-ean dagoen Iturrik berriaz muntatu behar du «Las Troyanas». Edizio korrejitua eta aumentatua. Espainiako telebistan «Los gozos y las sombras» seriean agertzen zen Charo Lopez izango da antzezle beste izen ezagun batzuren artean.

Asuntua soila dela dirudi. Luis Iturri Madrilera doa, beste hainbatetan legez, obra bat montatzera. Baina, nongo diruarekin?, zein eszenografia erabiliko du?, eta musika?. Antzertik agindutako montaia erabilitako musika eta eszenografia erabiliko ote du?. Erabiliko duena zuzendaritza-laguntzaile berbera izango da: Carmen Gallo. Zeinak Antzertin zer egiten duen zehazki jakitea zaila bait den.

Goiko galdera horiek egiteko funtsa egunkaritan agertutako berri batek ematen du. «Las Troyanas»-ek eskatzen duen koroak (edo abesbatza) osatzeko behar diren antzezle frogak Antzertiko egoitzetan egingo bait dira. Areago, Iturrik zuzendutako montaia aritzen ziren antzezle batzuk ere parte hartuko dute. Horrek ez du ezer esan nahi. Baina esan dezake. Nori interesatzen zaio Euskal Herriko antzezle batzu promozionatzea?

Ze promozioa haundia izango da. Estreinaldia Meridako anfiteatroan. Estatu Espainoleko berrogei hiri korrituz itzulia. Tronpetak eta bonboz iragarritako akontezimentua ekarriko digutelaz ez da zalantza askorik egin behar. «Akelarre» bezalako talde txiki, eta hain gaizki zebilen batentzat larregitxo dirudi. Gerora ikusiko da horren atzean zer dabilen.

Mikel ANTZA

euskal kulturaz

Sabin

TXU TXU MU TXU KA

euskalgintza

● **Aurtengo AEKnapada San Juanetan izango da.** Aurten ere AEKnapadarik izango da, eta inpazienterik baldin badago dagoeneko aurreratu genezake ekainaren 21tik 24ra izango dela, lekua iaz bezala Urkiolako zelaiguneak izango direlarik. San Juanetan, beraz, bigarren AEKnapada hau, eta oraindik ere egitarau guztia zintzilik eta airean baldin badago ere, mahai-inguruak, kantaldiak eta dantzaldiak erruz egingo direla jakin ahal izan dugu. Pazientzia piskabat, beraz, San Juanak arte.

● **Ikastolen Komenioan, dokumentazioa erdera hutsez.** Guztiontzat lotsatzeko modukoa bada ere, hauxe da egia borobila: Ikastolen Federazioak eta ELA-STV sindikatuak elkarrekin sinatu duten Komenioaren dokumentazio guztia edera hutsean pasa zaizkiei ikastolei eta interesatuei. Euskararekin batera erdera ere sartzen zelako protesta egiten zen garai haiek pasa ziren, itxura denez. Gaur egun, elebidunik ere ez.

musika

● **Imanolen hurrengo diskoa ekainerako.** Datoren hilaren hasierako asteen kalerateko asmotan dabilta IZkoak Imanolen hurrengo disko bikoitza. Album berri honek "Erromantzeak" eramango du izenburutzat, eta hemezortzi erromantze bilduko ditu bere baitan, bederatzi disko bakoitzean. Berrikuntza bakarra, jakina, moldakuntzei dagokie, kantuak berez aski ezagunak bait dira guztiak (bat edo beste kenduta).

● **Itoiz "Elkar" en grabazio-estudioen zain bere diskoa egiteko.** Itoizek haur kantaz osaturiko diskoa grabatu behar duela gauza jakina da. Halere, oraindik ere apurtxo batez itxaron

beharko du "Elkar"ek Lasarten jarri behar dituen grabaketa-estudioak behar bezala atondu arte, behintzat. Gerora, eta bere txandaren zain egon beharko du eta. Bienbitartean, jesukristo guztia Atxagaren poemen bertsioak entzuteko irrikaz.

unibertsitatea

● **Luis Mari Bandres, Udako Ikastaroetako zuzendaria.** Azken urteetan eta UEUekin halako kontrajarketa batetan Euskal Herriko Unibertsitateak Udako Ikastaroak antolatu ohi ditu Donostian. Aurtengoaren zuzendaritza gure kolaboratzaile eta euskal kulturaren barruan guztiz ezaguna den Luis Mari Bandresen bizkar joango da. UEU eta ikastaro hauen artean dauden tirabirek aurten ere iskanbilarik sortuko dutela dudarik ez. Ikusi egin beharko, beraz.

liburuak

● **"Txertoa" argitaletxea euskal literatura argitaratzen hasiko da.** Orain arte deus atera ez badu ere, euskarazko liburuak ere ateratzen hasteko asmoa omen dauka "Txertoa" argitaletxeak irailetik aurrera. Hasiera batetan, behintzat, literaturara muga-

tuko da eta Emilio López Beltzaren ipuin-liburu batekin estreinatuko da ziur aski. Beste titulu gehiago ere kaleratzeko asmoa daukala jakin badugu ere, beldur gara Beltzarena ez ote den bakarregi geratuko. Irailetik aurrea zer gertatzen den ikusi arte itxaron behar.

● **Jon Miranderen ipuinen bilduma, uda baino lehen argitaratu.** "Elkar" argitaletxea gogor ari da bere literatura sailarekin. Hurrengo badirudi nahiko tajutua daukala, eta itxura denez Jon Miranderen ipuin guztiak bilduko dituen liburua izango omen da. Beraien biltzailea eta orraztailea Patri Urkizu izan da eta izenburu orokor bezala ipintzeko ipuin konkretu batena aukeratu omen dute: "Gauetz parke batetan", azpian "ipuin izugarriak" azpiztitulua eramango duenari. Ipuinok, antza denez, batik bat aldizkarietan han-hemenka sakabanatuak zeudenak izango dira. Ekainaren erdialderako izango omen da kalean.

● **Txillardegiren bi ipuin inedito argitaratuko dira.** Non eta zein modutan zehazki jakiterik eduki ez badugu ere, Txillardegik argitaragabe dauden bi ipuin kaleratzeko asmotan omen dabil. Itxura denez, ipuinak ez dira berriak, eta guk dakigula behintzat Joxe Luisek ez dauka epe finkaturik noiz kaleratuko diren jakin ahal izateko.

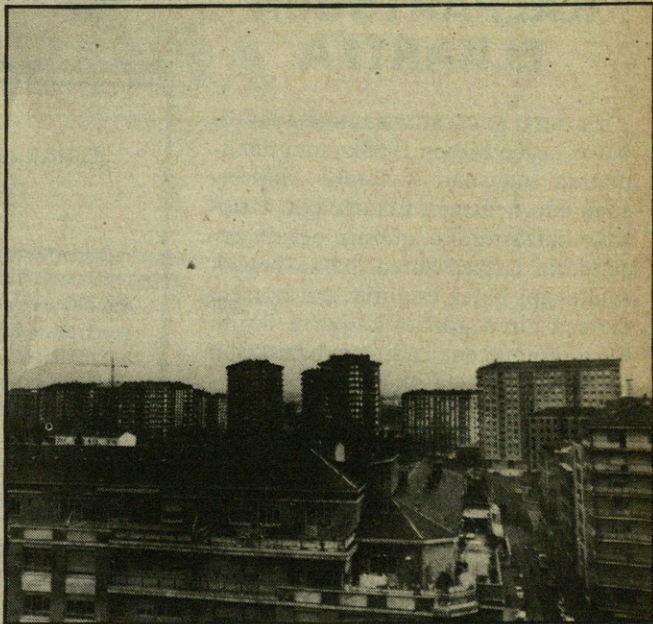
zinema

● **Hiru hilabeteko errodaiea Montxo Armendariz-en "Tasio" filmerako.** Dagoeneko Urbasako zelaietan zehar ari dira Montxo Armendariz zuzendaria eta Elias Querejeta produktorearen ekipo guztiak "Tasio" deritzon filmea errodaturaz. Halere, hiru hilabeteko errodaiea omen dauka, eta 80 milioiko presupostua. Istorioa 1926-60 urte bitartean bilakatzen da, eta aktore bezala Patxi Brisket, Ignacio Martínez eta Amaia Lasa dabilta. Argumentua baserri-pertsona kasik prehistoriko baten gain muntatu da, eta antza denez euskarak ez du kasik tokirik edukiko film honetan.

Beti niri lan ziki-
nak enkargatu be-
har...
UAHGG! Ahal
dudan bezain
pronto nire kon-
tura egingo diat
lan.

Hurrengo eguna. 6p.m.
GARAI TXARREGIAK, INORK BERE
BURUA SALBU MANTENTZEKO.

KEAREN BABESPEAN MILA PIZTI
IZKUTATZEN DIRA, ODOLEZ ZI-
PRIZTINDUTAKO GALIPOTA AZ-
PIAN ETA POLBORA USAINA AI-
REAN HEZIKETA BAKARRA DUTE-
LARIK.

«Antzerki honetan ez nuen, eta ez dut gizarteak emandako papera bete nahi
izan» (Sam-ek)

cf: FG-242/A

KALPARTSUEN ELKARTEA

Ez dakit gogoratuko zareten ala ez, baina bazen Bilbon 1968ko mugimenduaren inguruan sortutako kalpartsuen edo ileluzeen Elkarte bat. Urteroko batzarrerako, atezain bezala zuzendaria jartzen zuten, baina begiak mukuzapi batez estalirik, eta horrela sartzen ziren guztiei kalparra ikuitu eta tamainakoa iruditzen bazitzaion sartzen uzten zien eta bestela ez.

Hasi dira bazkideak etortzen:

— Hemen Koldo, kalpartsuen elkartekoa.

Burua ikuitu eta 2 metrotako kalparra nabaritzen da.

— Sart zaitezke!

Handik minutu erdi batetara:

— Joxe Luis, kalpartsuen Elkartekoa.

Ikuitu eta metro bateko kalparra:

— Sartu barrura.

Hurrengo burusoil bat inguratzen da:

— Anizeto.....

Burua ikuitu eta burusoila dela antzematen. Orduan besteak galtzak erantzi eta ipurdia jarritz esaten dio:

— Anizeto, Kalpartsuen Elkarteko agente sekretoak.

ESALDI XELEBREA

Lehengoan Donostian izan zen hitzaldi batetan izan nintzen. Hizlaria aspergarria bezain urduria zen, eta zer gehiago behar bere onetik ateratzeko, atzekaldean isildu gabe zeuden hiru gazte baino:

— Isilik! Nik ahoa irekitzen dudana bakoitzean, hitzegiten ari den txotxolo bat badago eta!

LEIENDAK

Arestian aipatu dudana hitzaldia leiendei buruzkoa zen, beste gai bat-

Zeuok ere izan zaitezte txistegile!!

Sail honetan ateratzen diren txistetek zuek bidalitakoen konpainiaren beharrea dauke. Izan ere, zuek igorritakoek beste zapore desberdin bat daukate... um!! Ez zaitezte alperak izan eta han-hemenka entzuten dituzuen txistek idatzi eta geure zuzenbidera bidali «Jo... adarra» sailerako direla adieraziz.

zuren artean. Hitzaldiaren erdialdera eta jendea esnatzeko asmoz edo, hizlariak halako galdera hau zuzenduz entzulegoari:

— Dakizuenetz, leiendak, errealitatearekin zerikusia duten gertaerak dira, baina fantasiaren bitartez haunditu eta aberastu direnak; mesedez, eta gaiari lotu baino lehen, esango al zenizkidakete, adibide gisara, munduko leienda ezagun batzu?

— Troiako zaldiarena!

— Oso ondo!

— Romulo eta Remoren otsoa!

— Oso ondo! Ea beste bat!

— Telebistako parte metereologikoak!

PIPARRA EGIN NAHI

Gaurko haurrak aurrekoak baino askoz ere aurreratuagoak eta bizko-

«Koxka» n agertzen diren deborapasen soluzioak

GURUTZEGRAMA

LUZETARA: 1.— Asuin. 2.— Utz. 3.— atiaB. 4.— I. Izurria. A. 5.— Zapata. ruaG. 6.— Atila. Hizki. 7.— Beno. Xaboia. 8.— A. Iritzia. N. 9.— Erail. 10.— Apa. 11.— Esaka.

GOITIK BEHERA: 1.— Izaba. 2.— Ate. 3.— Ipini. 4.— A. Azalore. E. 5.— Sututa. iraS. 6.— utirA. xtapA. 7.— Izar. Haziak. 8.— N. Biribil. A. 9.— Auzoa. 10.— Aki. 11.— Agian.

LETRA-ZOPA

Esaera: Udan eperrak jan nahi dituenak neguan txakurrak mantentzen dituzala. Sakana.

rragoak omen dira. Honako hau entzunda ez da zalantzan jartzekoa. Nire lagun batzuen alabak egindakoa da Legazpiko ikastolan. Goiz batetan zuzendariari telefonoz deitzen diote:

— Egunon! Zuzendari jauna hor al da?

— Bai, ni naiz zer nahi zenuen?

— Begira Miren, nire alaba, katarroak hartuta dago eta gaur goizean ezingo duela joan abisatzeko zen.

— Eskerrik asko! baina, zu nor zara?

— Nire ama, zuzendari jauna!

SAIO LUZEA

Aurreko batetan esaten zidaten ez dakit zein alderdi politikoren Biltzarrean, hizlari batek mikroa hartu eta 3 ordutako saioa egin zuela. Konturatzean pasa egin zela esan omen zuen:

— Barka ezazue luzapen hau, baina erlojurik gabe etorri naiz eta ez naiz konturatu.

Eta baita biltzarkide batek erantzun ere:

— Lasai, motel! Hire atzean egutegi bat bazegok!!

GARAI EGOKIA

Tarragona inguruko herri bateko festetan honako ohar hau azaltzen omen zen, bertako festetako egitarauan:

«Jaialdia bihar ospatuko da. Goizez euria ari badu, arratsaldean eta arratsaldean euria ari badu, goizez».

Aditzak: Ekarri, Ikusi, Erabili, Ibili, Ikasi, Erakutsi, Ihardetsi, Eutsi, Erantsi, Irentsi, Busti, Jantzi, Jarri, Itzali, Itzuli, Ezarri, Itxi, Ireki, Hasi, Utzi, Ebaki, Iritsi, Ebatsi, Erantsi, Etsi, Hertsi, Ikuzi, Hezi, Jetzi, Eseri.

ALKOL PROBA

Doinua: «Amalau eriyotzena»

Joxeba J. Suboga Monteletxo.

Larogetalabeko
Martxuak amaika
Saizarren apalduta
netorren presaka.
Errebosta dezute
kotxiaren marka;
numerua azten zait,
letra Navarra Ka...
Añorga zai nun argi
urdiñ bat jiraka.

Txotxetik erana ta
argiyen eskasa...
enekiñ kontrola zan
edo zan amesa.
Bizardun ayek zuten
mikelete traza...
nik «zer degu» ta berak
erderaz solasa:
alkolan proba edo
biar nula pasa.

Alkola probatzia
bazan asuntua,
neri ere gustatzen
zaidala «tantua».
Ez adarrik jotzeko,
aren espantua...
gero aittatu zidan
globuan kontua...
Nere artian niyon:
«au elementua».

Ze ordu izango zan
orotzen naiz nekez;
etzan noski asteko
umien jolasez.
Alare nola naizen
jokalaria nerez,
milla zazpireuni
egin nion trabes
globua berak baño
leno puztu bayetz.

Orduntxe gorrittu zan
txapelaren pare
eta ixildu nitzan
baezpada ere.
Begiyetatik suba,
mingañetik ere:
globua puztutzeko
berriketik gabe...
Nork irabaziko zun
jakiteko gaude.

Globo bat xelebria
puztu azi zidan,
arnasik artu gabe
dan-dana segidan.
Burua zebilkidan
argiyekin jiran...
berayen muturretan
leartu zitzaidan...
Ordun utzi niñuten,
gauzak nola diran!

«Si lo que en el fondo se trata es de contribuir a la reeuskaldunización del país, pensamos que no se es más euskaldun por usar menos el castellano, sino por emplearlo cuando hay que hacerlo».

Angel AMIGO
Imanol URIBE

Errealismo dokumentalistaren tranpa

Josu LANDA

«**S**EGOVIAKO Ihesa» ETBtik bertsio orijinalean ala euskara hutsezkoan bota behar ote zen sortutako iskanbilak gauza asko erakutsi dizkigu. Hasteko, ETBren planifikazio eta organizazio falta batetik, eta telebista horretan euskara eta espainolaren arteko mugek duten anbigutasuna bestetik. Baina guzti hori gauza ezaguna zen ETBri zegokionez eta horrexegatik hamaika aldiz kritikatu izen denez ez genuen zergatik «La fuga de Segovia» bota arte itxaron behar horretaz konturatzeko.

Halere, beste datu guztiz berri bat ekarri digu eztabaida honek: Angel Amigok eta Imanol Uribek «Egin»en argitaratutako gutuna ETBri eraso eginez beren filmea euskara hutsez bikoiztu nahi izateagatik. Telebistako zuzendariena kezkarria bada, bi filmezale hauena kezkarria izateaz gain eskandalizagarria ere bada puska batetan.

IZAN ere, sakonean arrazoin komertzialek besterik justifikatzen ez duten erabaki bat balizko dokumentalismo baten bitartez moztaraztu nahi izatea errazegi bezain faltsua bait da. Uribe eta Amigoren ustez, gertakizun historiko bat ahalik eta fideltasun dokumentalik haundienarekin erretratatu nahi izatek etorri omen zitzaion euskarari hain tratamendu kaskarra «Segoviako Ihesa» filmean. Argudio horren tranpa begibistan dago; edo bestela nola explikatuko du Amigok zergatik ondorengo filmean ez du erizpide bera jarraitu (zeren ez dit ukatuko Angelek Albaniako konkista Ihesa bezain gertakizun historikoa dela, filmean karakter abenturero-do-

kumentalistan biak guztiz parekagarriak direlarik). Edota Uribek Ignacio de Loiolari buruz egin behar omen duen filmean halako erizpide linguistiko «errealistei» eusteko asmorik ote dauka? Géro gerokoak, baina iruditzen zait azken finean errealismo dokumentalista hori bakarrik gertatzen dela erabilgarria (hala izan da erabilia, bederen) diru-etekinik uzten duenean eta ez besterik.

ETA ez naiz ni izango —noski— inori edozelako filme bat eginez diru-etekinik eskuratzeko ukatuko dionik, baina alde horretatik sinzeridade apur bat gehiago eskatuko nieke Amigo eta Uriberi bezala gainerako filmegile guztiei ere (etengabe eta arin hedatzen ari den kantzerra bait da sasierrealismo linguistiko hori filmegile berri guzti hauen artean).

Hauze bait da gakoa nire ustez: gaur egun guztiz ezinezkoa da euskara hutsezko filme bat komertzializatu eta are gutxiago diru-etekinik

atera (eta pentsatzen dut errealismo horren legeak jarraituz egunen batean ere halako filmeren bat egitera iritsi beharko zela), alde batetik banatzaileek ez dutelako onartzen eta bestetik nahiz eta (zeharo egoera hipotetikoan) sala komertzialetan bota oso oso jende gutxi joango litzatekeelako ikustera.

EZ al da susmagarria distribuidoreek filme bati hizkuntza aldetik exijitzen dioten portzentaia minimoa (infimoa) hain gertutik ezagutzen duten Amigok eta Uribek alde horretatik sekula ez protestarik ez egitea? Urte askoren buruan, fikziozko luzemetraia bakar bat ere ez da egongo Herri honetan euskara hutsez, eta ez euskara gutxi erabiltzen delako, zinema-muntaia guztiak orain arte komertzialtasun haundiko projektutan pentsatuz egindakoak izan direlako, eta bestaldetik Eusko Jaurlaritzak inkapaza delako komertzializazio-sarea modu batetara edo bestera kontrolatzea.

Bien bitartean, ETB etsai erraza izango da horrelako borroketarako. ETBri inoiz egurrik jasotzea tokatu bazaio garbi dago orain dela, baina ez erdera sartu nahi ez izateagatik. Areago, kritikatu beharra dago azkenean «Segoviako Ihesa» bertsio orijinalean botatzeagatik. ETBk diru-galerak irentsi eta telesail hori emititu gabe utzi behar zukeen, aurretik hanka sartutako aldi guztien ogen bezala. Eta Uribe eta Amigo piska bat lotsa gehiago eduki, orain arte haiek izan bait dira ETBko fikziozko emisioetan erdera sartarazi duten lehen eta bakarrak. Lehenago «Agur Everest»ek dokumentalekin egin zuen bezala. Lotsa apur bat, besterik ez.

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

AUZMENDI

Original

Sastre
Vergara 1. San Sebastián

Donostiako estiloa.

kirolzaleen
zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
taloi edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA